

CLUSTER ENERGIE STRATEGIE 1.0 NOORDZEEKANAALGEBIED

SEPTEMBER 2021

noordzeekanaalgebied

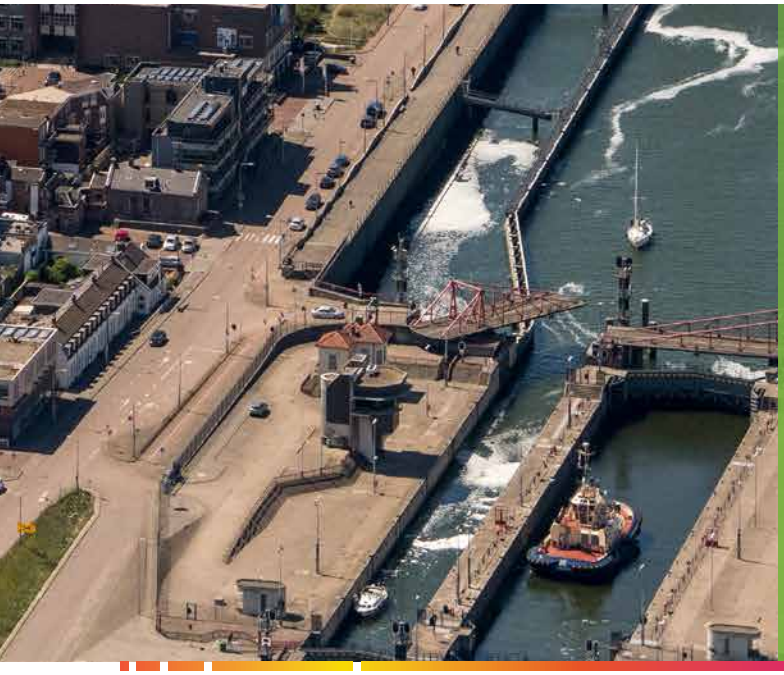

DE CLUSTER ENERGIE STRATEGIE NZKG IS EEN AANBOD VAN DE INDUSTRIE IN HET NOORDZEE-KANAALGEBIED. DE AMBITIE IS 50% CO_2-REDUCTIE IN 2030 EN EEN VERBETERING VAN DE GEZONDHEID EN KWALITEIT VAN DE LEEFOMGEVING. VOOR HET REALISEREN VAN DEZE VERDUURZAMINGSPLANNEN IS ENERGIE-INFRASTRUCTUUR NOODZAKELIJK.

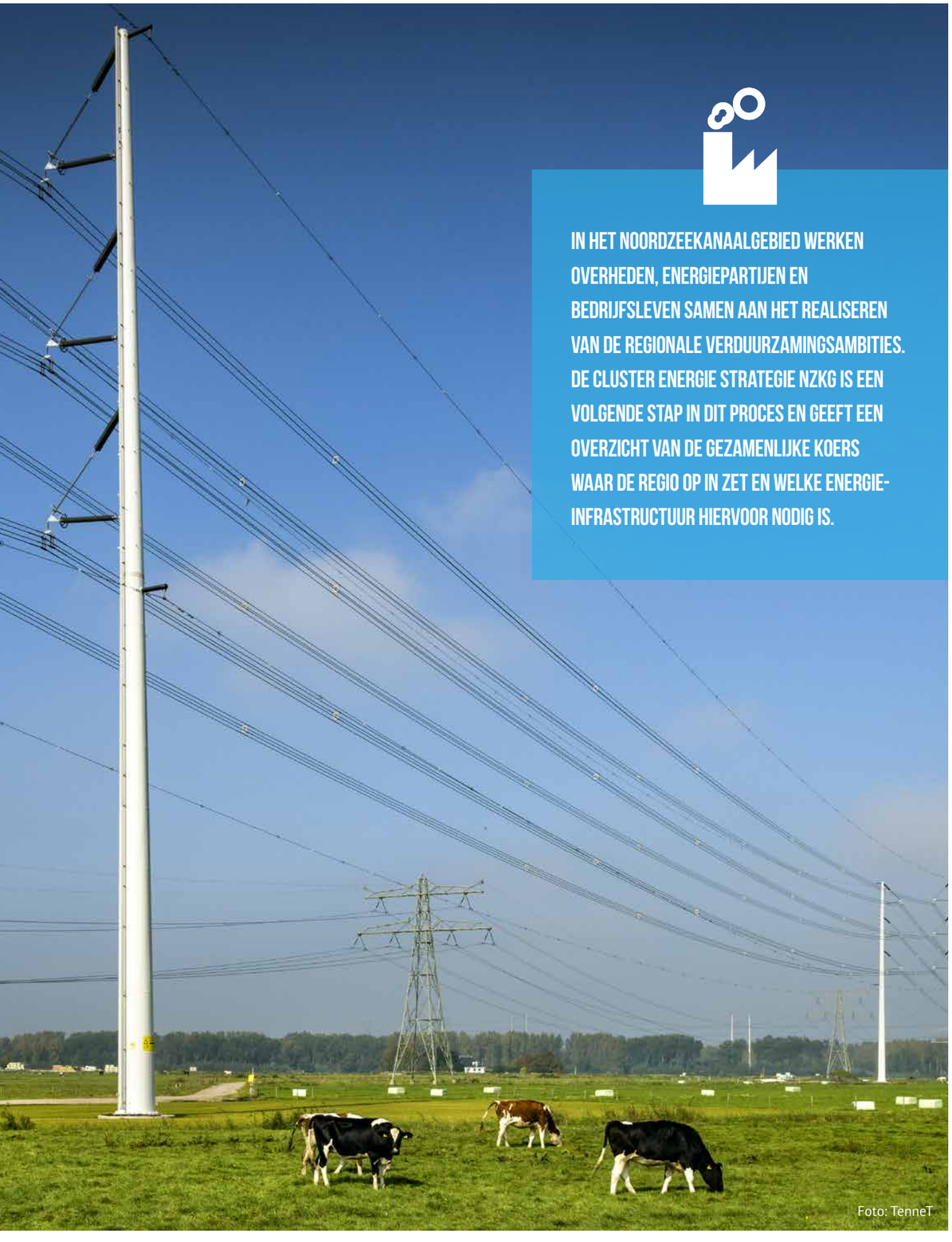

IN HET NOORDZEEKANAALGEBIED WERKEN OVERHEDEN, ENERGIEPARTIJEN EN BEDRIJFSLEVEN SAMEN AAN HET REALISEREN VAN DE REGIONALE VERDUURZAMINGSAMBITIES. DE CLUSTER ENERGIE STRATEGIE NZKG IS EEN VOLGENDE STAP IN DIT PROCES EN GEEFT EEN OVERZICHT VAN DE GEZAMENLIJKE KOERS WAAR DE REGIO OP IN ZET EN WELKE ENERGIE-INFRASTRUCTUUR HIERVOOR NODIG IS.

Foto voorkant: Bram van de Biezen

OPGESTELD DOOR HET BESTUURSPLATFORM ENERGIETRANSITIE NOORDZEEKANAALGEBIED

Bestaande uit:

Provincie Noord-Holland
Gemeente Zaanstad
Gemeente Amsterdam
Gemeente Heemskerk
Gemeente Velsen
Gemeente Beverwijk
Gemeente Haarlemmermeer
Zaanstad Maakstad
Zeehaven IJmuiden
ORAM
Port of Amsterdam
Vattenfall
Liander
TenneT
Gasunie
Tata Steel

VOORWOORD

De energietransitie zorgt voor grote uitdagingen in Nederland. Als we onze jeugd een duurzame toekomst willen geven, dan kunnen we niet wachten en moeten we nu echt aan de slag. Ook bedrijven en de industrie hebben grote stappen te zetten. Onze omgeving gaat daardoor de komende jaren veranderen. Dat is niet altijd makkelijk, zeker in een gebied waar zoveel opgaven en uitdagingen samenkomen als het Noordzeekanaalgebied (NZKG). Maar zo'n verandering biedt ook kansen.

In 2019 hebben we landelijk heldere afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord: de helft minder CO2-uitstoot in 2030 en nagenoeg klimaatneutraal in 2050. In het Noordzeekanaalgebied zijn we daarmee direct aan de slag gegaan. Zo hebben we eerder verduurzamingsplannen vastgelegd in het Vliegwiel NZKG en in het Regioplan NZKG. In de eerste Cluster Energie Strategie (CES 1.0) voor het Noordzeekanaalgebied brengen we deze weer een stap verder, na een intensieve samenwerking tussen het bedrijfsleven in de regio, de netbeheerders, gemeenten en de provincie.

Als industrieel cluster hebben we een gezamenlijke, integrale ambitie om de doelstellingen van het Klimaatakkoord in het NZKG te halen. Daarbij willen we de kansen die de energietransitie met zich brengt ten volle benutten.

In deze eerste CES hebben we de ontwikkeling van vraag en aanbod van energie als gevolg van verduurzaming van de industrie in beeld gebracht en is geïnventariseerd welke energie-infrastructuur we daar voor nodig hebben. We zijn nog niet klaar: alle projecten die we in de CES hebben benoemd zullen verder worden uitgewerkt in samenwerking met betrokken bedrijven, netbeheerders, de provincie en gemeentes.

De afgelopen tijd zijn er onderling al flink wat discussies gevoerd in voorbereiding op de CES 1.0. De energietransitie heeft immers grote impact op bedrijfsprocessen, het energienetwerk, hoe en waarvoor we onze ruimte gebruiken en welke invloed dat heeft op de leefomgeving. Zij raakt ons allemaal. De volgende stap is nu hoe de in de CES opgenomen projecten in de omgeving kunnen worden ingepast. Daarbij zijn gezondheid, leefbaarheid, milieu en de natuur belangrijke randvoorwaarden. En zal de integrale afweging ook ten aanzien van andere belangen plaats vinden in de verstedelijkingsstrategie MRA en het NOVI-gebied NZKG. Ook goede afstemming met inwoners en de rest van de omgeving zal bij het concreter worden van de projecten vorm krijgen. Zo maken we onze plannen gezamenlijk sterker.

Als cluster zijn we trots op de ambitie die we in het CES hebben neergelegd. We beseffen dat het nog niet klaar is. De verdere uitwerking is maatwerk per project. Daar zullen we de komende jaren hard aan werken. We zijn op het punt aanbeland waar de vraag niet meer is of maar hoe we na deze eerste stap de energietransitie en bijbehorende projecten en hun ruimtelijke impact zorgvuldig en tijdig kunnen laten landen. Zo geven we de noodzakelijke versnelling van de energietransitie in het Noordzeekanaalgebied vorm en leveren we ieder onze bijdrage aan de realisatie van deze klimaatopgave.

Graag danken we iedereen die heeft meegewerkt aan de CES 1.0. De eerste stap is gezet. We hopen van harte dat wij de goede samenwerking in onze regio kunnen voortzetten.

Namens het Bestuursplatform Energietransitie NZKG,

Edward Stigter (namens Provincie Noord-Holland, voorzitter Bestuursplatform),
Marieke van Doorninck (namens Amsterdam)
Jurgen Nobel (namens Haarlemmermeer)
Floor Bal (namens Velsen)
Annette Baerveldt (namens Zaanstad)
Gaatze de Vries (namens Heemskerk)
Serge Ferraro (namens Beverwijk)
Peter van de Meerakker (namens Zeehaven IJmuiden)
Alexander van Ofwegen (namens Vattenfall)
Hans Coenen (namens Gasunie)
Marc de Zwaan (namens TenneT)
Huibert Baud (namens Liander)
Kees Noorman (namens ORAM)
Hans van den Berg (namens Tata Steel)
Koen Overtoom (namens Port of Amsterdam)
Eric Nederhand (namens Zaanstad Maakstad)

Foto: MaxDijksterhuis

Foto: Mike Bink

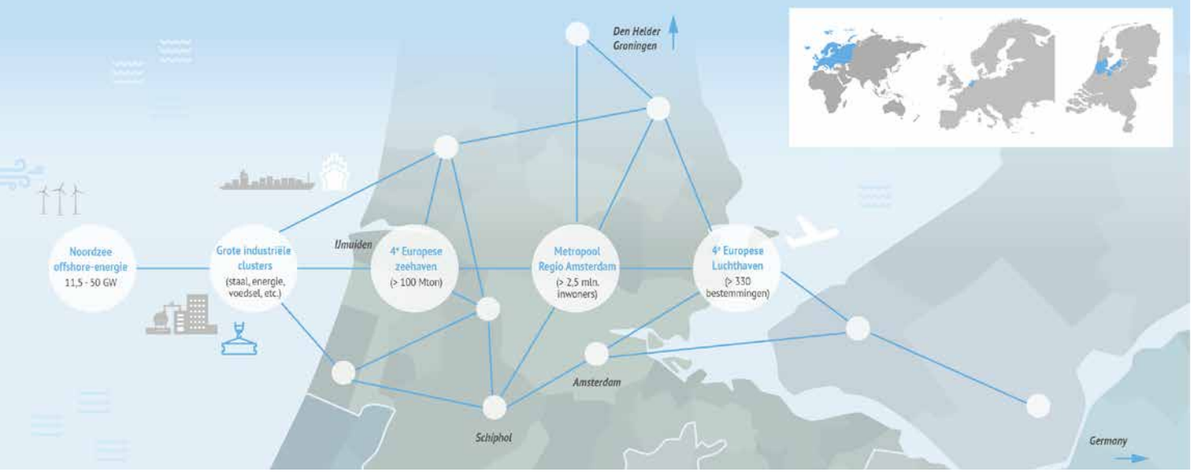

INHOUD

4 VOORWOORD

10 MANAGEMENTSAMENVATTING

16 1 KARAKTERISTIEKEN NOORDZEEKANAALGEBIED

20 2 STRATEGIE ENERGIETRANSITIE NZKG

22 3 INVENTARISATIE (TOEKOMSTIGE) ENERGIEVRAAG EN -AANBOD IN HET NZKG PER ENERGIEDRAGER

24 3.1 Elektriciteit
27 3.2 Methaan/gas
29 3.3 Waterstof
32 3.4 Warmte
34 3.5 CO_2
35 3.6 Alternatief vraagscenario Tata Steel

37 4 ENERGIE-INFRASTRUCTUUR PROJECTEN IN HET NOORDZEEKANAALGEBIED

37 4.1 Elektriciteit
41 4.2 Waterstof
45 4.3 CO_2
48 4.4 Warmte
51 4.5 Methaan
52 4.6 CO_2-reductie door de geplande energie-infrastructuur projecten
53 4.7 Synergie met andere trajecten
54 4.8. Vraag aan het Rijk

55 5 RUIMTELIJKE INPASSING, MILIEU EN GEZONDHEID, ECONOMIE EN WELVAART

55 5.1. Ruimtelijke inpassing (procedure)
58 5.2. Milieu en gezondheid
59 5.3. Economie en welvaart

60 6 INVESTERINGSAGENDA

64 7 UITVOERINGSPROGRAMMA ENERGIETRANSITIE EN VERVOLGSTAPPEN

68 APPENDIX A: TOELICHTING PROJECT TIMELINE EN FASERING - GENERIEK

71 ADDENDA

Addendum elektriciteit
Addendum Regional Integrated Backbone (RIB) waterstof
Addendum afvang, distributie en opslag CO_2
Addendum stoomnet
Addendum ZaannetH2
Addendum H2avennet
Addendum warmtenet IJmond

AMBITIE ENERGIETRANSITIE NOORDZEEKANAALGEBIED (2030)

Samen op weg op weg naar een geïntegreerde energiehub!

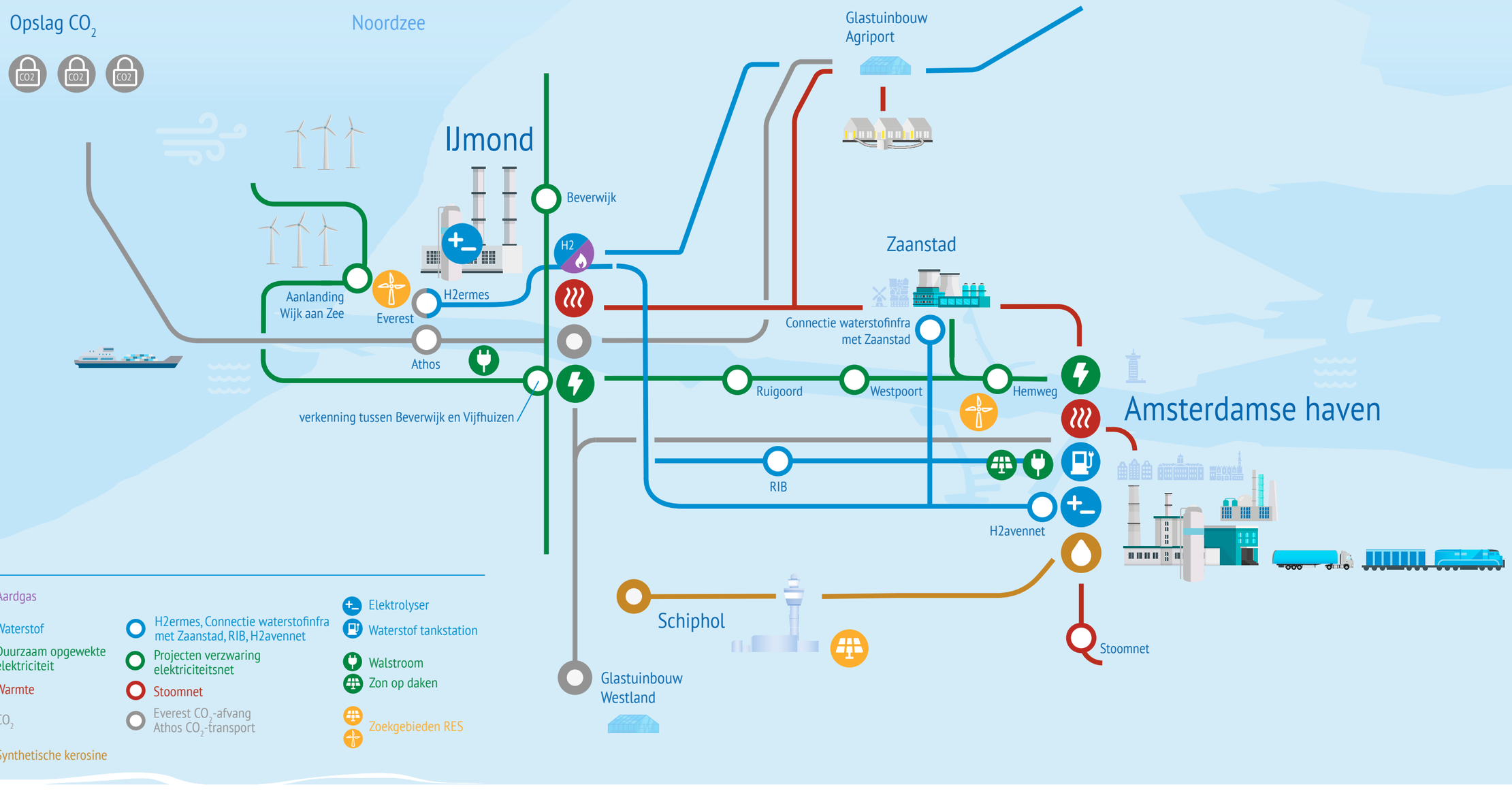

MANAGEMENTSAMENVATTING

Het Noordzeekanaalgebied (NZKG) is onderdeel van de Metropoolregio (MRA) Amsterdam en beslaat het gebied van IJmuiden tot en met de haven van Amsterdam. Het gebied wordt gekenmerkt door de aanwezige maakindustrie en havens. Staalproducent Tata Steel in IJmuiden is de grootste speler. Waar staal centraal staat in de IJmond, is dat voedselverwerking in de Zaan. In het Amsterdamse havengebied zitten veel op- en overslag partijen. De haven van Amsterdam is de 4de haven van West-Europa en de grootste benzinehaven ter wereld. Verdeeld over de rest van het NZKG zitten bedrijven die actief zijn in uiteenlopende sectoren zoals papier, energie en asfalt. Net buiten maar nauw verbonden met het NZKG, ligt Schiphol. Het is de op drie na grootste luchthaven van Europa. Het economische belang van de industrie en havens in het NZKG is groot. Niet alleen regionaal maar ook nationaal door toenemende toegevoegde waarde en export. De toegevoegde waarde die in het NZKG wordt gegenereerd bedraagt bijna 9 miljard euro (bron: Ruimte Intensivering Monitor).

Het Noordzeekanaalgebied (NZKG) ziet de noodzaak om klimaatneutraal te worden in lijn met de ambities van het Klimaatakkoord van Parijs. De industrie in het NZKG is verantwoordelijk voor een groot deel van het energieverbruik in de regio. De huidige CO_2-uitstoot van de industrie en energieproductie in het NZKG is 18,3 Mton en moet volgens afspraken uit het Klimaatakkoord gereduceerd worden. De partijen in het NZKG pakken die handschoen op en hebben de ambitie om de CO_2-emissie in 2030 met bijna de helft en in 2050 naar bijna niets hebben teruggebracht.

In dit rapport is allereerst beschreven wat de verwachte ontwikkelingen zijn voor de energievraag en -aanbod van de verschillende energiedragers. Vervolgens is beschreven welke energie-infrastructuur daarvoor nodig is, alsmede het nut, de noodzaak en de impact van deze infrastructuurprojecten. Tenslotte wordt de status van deze CES 1.0 en het voorgestelde uitvoeringsprogramma toegelicht.

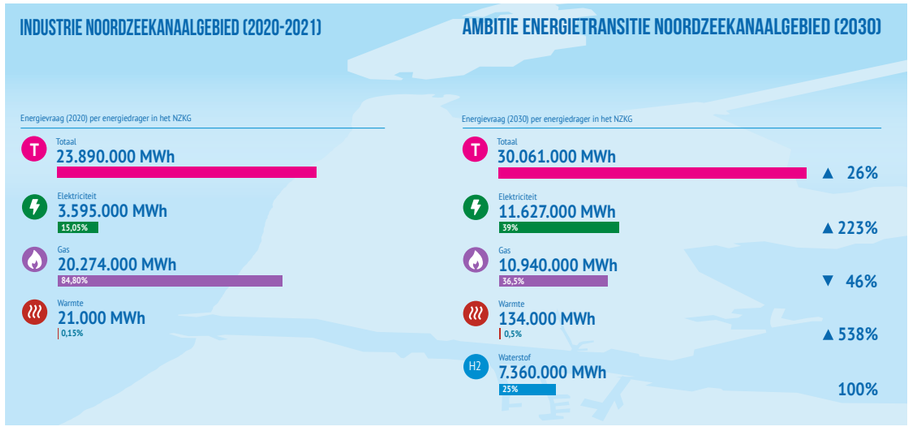

Figuur 1: Huidig en verwacht toekomstig energieverbruik van de industrie in het NZKG.

NZKG BLIJVEND VITAAL EN AANTREKKELIJK: EEN VRAAG EN AANBOD INVENTARISATIE

Onze energievoorziening moet verduurzamen, het recente IPCC-rapport toont dit eens temeer aan. De stijgende CO_2-prijs zorgt eveneens dat het voor bedrijven in toenemende mate urgent en noodzakelijk wordt om te verduurzamen, ook om de concurrentiepositie te behouden en versterken.

De regio kent al toonaangevende verduurzamingsprojecten die benoemd zijn in het Regioplan NZKG. Zo zijn er onder andere vergevorderde plannen voor waterstofproductie in het project H2ermes en de Hemwegcentrale, innovatie in de staalproductie (HIsarna), waterstofproductie uit hoogovengassen en het ontwikkelen van een pilotfabriek voor synthetische kerosine in de Amsterdamse haven.

De energietransitie heeft grote gevolgen voor de verschillende energiemodaliteiten zoals elektriciteit, waterstof, CO_2, warmte en aardgas. De vraag naar elektriciteit zal enorm toenemen: met 3 tot 4 keer in 2030 en met 3 tot 7 keer in 2050 (ten opzichte van 2020). De vraag naar waterstof zal mogelijk toenemen tot 580 kton in 2050 (equivalent met ~10 GW benodigde elektriciteit van bijvoorbeeld wind-op-zee), in het scenario dat Tata Steel volledig overschakelt op waterstof (Direct Reduced Iron-scenario) en waterstof ook aardgas vervangt voor de hoge temperatuurprocessen in de andere industrie. Ook zonder Tata Steel zal de vraag naar waterstof naar verwachting toenemen tot 200 kton in 2050.

De verduurzamingsprojecten zorgen ervoor dat de regio voldoet aan de klimaatopgaven én economisch vitaal en aantrekkelijk blijft. Het industriecluster NZKG kan een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de Metropool Regio Amsterdam als duurzame energiehub voor de omgeving, Nederland en Europa, en kan ook op de korte termijn belangrijke economische kansen met bijbehorende werkgelegenheid vanuit de energietransitie helpen realiseren. Hierbij wordt nadrukkelijk onderkent dat de transitie een grote impact op de regio zal hebben. Naast de impact op ruimte en milieu zal het ook een bijdrage leveren aan de lange termijn verbetering van luchtkwaliteit en daarmee aan de gezondheid in de regio. Wel zal een zorgvuldige afweging met andere belangen moeten plaatsvinden (o.a. landschap, wonen, waterberging, etc.). Daarom zal de ruimtelijke besluitvorming plaatsvinden in het kader van de Verstedelijkingsstrategie en het NOVI-traject.

DE BENODIGDE ENERGIE-INFRASTRUCTUURPROJECTEN

Voor het realiseren van de ambities zijn een groot aantal CO_2-reductieprojecten nodig, met allemaal één basisvoorwaarde: de juiste energie-infrastructuur. In deze CES 1.0 beschrijven we de energie-infrastructuurprojecten, die nu noodzakelijk zijn om de transitiepaden van de industrie tijdig te faciliteren.

De benodigde energie-infrastructuur projecten van nationaal belang zijn:

1. Een verzwaring van het elektriciteitsnet
2. Een 'Regional Integrated Backbone' (RIB) voor waterstof
3. Een systeem voor afvang en distributie van CO_2

De geïnventariseerde projecten van regionaal belang zijn:

1. Een stoomnet in de haven
2. Een lokaal waterstofnet in de haven (H2avennet)
3. Een waterstofnet voor Zaandam (ZaannetH2)
4. Een regionale verzwaring van het elektriciteitsnet
5. Een (rest)warmtenet van de industrie in de IJmond

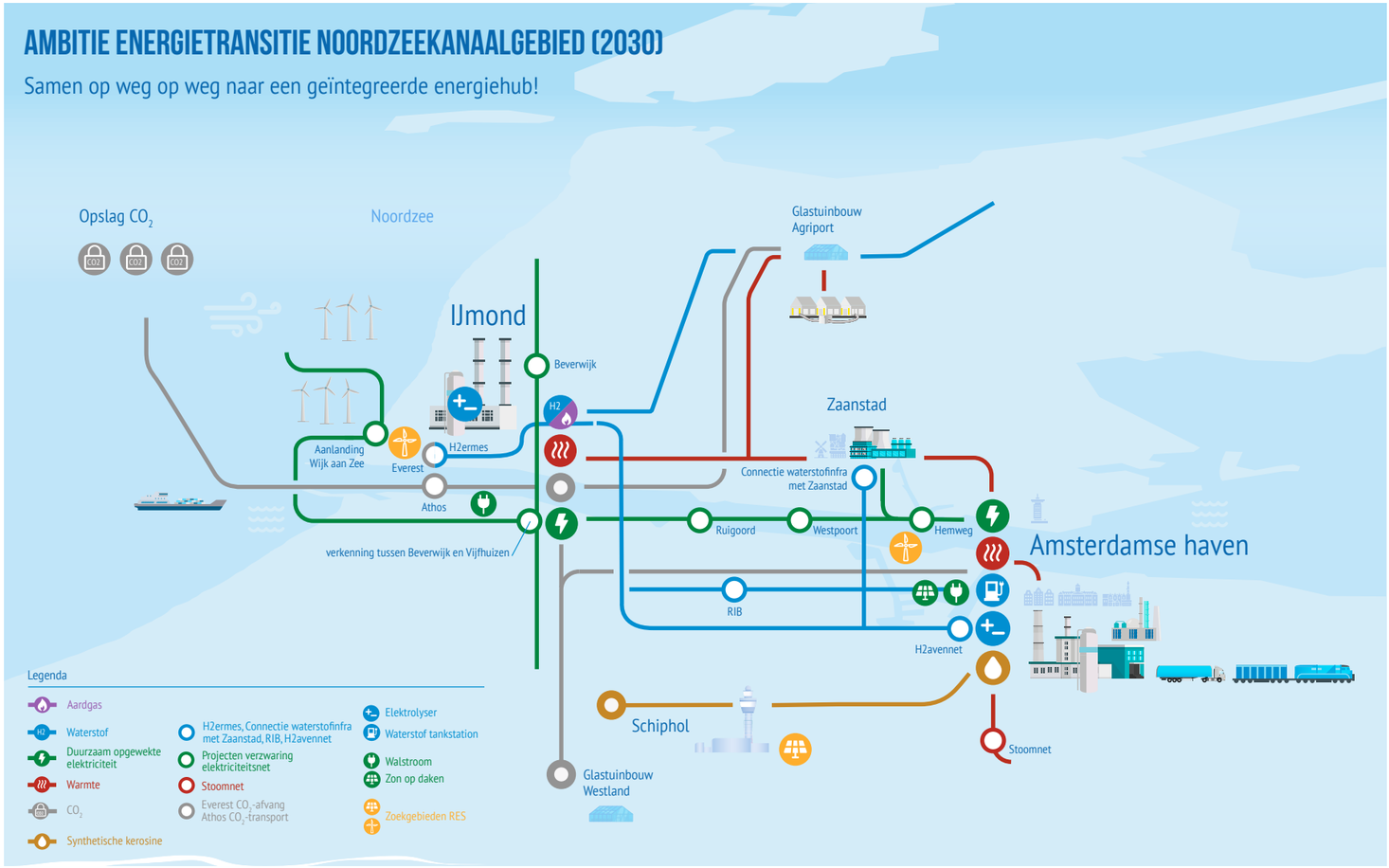

Figuur 2: visualisatie van de benodigde infrastructuur

De hiervoor genoemde energie-infrastructuur projecten zijn onderdeel van het energiesysteem als geheel. Het NZKG functioneert in het energiesysteem als een draaischijf. Naast opwek en transport spelen opslag en conversie een belangrijke rol om het toekomstige systeem te balanceren. Niet alleen regionaal maar ook (inter)nationaal. Dit wordt veroorzaakt door de reeds gevestigde bedrijven, de aanwezigheid van kennisintensieve clusters en de geografische ligging van het NZKG. De werking van het toekomstige energiesysteem is de reden dat ontwikkelingen elders in de regio (Metropool Regio Amsterdam, Noord Holland Noord) en de RES Noord Holland Zuid in deze CES 1.0 zijn meegenomen.

Ten aanzien van de genoemde projecten worden actuele ontwikkelingen in het oog gehouden. De recent aangekondigde haalbaarheidsstudie van Tata en FNV[1] kan invloed hebben op de omvang van deze projecten.

In het NZKG identificeren we de volgende punten waarop actie van het Rijk nodig is:

- Regulering van netbeheer van nieuwe energie-infrastructuren
- Financiering (waterstof, CO_2 en warmte)
- Wettelijke vastlegging van milieucontouren waterstof en CO_2
- Meer mogelijkheden voor netbeheerders voor het uitvoeren van hun wettelijke taak.
- Inzet van instrumenten om grootverbruikers te bewegen om zelf maatregelen te treffen om hun piekverbruik omlaag te brengen.
- Procesinnovatie in vergunningstrajecten

[1] | *strategisch-plan-Zeester.pdf (fnv.nl)*

RUIMTELIJKE INPASSING, MILIEU-, GEZONDHEIDS- EN BREDE WELVAARTSASPECTEN

Hoe en op welke wijze deze projecten worden ingepast dient nog nader te worden uitgewerkt. De bestemde en nog beschikbare (fysieke en milieu) ruimte spelen een belangrijke rol bij het realiseren van de energietransitie. Daarbij zijn aspecten als gezondheid, milieu en leefbaarheid randvoorwaardelijk, mede door het sterk verstedelijkte karakter van het NZKG.

In dit rapport wordt een eerste indicatie gegeven van de ruimtelijke en milieu impact. De meeste projecten en tracés lijken inpasbaar, wel constateren we ook een aantal ruimtelijke schuurpunten. Per project vraagt dit echter nog nadere uitwerking. De ruimtelijke besluitvorming vindt plaats in het kader van de Verstedelijkingsstrategie en het NOVI-traject. Zodat een zorgvuldige integrale afweging gemaakt kan worden tussen verschillende belangen.

Met betrekking tot milieu- en gezondheidsaspecten is een eerste inventarisatie gedaan naar impact van de energie-infrastructuurprojecten op CO_2, NOx- en fijnstof-emissies, en op geluid. Ook hier geldt dat per project een nadere uitwerking vereist is. Ook voor omgevingsveiligheid is het van belang om nader onderzoek te doen om de benodigde risicoruimte en fysieke ruimte in beeld te brengen. De gegevens zijn nu nog beperkt beschikbaar.

De CO_2-uitstoot zal naar verwachting in 2030 45% tot 55% lager zijn met de voorgenomen CO_2-reductieplannen. Naast CO_2-reductie is het een bijkomend effect van de energietransitie, met name door het uit bedrijf nemen en anders inzetten van de gascentrales, dat de NOx emissies van de industrie in het NZKG gebied naar verwachting met ongeveer 35% zullen afnemen. De fijnstof emissies van de industrie zullen naar verwachting ook met ongeveer 35% afnemen. Dat betekent dat de milieubaten van de stikstofreductie van de industrie in het NZKG in 2030 in de ordegrootte van 100 miljoen euro[2] per jaar kan worden gewaardeerd. Daarnaast kan de vrijgekomen stikstofruimte mogelijk gebruikt worden voor de woningbouwopgave in de Randstad of ten bate van de leefomgeving.

Voor geluid geldt dat extra geluid relatief minder impact heeft op het totaal wanneer reeds ander omgevingsgeluid aanwezig is. Wel kan een toename van geluid een knelpunt zijn in een gebied waar de geluidsruimte aan zijn grenzen zit. Om te bepalen of er voldoende geluidsruimte aanwezig is binnen de geluidszones is nader onderzoek nodig. Mogelijk zijn er extra kosten gemoeid met mitigerende maatregelen, of zijn ruimtelijke aanpassingen nodig dan wel andere maatregelen.

De in deze Cluster Energie Strategie voorgestelde energie-infrastructuurprojecten zijn nodig voor de industrie om de energietransitie te kunnen maken en daarmee hun 'license-to-operate' te behouden. Op de bedrijventerreinen in het totale Noordzeekanaalgebied werken ruim 78.000 mensen, waarvan 25.000 in de maakindustrie. Naast het behoud van banen bieden de projecten een nieuw perspectief voor zowel de bestaande energiesector als voor andere sectoren in de maakindustrie, die relevante (toe) leveranciers zijn voor specifieke systemen, componenten en onderdelen nodig voor de energie-infrastructuur. Tenslotte, biedt het mogelijkheden voor hoogwaardige kennisontwikkeling en innovatie. In Noord-Holland is met de uitvoering van de investeringsagenda voor de energietransitie jaarlijks tot maximaal 4 duizend fte gemoeid[3].

[2] | *www.rwseconomie.nl/kengetallen/documenten/publicaties/2017/december/18/handboek-mileuprijzen-2017*

[3] | *SEO Amsterdam Economics (2020): Duurzaamheid en energietransitie in Noord-Holland en Flevoland: Gevolgen voor de arbeidsmarkt*

DE STATUS VAN DE VOORLIGGENDE CES 1.0

De CES 1.0 is een nadere uitwerking van eerder ingediende bouwsteen CES (1 april jl.) en CES addenda (1 juli jl.). Deze CES 1.0 (september) brengt naast vraag, aanbod en benodigde infrastructuur projecten ook de regionale programmering in beeld. Ook wordt een eerste indicatie gegeven van ruimtelijke, milieu, gezondheids-, economische effecten. Met name dit laatste aspect is slechts een eerste stap en verdient nadere uitwerking samen met de betrokken regionale overheden.

Het Programma Infrastructuur Duurzame Industrie (PIDI) heeft projecten van nationaal belang - die urgent zijn en daarom in aanmerking komen voor versnelde uitvoering via het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) - voorlopig geselecteerd op basis van de addenda die 1 juli zijn ingediend. Dit zal de complexe, tijdrovende en wettelijke procedures en beslissingen bij netbeheerders (TenneT, Gasunie, Liander,...) helpen versnellen. In de eerste fase komen de elektriciteits-verzwaring (aantal deelprojecten nader te bepalen), de regionale waterstof backbone (RIB) en CO_2 transport (Athos) in aanmerking voor ondersteuning vanuit het MIEK. Deze projecten worden door EZK verder uitgewerkt in start-notities. Deze startnotities worden ook vóór 15 september ingediend bij het MIEK.

Foto: Ton Lentz.NL

Ook voor deze projecten geldt het belang van een zorg-vuldige uitwerking met betrekking tot de ruimtelijke en milieu-impact.

De eerste stap in de MIEK-procedure is een verkenning. Uitgangspunt is dat de MIEK-procedure trajecten versnelt, zonder afbreuk te doen aan draagvlak en belangen. Daarom worden de procedures voor ruimtelijke inpassing en het vergunningentraject integraal overgenomen binnen bestaande procedures. Voor de projecten Athos, RIB en 380 kV tracés is Rijk/provincie bevoegd gezag, voor de lokale infrastructuur en onderstations is provincie/gemeente bevoegd gezag.

Bij de MIEK-verkenning wordt ook aangegeven of de voorgestelde oplossingsrichtingen aansluiten bij bestaande ruimtelijke trajecten op het gebied van ruimtelijke effecten en inpassing, inpassing Rijks Coördinatie Regeling (RCR) procedure en milieueffecten, en inpassing m.e.r.-procedure. In deze fase zal voor de MIEK projecten de m.e.r.-procedure gestart worden met conceptnotitie reikwijdte en detailniveau. De Milieu Effect Rapportage (MER) wordt opgesteld volgens de m.e.r.-systematiek en inspraak omgeving op doel, milieu-, klimaat- en gezondheids-effecten en alternatieven. Er bestaat dus een trapsgewijze besluitvorming via plan-m.e.r. (strategische afwegingen) naar project-m.e.r. (concrete invulling). Naar verwachting zal voor alle MIEK-projecten een MER moeten worden opgesteld. Welk type hangt voor elektriciteit onder andere af van de tracé lengte en spanningswaarde (kV) van de deelprojecten die - op aanbeveling van de startnotitie - onder het MIEK gaan vallen.

Tenslotte zullen nog de gebruikelijke afwegingen gemaakt worden voor het afwegen van belangen, het in kaart brengen van alternatieven en het creëren van draagvlak.

Het is van belang dat de CES en de MIEK-projecten in goede verbinding staan met de regionale processen rond de klimaatopgave, in het bijzonder de Regionale Energie Strategie (RES), en met andere regionale ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, in het bijzonder de Verstedelijkingsstrategie MRA en het NOVI-gebied NZKG om een goede synergie en integrale ruimtelijke ordening te borgen.

Om afstemming en draagvlak te creëren voor de CES is besloten om de CES aan te bieden aan de colleges, Staten en raden en de omgeving te informeren.

Vervolgens zal onder leiding van het bevoegd gezag met de afzonderlijke projecten een participatieproces volgen.

UITVOERINGSPROGRAMMA ENERGIETRANSITIE EN VERVOLGPROCES

De volgende fase van de Cluster Energie Strategie zal uitgevoerd worden in het uitvoeringsprogramma energietransitie NZKG.
De investeringsagenda's en program-mering van de verschillende modali-teiten worden op de versnellings-tafels verder uitgewerkt (zie figuur 24 governance programma energie-transitie NZKG). Hierbij zal oog zijn voor de meest actuele ontwikkelingen, zoals de ontwikkelingen bij Tata Steel (zie paragraaf 3.6) en de congestie-problematiek bij elektriciteit (zie paragraaf 4.1).

1 KARAKTERISTIEKEN NOORDZEEKANAALGEBIED

Het NZKG is onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en beslaat het gebied van IJmuiden tot en met de haven van Amsterdam. Het gebied wordt gekenmerkt door de aanwezige maakindustrie. Staal-producent Tata Steel in IJmuiden is de grootste speler. Het bedrijf is met ruim 12 MTon CO_2 uitstoot (inclusief de Velsen centrales) verantwoordelijk voor het grootste deel van de CO_2 uitstoot in het NZKG. Waar staal centraal staat in de IJmond, is dat voedselverwerking in de Zaan. Verder richting Amsterdam zitten in het havengebied veel op- en overslag partijen. Verdeeld over de rest van het NZKG zitten bedrijven die actief zijn in uiteenlopende sectoren zoals papier, energie en asfalt. Deze diversiteit aan sectoren met elk eigen processen hebben verschillende eisen ten aanzien van de energie-infrastructuur.

Het NZKG kent meerdere zeehavens. In de zeehaven van IJmuiden wordt met name vis op- en overgeslagen. Het is ook een uitvalsbasis voor aanleg en onderhoud van windparken op zee, zoals ook de Energiehaven dat gaat worden. De haven van Amsterdam is de 4de haven van West-Europa en de grootste benzinehaven ter wereld. Er is in de haven veel specialistische kennis op gebied van opslag en overslag van brandstoffen aanwezig. De Amsterdamse haven is met die kennis en de aanwezigheid van cruciale infrastructuur zoals opslag-tanks, pijpleidingen en schepen dan ook bij uitstek geschikt om groot-schalig groene waterstof te importeren en door te voeren. Dit geldt ook voor hiervan afgeleide producten zoals synthetische brandstoffen. Ten noorden van het NZKG bevindt zich de haven van Den Helder waar momenteel 90% van het aardgas van de velden op de Noordzee aan land komt. In deze regio zijn plannen voor (blauwe) waterstofproductie om in te voeden op de nationale backbone. Na 2030 komt Den Helder in beeld voor aanlanding van wind op zee.

Net buiten maar nauw verbonden met het NZKG, ligt Schiphol. Het is de op drie na grootste luchthaven van Europa. De hoge passagiers- en vrachtvolumes maken Schiphol een grootverbruiker van fossiele brandstoffen. Gezien de hubfunctie van de lucht-haven in het transportsysteem liggen hier kansen om niet alleen voor de luchtvaart, maar ook voor andere modaliteiten een grote slag te maken. Het NZKG is een connectiviteitshub door goede bereik-baarheid niet alleen via weg, spoor, water en lucht maar ook via energie-infrastructuur (CO_2, waterstof, aardgas, elektriciteit en warmte).

ENIGE FEITEN EN CIJFERS OP EEN RIJ

- De directe uitstoot van de industrie in de regio bedraagt in 2018 jaarlijks 18,3 megaton (Mton) CO_2. Dat is inclusief de uitstoot van de energieproductie (Vattenfall, AEB) en 11% van de CO_2-emissies in Nederland als geheel (164 Mton CO_2 in 2017).
- De industrie (alleen) in het Noordzeekanaalgebied stoot 6,9 Mton CO_2 uit, waarvan 6,3 Mton door Tata Steel (exclusief de Velsen centrales).
- Het NZKG omvat vijf grote conventionele elektriciteitscentrales (ca. 11,4 Mton). Deze zullen sluiten of overschakelen op klimaat-neutrale waterstof of brandstof.
- De partijen in het NZKG willen de CO_2-emissie in 2030 met bijna de helft en in 2050 naar bijna niets hebben teruggebracht.
- Het NZKG beslaat op 5% van de totale oppervlakte van de MRA en is daarbinnen goed voor 11%. van de banen, 13,5% van de toegevoegde waarde en 20% van de export.
- ‘Energie-infrastructuur op orde’ is een cruciale basisstap en bestaat uit het verzwaren van het elektriciteitsnetwerk, het geleidelijk omzetten van het gasnet-werk naar waterstofnetwerk en de aanleg van een CO_2 netwerk.
  - Op korte termijn capaciteitsknelpunten op ca 30-40% van het e-netwerk (hoog en laagspanning).
  - Geïntegreerd hybride energiesysteem noodzakelijk voor balancering.
- De stikstofopgave remt de transitieopgave

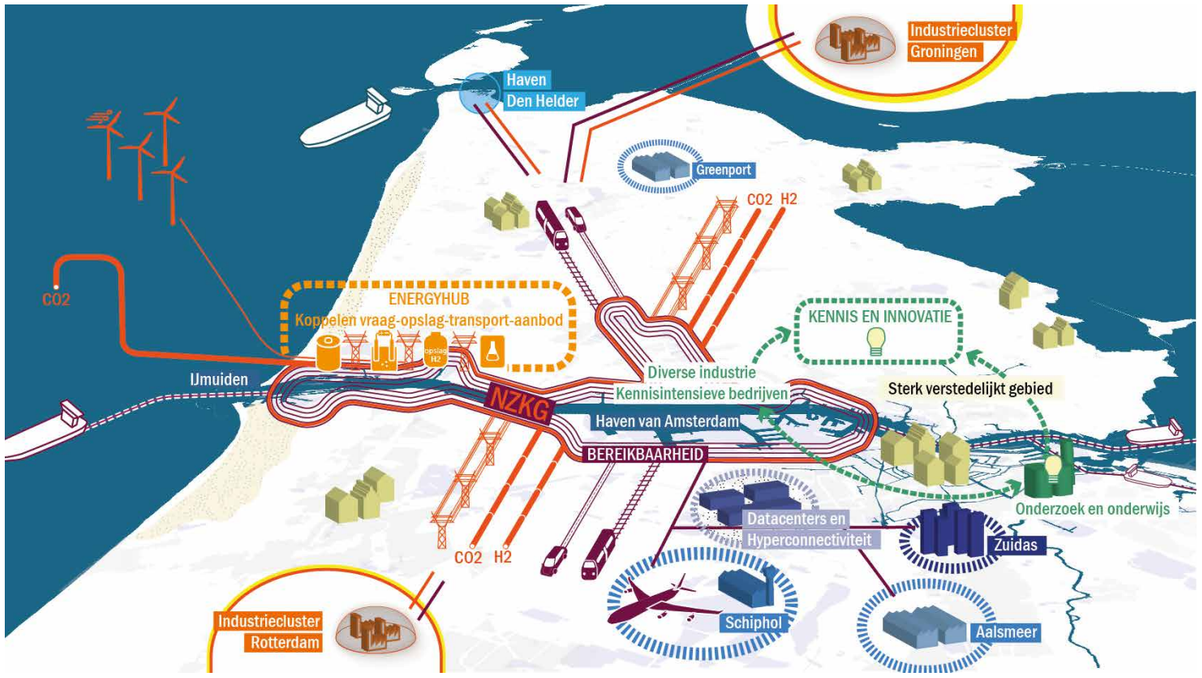

Figuur 3: positionering NZK

DE GROTE DIVERSITEIT AAN SECTOREN DIE HET NOORDZEEKANAALGEBIED KENT, HEBBEN ELK EIGEN PROCESSEN EN VERSCHILLENDE EISEN TEN AANZIEN VAN DE ENERGIE-INFRASTRUCTUUR.

Foto: Tonins Hoogland

Het economische belang van de industrie en havens in het NZKG is groot. Niet alleen regionaal, maar ook nationaal door toenemende toegevoegde waarde en export. De toegevoegde waarde die in het NZKG wordt gegenereerd bedraagt bijna 9 miljard euro (bron: Ruimte Intensivering Monitor 2020). Door de diversiteit van economische activiteiten en de spin-off naar andere sectoren draagt de industrie daarnaast bij aan de veerkracht van de economie van de MRA. Sterke economische clusters als Schiphol,Greenport Aalsmeer, de Zuid-as en een sterke data infrastructuur zorgen voor een sterk internationaal vestigingsklimaat. De aanwezigheid van kennisintensieve bedrijven en kennisinstellingen en de nabijheid van de stad Amsterdam maakt het NZKG een geschikte broedplaats voor innovaties.

Het NZKG is een sterk verstedelijkt gebied waardoor integraal naar opgaven moet worden gekeken.
De ruimteproblematiek leidt tot een transformatie en herstructureringsopgave. Multifunctioneel ruimtegebruik is essentieel alsook een nauwkeurige afweging van wat hier moet en wat elders kan. De geografische ligging van het NZKG aan de Noordzee en nabijheid van het continentaal plat, bieden mogelijkheden voor aansluitingen op het internationale energienetwerk.
De ligging ten opzichte van de andere industrieclusters in Nederland, met name Groningen en Rotterdam, biedt kansen voor het gezamenlijk ontwikkelen van een waterstof en CO_2-netwerk. Hier lopen reeds meerdere initiatieven. Partijen in het NZKG werken reeds en steeds meer samen om regionale opgaven gezamenlijk aan te pakken. Dit is georganiseerd in het Bestuursplatform NZKG en het Bestuursplatform Energietransitie NZKG.

Foto: Bas Beentjes

2 STRATEGIE ENERGIETRANSITIE NZKG

De gezamenlijke ambitie van het Noordzeekanaalgebied is een bijna volledig CO_2-neutrale en circulaire economie in 2050. Voor 2030 is het doel om 49% minder CO_2 uit te stoten ten opzichte van 1990. In de CES 1.0 staan de projecten die hier een bijdrage aan gaan leveren.
Toereikende energie-infrastructuur is een randvoorwaarde voor de verduurzaming van de bedrijven en een vestigingsvoorwaarde voor nieuwe bedrijvigheid. Daarbij wordt veel ruimte geboden aan innovatie om zo te komen tot de meest duurzame oplossingen als ook om onzekerheden weg te nemen. Naast voorzien in de energiebehoefte van bedrijven heeft het NZKG als energiehub een belangrijke rol bij het realiseren van de de energietransitie opgave in de gebouwde omgeving en bij mobiliteit. De grootste gezondheidswinst van de energietransitie zit in de vervanging van verbrandingsmotoren (voor transport) door motoren op elektriciteit (of op waterstof voor de zee- en luchtvaart), met een enorme reductie van fijnstof en stikstof tot gevolg. De energiehub NZKG ondersteunt de mobiliteitssector om deze overgang te maken.

Bovendien speelt het NZKG een belangrijke rol bij aanlanding van wind op zee (WOZ) en opslag en transport van energie en grondstoffen. Door de geografische ligging is er ook een (in)directe verbinding met (inter)nationale netwerken.

Het toekomstperspectief voor het NZKG is opgebouwd uit meerdere factoren die in samenhang met elkaar moeten worden gezien en een belangrijk rol spelen om aan de ambitie een invulling te geven. De energietransitie-strategie van het NZKG is opgebouwd uit meerdere pijlers:

1. Transitie naar een **duurzame en circulaire industrie.**
2. **Energie- en grondstoffenhub** (opslag, productie, conversie) voor de industrie, gebouwde omgeving, de regio (o.a. Schiphol, Mobiliteit) en (inter)nationaal (zeehavens, Noordzee en verbinding met de andere industrieclusters).
3. (Voorrang aan) **vestiging van bedrijven** en pilots die aan de transitie naar een duurzame en circulaire industrie (ad 1) een bijdrage leveren. Dit zal zorgen voor nieuwe waardeketens.
4. Tijdig beschikken over **voldoende fysieke en milieu ruimte** en over de **noodzakelijke infrastructuur voor alle modaliteiten** (elektriciteit, waterstof, warmte en CO_2)
5. Aanpak is gericht op het inrichten van een **adaptief hybride energiesysteem**
6. Bijdrage aan **internationale concurrentiepositie MRA** en bijdrage aan economische groei door **stimuleren van kennis en innovatie**; partijen zullen hier in gezamenlijkheid op inzetten en faciliteren
7. **Koppeling met kennisinstellingen, wetenschap en onderwijs**; belangrijk voor inzetten van noodzakelijke kennis en stimuleren van innovatie.
8. **Wet- en regelgeving**: gericht op realisatie van infrastructuur (CO_2, H2 en warmte) en verbeteren van milieu/gezondheid.
9. **Vergunningverlening**: in vroegtijdig stadium afstemming met de Omgevingsdiensten en waar nodig inzet van coordinatiereglingen om processen en projecten te stroomlijnen.
10. **Governance**; gezamenlijke aanpak publiek-privaat via Bestuursplatform ET NZKG in concrete producten CES/MIEK. Daarnaast het uitvoeren van afspraken in het Klimaatakkoord en het Uitvoeringsprogramma Energietransitie NZKG om voortgang te borgen. Parallel vindt afstemming met NOVI aanpak NZKG en VS MRA plaats.
11. **Financiering**; financiering via CES/MIEK, projectsubsidies (Nationaal en Europees) en bijdrage van individuele partijen.

In het NZKG komen veel aspecten van het toekomstige energiesysteem samen, waardoor het zich leent voor het ontwikkelen tot een energiehub. Het realiseren van een energiehub vraagt om regie en coördinatie die nodig is om gewenste samenwerking tussen verschillende partijen te stroomlijnen. Regie en coördinatie dragen (in)direct bij aan het versnellen van de uitvoering. Het NZKG is als energiehub ook een draaischijf in toekomstig energiesysteem en circulariteit op (inter)nationaal en regionaal niveau.
De ontwikkelingen binnen een energiehub werken bovendien door naar andere gebieden en sectoren binnen en buiten de regio.

Gebruik is gemaakt van gezamenlijke documenten zoals Ontwikkelstrategie ET NZKG (2018), Vliegwiel voor een Duurzame Toekomst (2018), Systeemstudie NH2050 (2019), Regioplan (2020) en verschillende documenten van de partners die lid zijn van het Bestuursplatform ET NZKG

Foto: PoA

Foto: Bram van de Biezen

3 INVENTARISATIE (TOEKOMSTIGE) ENERGIEVRAAG EN -AANBOD IN HET NZKG PER ENERGIEDRAGER

Voor deze Cluster Energie Strategie zijn de energievraag en het energie-aanbod geïnventariseerd voor de industrie in het Noordzeekanaalgebied door middel van interviews. De geselecteerde bedrijven zijn een afspiegeling van de diversiteit aan sectoren en hebben de verplichting om op korte termijn plannen te maken om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord voor 2030 te realiseren. Niet meegenomen zijn de bedrijven die nog niet in het NZKG gevestigd zijn maar zich mogelijk op termijn wel gaan vestigen. De geïnventariseerde gegevens worden vergeleken met de gegevens die de netbeheerders in hun scenario's hanteren. De gegevens van de netbeheerders zijn dus niet afkomstig uit doorrekeningen van de netwerken. Vanwege de grote diversiteit in sectoren is geen onderscheid gemaakt in verschillende sectoren. De geïnventariseerde data is beschikbaar op hoog detailniveau voor toekomstige netberekeningen.

Voor alle energiedragers zijn de volgende jaren meegenomen: het huidige verbruik (2020), 2025 en 2030. Verder is een 'doorkijkje' gegeven voor 2050. De verduurzamingsplannen van de industrie zijn nog niet altijd in detail bekend. In de uitvoeringsprogramma's zullen deze verder worden uitgewerkt.

Voor 2030 en 2050 zijn hoge en een lage waardes gegeven voor zowel de industrie als de netbeheerders. De gegevens van de netbeheerders voor 2025 en 2030 zijn gebaseerd op de investeringsplannen (IP's). De gegevens voor 2050 zijn afkomstig van de 'Klimaatneutrale energiescenario's 2050' uit het II3050 traject. De 2050 scenario's betreffen geen voorgenomen plannen, maar zijn uiterste scenario's die alle mogelijke toekomstige ontwikkelingen van het energiesysteem omvatten.

De volgende IP-scenario's zijn gehanteerd:

- 2020: Netbeheer basis;
- 2025/2030 Netbeheer KA (Klimaatakkoord): referentie, -49% CO_2 reductie, zon, wind, elektrisch vervoer, Carbon Capture and Storage (CCS) speelt een rol;
- 2025/2030 Netbeheer ND (Nationale Drijfveer): > 50% CO_2 reductie, mikt op energie-autonoom NL, veel circulariteit en efficiëntieverbetering, meer zon, wind en elektrisch vervoer, sectorkoppeling via Power-to-Gas en Power-to-Heat, beperkt CCS;
- 2025/2030 Netbeheer IA (Internationale Ambitie): import-afhankelijkheid, minder zonne-energie en elektrisch vervoer, meer bio-methaan, groei industrie, veel blauwe waterstof en CCS).

Figuur 4: Geïnterviewde bedrijven. Niet zichtbaar op de kaart (want niet fysiek gevestigd in het NZKG) maar wel geïnterviewd zijn Nobian en EBN.

De volgende II3050 scenario's zijn gehanteerd:

- Netbeheer REG: (Regionale sturing): NL wekt op wat het zelf gebruikt; krimp van industrie in NL, ontwikkeling energiesysteem vooral bottom-up, warmte-netten, zon PV en wind op land zijn prominent;
- Netbeheer NAT (Nationale sturing): NL wekt op wat het zelf gebruikt, industrie groeit en wordt efficiënter in NL, wind op zee en waterstof zijn prominent;
- Netbeheer EUR (Europese CO_2-sturing): veel energie-uitwisseling met buitenland, dus beperkter wind en zon, biomassa en waterstof spelen een rol;
- Netbeheer INT (Internationale sturing): veel energie-uitwisseling met buitenland, dus beperkter wind en zon, waterstof speelt een grote rol;

Het verbruik is weergegeven in terawatturen [TWh]. Het vermogen wordt weergegeven in Megawatt [MW]. CO_2 is weergegeven in megaton [Mton].

In de volgende paragrafen wordt de geïnventariseerde energievraag en -aanbod per energiedrager nader toegelicht.

3.1 ELEKTRICITEIT

Vraag elektriciteit: volume (TWh)

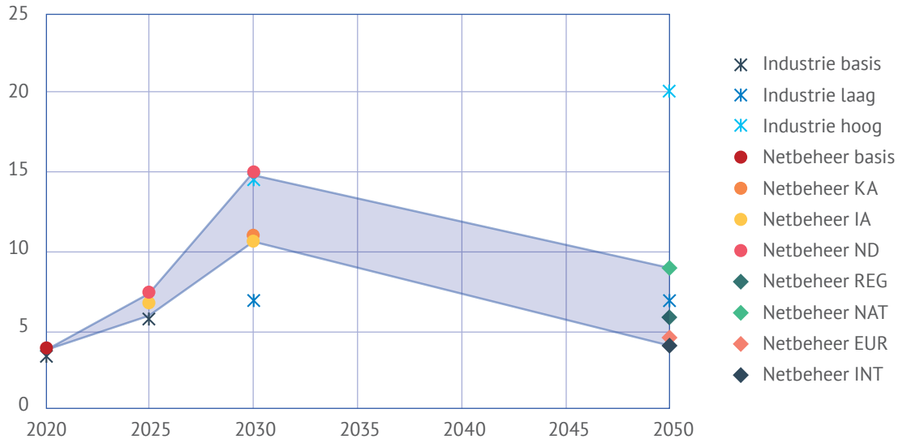

Figuur 5: Projectie elektriciteitsvraag NZKG gebied (in TWh)

Er wordt een grote volume toename van de vraag naar elektriciteit verwacht (van ~4 TWh in 2020 naar 7 tot 14 TWh in 2030).

Opvallend is dat de stijgende trend – tot 2030 - in de IP's zich niet lijkt voort te zetten richting de II3050 data voor 2050. Dit is te verklaren doordat de data van netbeheerders voor 2025 en 2030 uit investeringsplannen komt en de data van 2050 uit de klimaatneutrale energiescenario's. De data van 2030 in de IP's is dus niet één op één te vergelijken met de verbruiksprognoses in de II3050 data. In de II3050 wordt ook rekening gehouden met toenemende elektriciteitsvraag van de industrie in de klimaatneutrale scenario's. Dit komt duidelijker tot uiting in de verwachte capaciteitsontwikkeling (zie volgende bladzijde).

De inschatting van industrie (zowel voor 2030 als voor 2050) kan gebruikt worden in de volgende versie van landelijke scenario's die door netbeheerders worden opgesteld.

De verwachte groei[4] van 4 TWh naar 7 tot 14 TWh in 2030 wordt veroorzaakt door:

- Extra inkoop elektriciteit door het uitschakelen van een hoogovengas-gestookte centrale en het uitschakelen van warmtekrachtcentrales voor eigen elektriciteit-verbruik (~53 %);
- Elektrolyse (~22 %) tot groter dan 1 GW in 2050;
- Andere, zoals e-boilers, extra datacenter de basisweg,… (~25 %)

Minder levering van restgassen van Tata Steel aan de Velsencentrales wordt genoemd als extra vraag naar elektriciteit De Velsen centrale zit 'achter de meter' bij Tata Steel. Als de centrale bij Velsen uitgeschakeld wordt betekent dit voor de elektriciteitsbalans dat er minder elektriciteit aan het net wordt geleverd en meer elektriciteit wordt ingekocht.

[4] | *Percentages zijn ten opzichte van 'most-likely scenario'*

De capaciteitsvraag voor elektriciteit ontwikkelt zich naar verwachting als volgt:

Vraag elektriciteit: vermogen (MW)

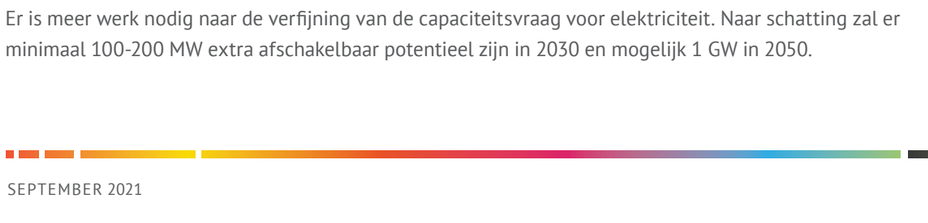

Figuur 6: Projectie elektriciteitsvraag NZKG gebied (in MW)

Er wordt een grote toename naar capaciteit voor de vraag van elektriciteit verwacht (van ~500 MW in 2020 naar 1500 tot 2200 MW in 2030).

Opvallend is dat vraag naar capaciteit meer stijgt dan de vraag naar volume. Dit is verklaarbaar doordat de geïnterviewde bedrijven verwachten dat een aantal nieuwe technologieën in eerste instantie een beperkte utilisatie hebben of afschakelbaar zullen zijn, zoals:

- E-boilers (max. 2000 uur, SDE++)
- Elektrolysers (afschakelbaar bij hoge elektriciteitsprijs)

Er is meer werk nodig naar de verfijning van de capaciteitsvraag voor elektriciteit. Naar schatting zal er minimaal 100-200 MW extra afschakelbaar potentieel zijn in 2030 en mogelijk 1 GW in 2050.

In de volgende grafiek wordt het verwachte aanbod van elektriciteit toegelicht:

Aanbod elektriciteit: volume (TWh)

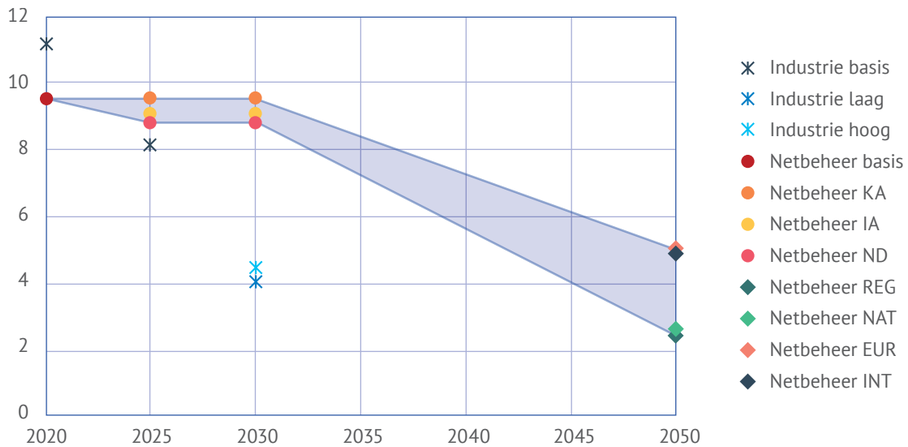

Figuur 7: Projectie elektriciteitsaanbod vanuit industrie in NZKG gebied (in TWh)

Er wordt een grote afname van aanbod van grootschalige elektriciteitsproductie verwacht (van ~11 TWh in 2020 naar ~4 TWh in 2030).

Deze analyse betreft alleen de industriële elektriciteitsproductie en productie door centrales. Decentrale elektriciteitsopwekking - zoals wind- en zonne-energie - maakt geen deel uit van deze analyse, maar maakt wel een steeds groter deel van de elektriciteitsmix uit.

3.2 METHAAN/GAS

Vraag methaan: volume (TWh)

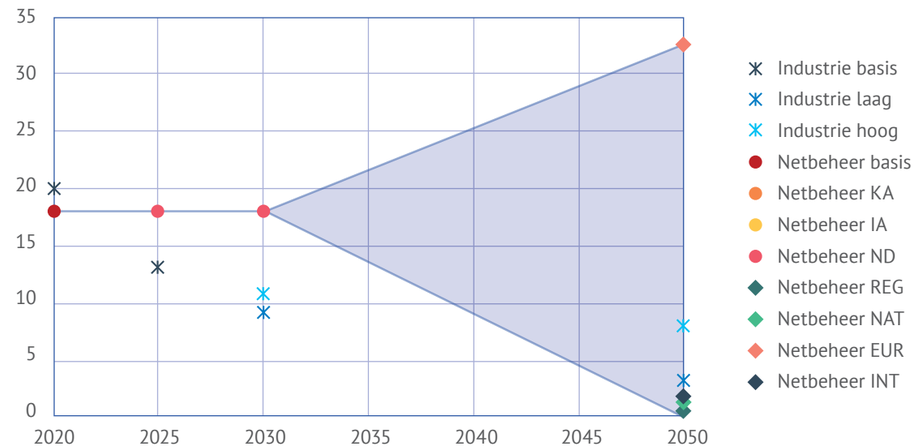

Figuur 8: Projectie methaan-vraag NZKG gebied (in TWh)

Er wordt door de geïnterviewde bedrijven een grote afname van de vraag naar gas verwacht (van 20 TWh in 2020 naar ~11 TWh in 2030).

De daling van 20 TWh naar 11 TWh in 2030 wordt veroorzaakt door:

- Uit bedrijf nemen van WKKs en het (gedeeltelijk) ombouwen van (hoogoven)gasgestookte elektriciteitcentrales[5] (99 %)

Het tempo van de afname van het gasverbruik is sterk afhankelijk van de alternatieven die er komen. Voor een groot deel van de bovenstaande installaties kan de gebruiksduur verlengd worden. Bij de afname van de vraag naar methaan is niet het scenario meegenomen dat methaan wordt toegepast voor de blauwe waterstof-productie in het NZKG gebied voor de DRI-route bij Tata Steel. Bij de DRI-route is naar schatting in 2050 400 kton waterstof nodig. Er moet nog uitgewerkt worden waar deze waterstof wordt geproduceerd.

In het II3050 scenario 'Europese CO_2-sturing' zit nog veel methaan-vraag. Dit gaat om stand-by productie van blauwe waterstof uit gas en elektriciteitscentrales gestookt op gas. Bij beiden wordt de vrijgekomen CO_2 afvangen met 'Carbon Capture and Storage' (CCS). Figuur 8 lijkt te suggereren dat de netbeheerders een toename van gasgebruik verwachten van 2030 tot 2050 in het scenario 'Europese CO_2-sturing'. Dit is niet het geval. Zoals beschreven in de introductie van hoofdstuk 3, zijn de getallen voor 2030 gebaseerd op de Investeringsplannen 2022 van de netbeheerders en die voor 2050 op de II3050 scenario's. Deze laatste zijn niet bedoeld als wensbeelden van de netbeheerders, maar om de uithoeken van het speelveld te beschrijven. De verwachtingen van de industrie vallen voor het NZKG duidelijk aan de onderkant van dit geschetste speelveld, maar nog wel erbinnen. Wat dat betreft is hier dus geen sprake van een 'tegenstelling' tussen de scenario's van de netbeheerders en de verwachtingen van de industrie in het NZKG.

[5] | *De Velsencentrale wordt uit bedrijf genomen. De Diemen centrale en Hemweg centrale schakelen eerst gedeeltelijk en later volledig over op waterstof*

Bij de geïnterviewde bedrijven - die overwegen WKKs uit bedrijf te nemen of gasgestookte centrales om te bouwen - werd het verlengen van gasstook in combinatie met CO_2-afvang - zoals in het Europese CO_2-sturing scenario – niet als voorkeursoptie genoemd.

De capaciteitsvraag voor gas in MW ontwikkelt zich naar verwachting als volgt:

Vraag methaan: vermogen (MW)

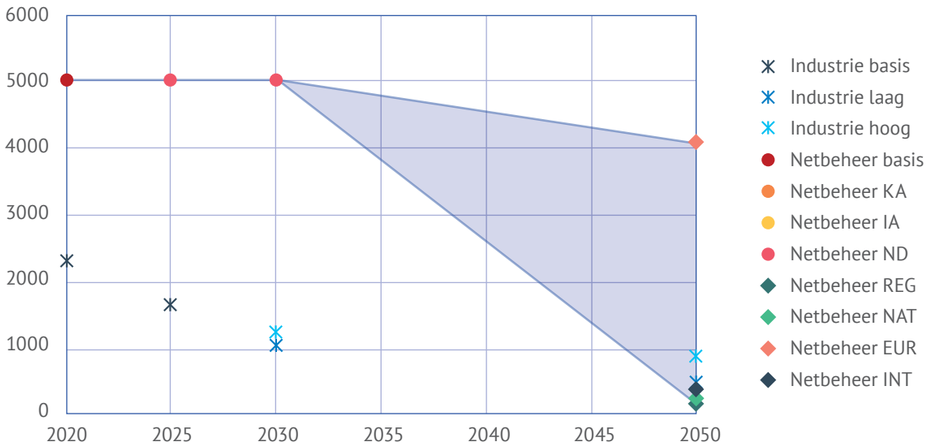

Figuur 9: Projectie methaan-vraag NZKG gebied (in MW)

Er worden geen knelpunten in het methaan-net verwacht i.v.m. afnemende vraag naar methaan.

3.3 WATERSTOF

Vraag waterstof: volume (TWh)

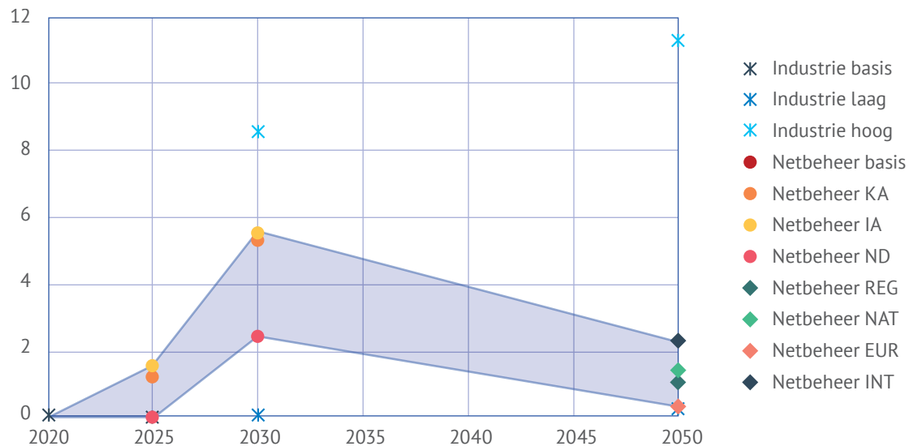

Figuur 10: Projectie waterstof-vraag NZKG gebied (in TWh)[6]

Er wordt rekening gehouden met een grote toename van de vraag naar waterstof (van 0 TWh in 2020 naar tot 8 TWh in 2030).

De groei naar 8 TWh in 2030 wordt veroorzaakt door:

- Productie synthetische brandstoffen (84%)
- Waterstof bijstook – pilots (16%)

[6] | *De projecties voor waterstof voor 2020; 2025; 2030 zijn niet op IP gebaseerd, maar op marktstudies naar waterstof in het NZKG*

Foto: markkuipers.nl

Foto: TenneT

De waterstof projecten - in de 'industrie' scenario's - zijn nog in de haalbaarheids-fase. Er zijn nog geen definitieve investeringsbeslissingen genomen.

In de interviews zijn de bedrijven ook gevraagd naar hun voorkeur voor respectievelijk grijze (geproduceerd met fossiele brandstof), blauwe (geproduceerd met fossiele brandstof en CO_2-afvang) of groene waterstof (geproduceerd met duurzame energie). De voorkeur is bij de meeste partijen afhankelijk van de (toekomstige) prijsverschillen tussen de verschillende soorten waterstof, alhoewel ook enkele partijen een duidelijke voorkeur hebben uitgesproken voor groene waterstof, vanwege hun visie op veranderingen in regelgeving en klantvraag. Tenslotte zijn veel bedrijven begonnen met inventariseren welke aanpassingen er aan de afnemerskant (aanpassen branders en dergelijke) nodig zijn voor welke kwaliteit brandstof (percentage waterstof bijmenging, etc.).

De capaciteitsvraag voor waterstof ontwikkelt zich naar verwachting als volgt:

Vraag waterstof: vermogen (MW)

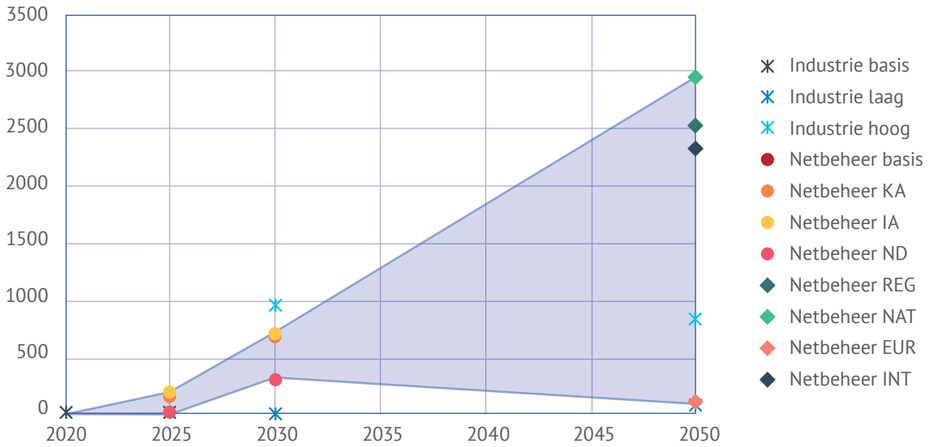

Figuur 11: Projectie waterstof-vraag NZKG gebied (in MW)

Waterstofaanbod (in TWh) in het hele gebied:

Aanbod waterstof: volume (TWh)

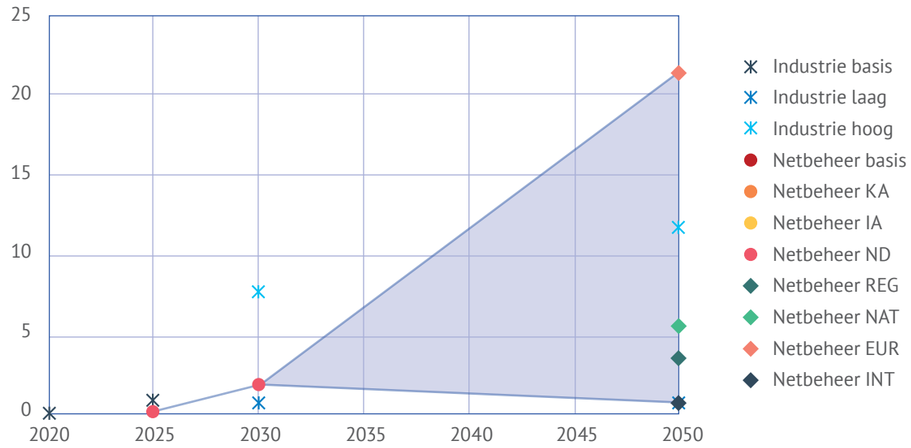

Figuur 12: Projectie waterstof-aanbod NZKG gebied (in TWh)

Er wordt rekening gehouden met een grote toename van productie van waterstof (van 0 TWh in 2020 naar tot 8 TWh in 2030).

De groei naar 8 TWh in 2030 wordt veroorzaakt door:
- Andere processen in de industrie (70%)
- Elektrolyse (30%)

De plannen om waterstof te produceren zijn nog in de haalbaarheidsfase. Zowel de productie van groene waterstof als de productie van blauwe waterstof in de NZKG regio wordt overwogen. De hoge waterstofproductie in het scenario 'Europese CO_2-sturing' komt van productie van blauwe waterstof met behulp van gas waarbij de CO_2 die vrijkomt wordt afgevangen.

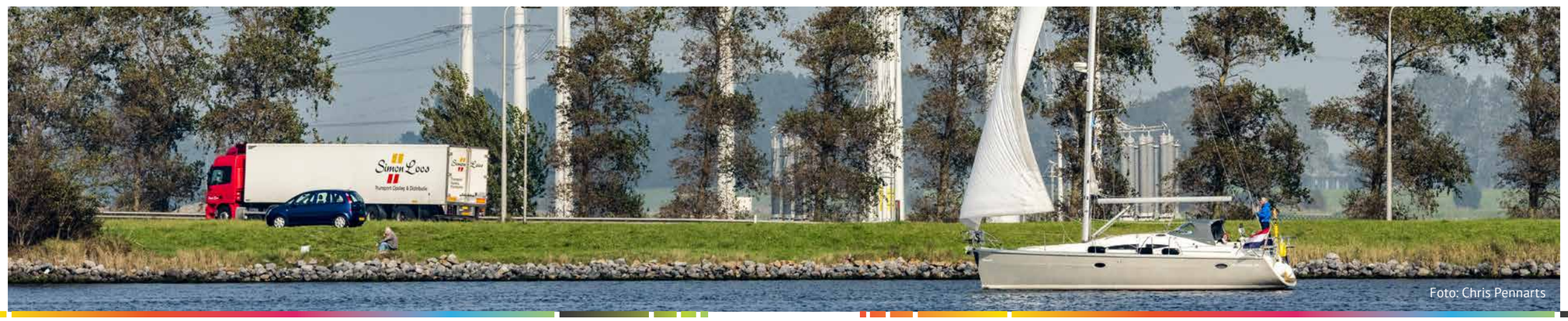

Foto: Chris Pennarts

Foto: Mike Bink

3.4 WARMTE

Voor sommige NZKG-bedrijven kan het gasverbruik (gedeeltelijk) vervangen worden door levering van warmte- of stoom. In de volgende figuur is de vraag naar warmte- en stoom weergegeven:

Vraag warmte: volume (TWh)

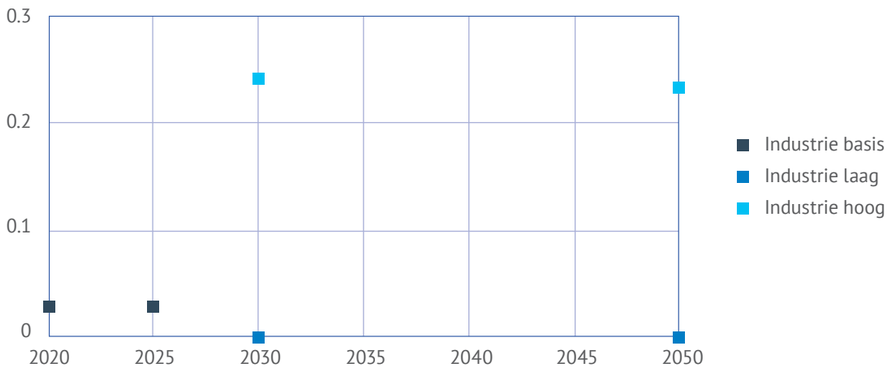

Figuur 13: Projectie warmtevraag NZKG gebied (in TWh)

Er is vanuit de geïnterviewde bedrijven interesse om meer of warmte of stoom in te kopen dan nu het geval is, om het gasverbruik in boilers te reduceren.

In het kader van deze studie konden de betrokken netbeheerders geen data van hun kant aanleveren over de warmtevraag in het Noordzeekanaalgebied. Het is belangrijk deze warmtevraag in perspectief te zien. Het gaat hier om een beperkt deel van de gasvraag van de industrie van het Noordzeekanaal-gebied. De warmtevraag die in de interviews genoemd is, komt voort uit de warmte- of stoombehoeftes zoals geïdentificeerd in eerdere haalbaarheidsstudies. De vereiste temperatuur, leveringszekerheid en het gedeelte van het gasverbruik dat kan vervangen worden door warmte- of stoomlevering, kan sterk variëren per bedrijf. Met diepe geothermie kan een warmtelevering van hogere temperaturen worden gerealiseerd. Het potentieel van geothermie in het Noordzeekanaalgebied is nog onduidelijk.

Warmteaanbod (in TWh) in het hele gebied:

Aanbod warmte: volume (TWh)

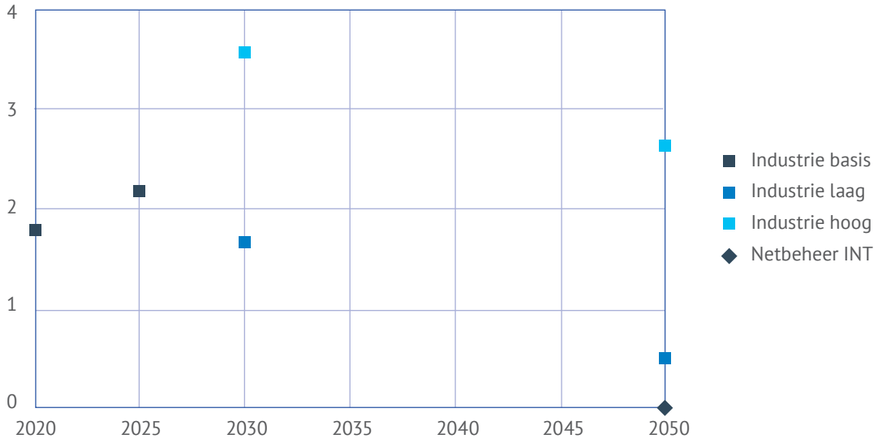

Figuur 14: Projectie warmte-aanbod NZKG gebied (in TWh)

Er worden mogelijkheden gezien door de industrie meer warmte te leveren.

Amsterdam kent al twee grote warmtenetten, waarvan het westelijk net is ontwikkeld vanuit het Afval Energie Bedrijf (AEB) als hoofdwarmtebron. Richting 2050 is het de verwachting dat de samenstelling van het warmteaanbod in het Noordzeekanaal gebied sterk verandert.

De verwachte samenstelling van het warmte-aanbod is:

- 2020: energie- en afvalcentrales (100%)
- 2030: energie- en afvalcentrales (70%), elektrolysers (10 %) en overige (20%)
- 2050: energiecentrales (50%); elektrolysers (30%) en overige (20%)

Overige warmte bestaat uit restwarmte van datacenters en industrie.

3.5 CO_2

Aanbod CO_2: volume (Mton)

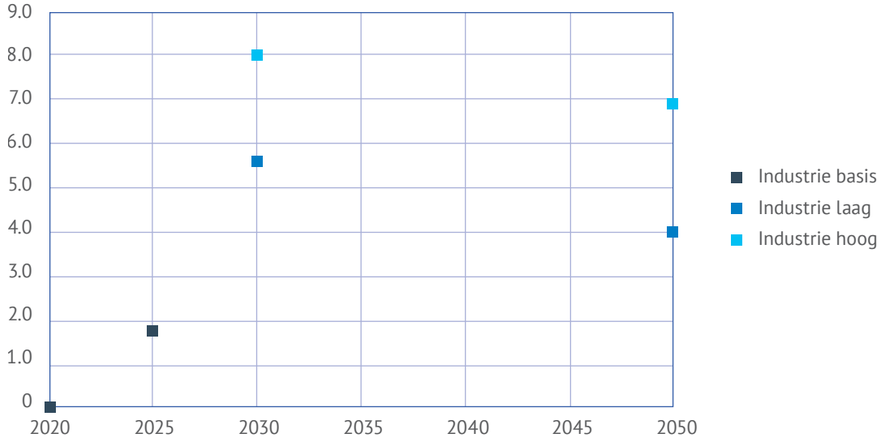

Figuur 15: Projectie CO_2-aanbod NZKG gebied (in Mton)

Een aantal bedrijven in het Noordzeekanaalgebied hebben vooralsnog geen andere mogelijkheid om klimaatneutraal te worden dan door de CO_2 af te vangen en ondergronds op te slaan of te hergebruiken.

Het mogelijke aanbod van CO_2 voor ondergrondse opslag of hergebruik gaat naar verwachting groeien naar 4 tot 8 Mton per jaar.

Er is een marktvraag voor schone CO_2 vanuit de glastuinbouw. Die vraag is in het kader van deze studie niet verder geïnventariseerd, maar is in de ordegrootte van enkele honderden kiloton per jaar.

Een veelbelovende hergebruik route is een gecombineerde “Carbon Capture Utilisation & Storage”. Hierbij wordt een substantieel deel van het bij Tata Steel geproduceerde gas niet langer naar een elektriciteitscentrale gestuurd, maar omgezet naar waterstof. Deze waterstof is beschikbaar voor de markt. Op termijn zal deze waterstof in de Tata installaties worden ingezet voor verdere reductie van de CO_2-emissies. Daarnaast kan CO_2 hergebruikt worden voor de productie van synthetische brandstoffen.

3.6 ALTERNATIEF VRAAGSCENARIO TATA STEEL

In bovenstaande vraagscenario’s is er al van uitgegaan dat bij Tata Steel het ‘Everest’-project wordt gerealiseerd, waarbij de vrijkomende CO_2 wordt afgevangen en opgeslagen. Samen met FNV wordt er een alternatief voor het ‘Everest’ project onderzocht. Het alternatief moet voor 2030 een vergelijkbare CO_2-reductie realiseren (± 40 % reductie). In dit alternatief wordt één van de twee hoogovens vervangen door een installatie die Direct Reduced Iron (DRI) maakt. In een dergelijke installatie wordt gepelletiseerd ijzererts gereduceerd met aardgas. Er zijn voor de installatie geen kolen/cokes meer nodig. Dit proces vindt plaats bij temperaturen waarbij het ijzererts/ijzer in vaste vorm blijft. De geproduceerde DRI pellets worden in een vervolgstap met elektrische vlamboogovens (Electric Arc Furnace, EAF), gesmolten voor verdere verwerking.
Om de doelstelling te halen is CO_2-afvang bij de DRI installatie nodig. Een DRI installatie biedt de mogelijkheid om een belangrijk deel van het aardgas op termijn te vervangen door waterstof.

In dit scenario is er geen wijziging in de productietrein van de tweede hoogoven. Cokesfabriek 2 kan waarschijnlijk gesloten worden.

Dit scenario geeft de volgende wijzigingen ten opzichte van het ‘business-as-usual’ scenario:

- Toename aardgasgebruik:
  25-30 PJ/a
- Toename Elektriciteitsverbruik: 160 MW
- Afname elektriciteitsproductie uit procesgas: 120 MW
- CO_2-opslag via Athos:
  1 Mton per jaar

Ongeacht de scenario’s (Everest of DRI) is de verzwaring van elektriciteit en de ontwikkeling van een waterstof-infrastructuur van groot belang. De benodigde CCS-infrastructuur is wel afhankelijk van het scenario dat gekozen wordt.

Foto: Tata Steel

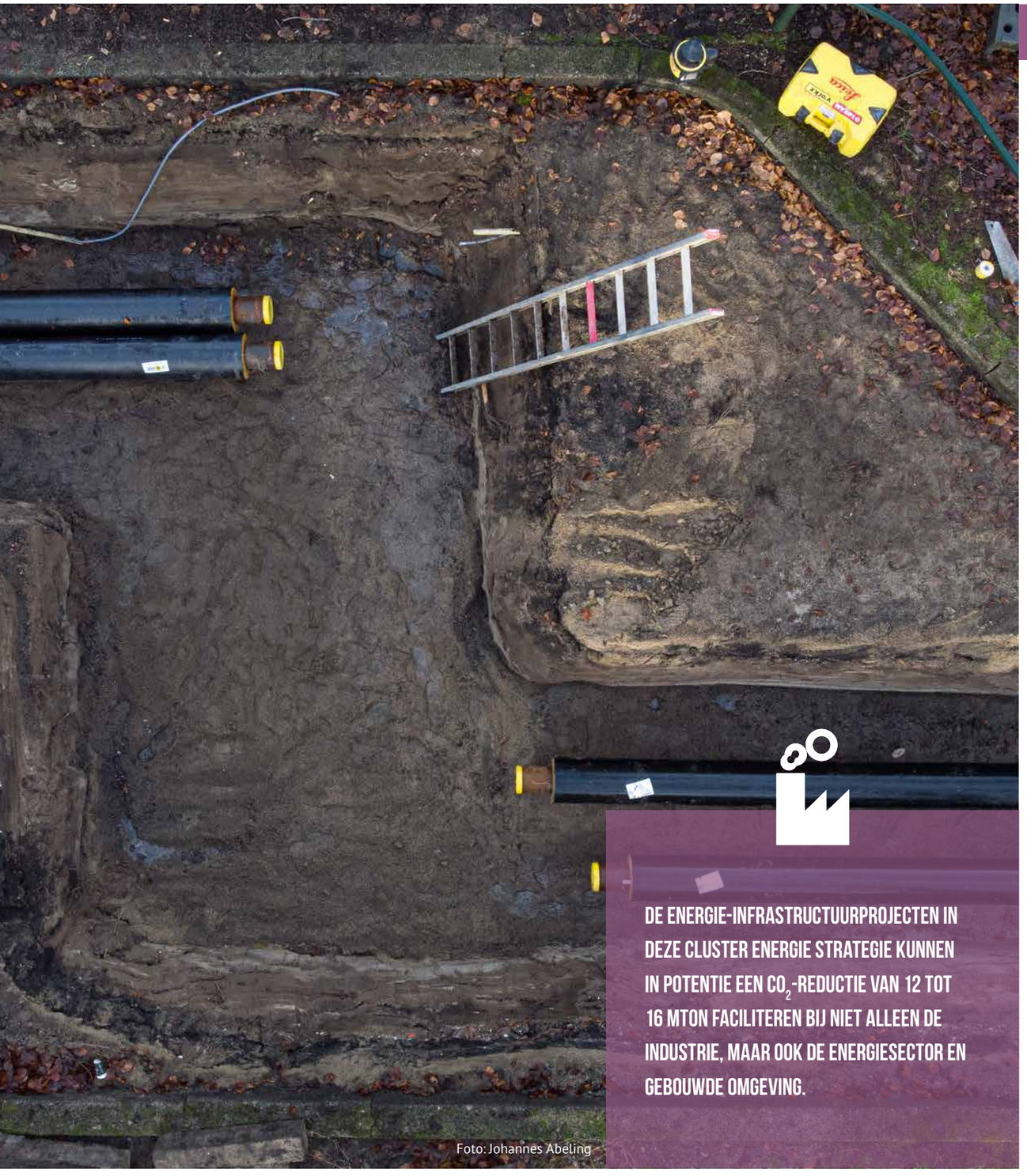

DE ENERGIE-INFRASTRUCTUURPROJECTEN IN DEZE CLUSTER ENERGIE STRATEGIE KUNNEN IN POTENTIE EEN CO_2-REDUCTIE VAN 12 TOT 16 MTON FACILITEREN BIJ NIET ALLEEN DE INDUSTRIE, MAAR OOK DE ENERGIESECTOR EN GEBOUWDE OMGEVING.

Foto: Johannes Abeling

4 ENERGIE-INFRASTRUCTUUR PROJECTEN IN HET NOORDZEEKANAALGEBIED

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de cruciale energie-infrastructuurprojecten in het Noordzeekanaalgebied die nodig zijn om de verwachte ontwikkeling van vraag en aanbod van de verschillende energiedragers te kunnen accommoderen en de energietransitie voor de industrie mogelijk te maken.

4.1 ELEKTRICITEIT

Om de 2030 en 2050 CO_2-reductiedoelstellingen voor de industrie in het NZKG te halen, is de inzet van duurzame elektriciteit essentieel.

Elektrificatie wordt (evenals waterstof) door de EU, Nederland en ook door de partijen in het NZKG gezien als een belangrijk onderdeel van een geïntegreerd en toekomstbestendig energie-systeem en als bouwsteen om de decarbonisatie van industrie, transport, energieopwekking en gebouwde omgeving te ondersteunen.

De vraag naar hernieuwbare elektriciteit neemt de komende jaren substantieel toe in het NZKG. (Gedeeltelijke) elektrificatie is een belangrijke emissiereductieoptie (4 Mton CO_2 in 2050 zonder Tata Steel) voor de industrie in Amsterdam, Zaandam en de IJmond.

Concrete (grootschalige) projecten die de vraag en aanbod van elektriciteit in het Noordzee-kanaalgebied beïnvloeden zijn:

Project[7]	Omschrijving	Impact in 2030
Gascentrales (V)	Worden uit gefaseerd of gaan over op duurzame bronnen	Toename E-vraag 53%.
Waterstof-elektrolyse (V)	Onder andere: H2ermes Vattenfall	• 100 MW in 2025 • 200 MW tot 500 MW in 2030 • 1 GW in 2050 Toename E-vraag 22%
Elektrificatie (V)	Elektriciteit-boilers Datacenter[8]	Toename E-vraag 25%
Wind op Zee (A)	Hollandse Kust Noord, Hollandse Kust West alfa, Hollandse Kust West beta, VAWOZ	3 x 0,7 GW = 2,1 GW gepland
Decentrale opwek (A)[9]	Zon en wind op land	Er is 2,7 TWh[10] decentrale opwek opgenomen in het hele zoekgebied van de RES Noord Holland Zuid.

[7] | (V) is vraag; (A) is aanbod

[8] | Er is één nieuw (reeds vergund) datacentrum in het havengebied opgenomen in de CES

[9] | Bij het opstellen van de IP's door de netbeheerders zal de decentrale opwek ook worden meegenomen

[10] | In het aanbod van elektriciteit is voor dit CES alleen de grootschalige elektriciteitsopwekking meegenomen.

Door de toenemende vraag naar elektriciteit en de afnemende productie van energiecentrales, is de verwachting dat het NZKG van een netto producent verandert in een netto afnemer van (duurzame) elektriciteit. Een verzwaring van het elektriciteitsnetwerk is cruciaal voor een betrouwbare elektriciteitslevering in de toekomst.

PROJECTBESCHRIJVING 'ELEKTRICITEIT VERZWARING' (VOOR MIEK)

De geïnventariseerde noodzakelijke verzwaring van het elektriciteitsnetwerk omvat een aantal deelprojecten waarin de provincie Noord-Holland, TenneT en Liander samenwerken. Deze 'no-regret' deelprojecten adresseren een aantal urgente knelpunten die noodzakelijk zijn voor de capaciteitsuitbreiding van de elektriciteits-infrastructuur. Richting MIEK zijn alleen de uitbreidingen op het 150-kV spanningsniveau en hoger genoemd. Daarnaast zijn er diverse uitbreidingen op lagere netvlakken (spanning-niveaus). De deelprojecten op 150-kV en hoger zijn als volgt:

1. Nieuw 380/150kV-station (Beverwijk-Vijfhuizen, op een nader te bepalen locatie ten zuiden van het Noordzeekanaal)
2. Twee nieuwe 150kV stations in het Westelijk havengebied (incl. 150kV-verbindingen)
3. Vervanging en uitbreiding huidig 150kV-station Hemweg
4. Uitbreiden 380kV-station Oostzaan met een vierde 380/150kV-transformator (incl. verzwaren 150kV-verbinding Hemweg – Oostzaan)
5. Nieuw 150 kV landstation voor aansluiting Wind op Zee in Velsen (na 2030)
6. Netuitbreiding (380kV) kop van Noord-Holland
7. Nieuw 150kV-station Oostzaan
8. Nieuw 150kV-station Beverwijk (incl. nieuwe 150kV-kabelverbinding Beverwijk – Oterleek en nieuwe 380/150kV-transformator in Beverwijk)

Hierbij wordt er rekening gehouden met een (extra) aanlanding Wind op Zee (1 x 0,7 GW) in de periode na 2030. In figuur 16 zijn de deelprojecten nader aangegeven.

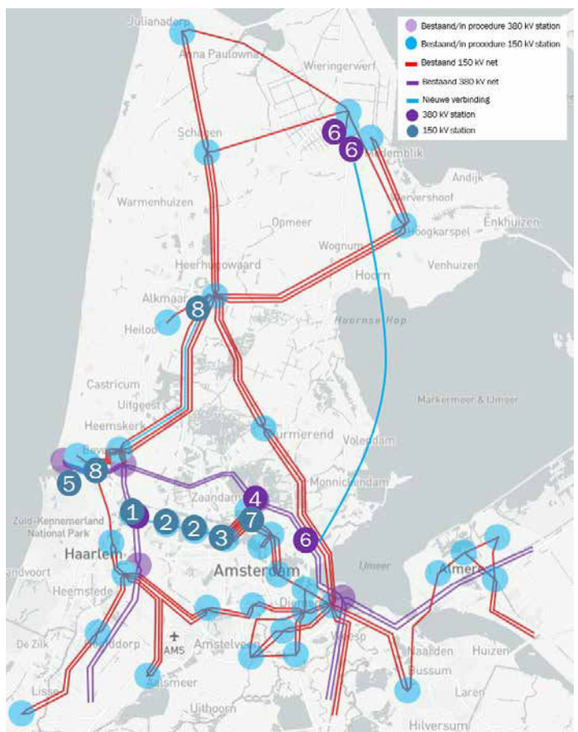

Figuur 16: Toelichting scope kandidaat MIEK-project 'elektriciteitsverzwaring'. De locatie van projecten 1, 2, 5 en 6 is indicatief weergegeven in de kaart. Deze projecten hebben nog geen definitieve locatie.

Nut en noodzaak

De noodzakelijke verzwaring van het elektriciteitsnetwerk omvat een aantal deelprojecten waarin de provincie Noord-Holland, Tennet en Liander samenwerken. Deze netverzwaringen faciliteren de elektrificatie van productieprocessen bij bedrijven in de IJmond, Amsterdam en Zaandam, de productie van groene waterstof (e.g. het H2ermes project van Tata Steel, Nobian en PoA omvat de bouw van een 100MW waterstoffabriek met een capaciteit van 15,000 ton groene waterstof per jaar) en de toenemende vraag naar duurzame elektriciteit o.a. vanuit de datacenters en gebouwde omgeving. Ook faciliteert de verzwaring de aanlanding/integratie van grote volumes offshore wind. Er is rekening gehouden met 1 x 0,7 GW extra windaanlanding.

Planning en investering

De deelprojecten zijn/worden opgenomen in het IP2022. De ambities is dat deze projecten tot 2030 worden gerealiseerd c.q. in gebruik genomen. De projecten faciliteren het transport van 4 TWh elektriciteit en een CO_2-emissiereductie van 7,8 Mton in 2030 (4 TWh x 0,189 gr/kWh).

De verwachte investeringen van € 500 – 750 miljoen dragen bij aan de leveringszekerheid, verduurzaming en versterking van het bedrijfsleven en daarmee de werkgelegenheid in de regio.

Ruimtelijke inpassing

Op basis van een eerste inventarisatie zijn de status, de mogelijkheden en uitdagingen met betrekking tot ruimtelijke inpassing samengevat. De ruimtelijke inpassing vraagt nog zorgvuldige uitwerking. De integrale afweging vindt plaats in het kader van de Verstedelijkingsstrategie en het NOVI-traject.

	Deelproject	Status	Locatie	Ruimtelijke inpassing
1	Nieuw 380/150kV-station (Beverwijk-Vijfhuizen)	Voorfase	Op een nader te bepalen locatie tussen Beverwijk (ten zuiden van het Noordzeekanaal) en Vijfhuizen.	Uitdaging wegens bestemmingsplan/ beschikbare ruimte.
2	Nieuwe 150kV stations (twee stuks) in het Westelijk havengebied (incl. 150kV-verbindingen)	Voorfase	Locatie omgeving Ruigoord en omgeving Basisweg.	Haalbaar voor stations, nog onduidelijk voor tracé.
3	Vervanging en uitbreiding huidig 150kV-station Hemweg	Procedure	Locatie Hemweg	Gesprekken over de locatie zijn gaande, vergunningsaanvraag loopt/start op korte termijn.
4	Uitbreiden 380kV-station Oostzaan met een vierde 380/150kV-transformator (incl. verzwaren 150kV-verbinding Hemweg – Oostzaan)	Procedure	Oostzaan	TenneT heeft de benodigde grond in eigendom. Vergunningsaanvraag loopt/ start op korte termijn.
5	Nieuw 150 kV landstation voor aansluiting Wind op Zee in Velsen	Voorfase	Locatie Vattenfall terrein Velsen (VAWOZ).	Haalbaar voor station, uitdaging voor tracé.
6	Netuitbreiding (380kV) kop van Noord-Holland	Voorfase	Verkenning opties nieuw 380kV-station Beverwijk (1), Oostzaan (2) of Diemen (3), nieuw 380/150kV-station nabij Middenmeer (4) en een nieuwe 380kV-verbinding (dubbelcircuit) Oterleek (a), over Medemblik (b) of Schagen (c) en Breezand (d)	Uitdaging, afhankelijk van keuzes.
7	Nieuw 150kV-station Oostzaan	Procedure	Op een locatie direct naast het bestaande 380kV-station Oostzaan	De benodigde grond is in eigendom van Liander en zal verkocht worden aan TenneT. Vergunningsaanvraag loopt/ start op korte termijn.
8	Nieuw 150kV-station Beverwijk (incl. nieuwe 150kV-kabelverbinding Beverwijk – Oterleek en nieuwe 380/150kV-transformator in Beverwijk.	Procedure	Op een locatie nabij het bestaande 380kV-station Beverwijk.	Locatie toegezegd, vergunningsaanvraag loopt/ start op korte termijn.

PROJECTBESCHRIJVING ‘REGIONALE ELEKTRICITEIT VERZWARING’

Naast de projecten van de landelijke netbeheerders zijn ook de netuitbreidingen van de regionale netbeheerder van groot belang voor het realiseren van de ambities in het NZKG. In het NZKG dient Liander het elektriciteitsnet de komende jaren fors uit te breiden. Op korte termijn is sprake van congestie in delen van het NZKG. Zo is recent in zowel Amsterdam en Zaanstad in meerdere deelgebieden congestie afgekondigd. Naast de verduurzaming van de industrie heeft de netcongestie ook impact op overige ontwikkelingen van nationaal belang, zoals woningbouw, de uitvoering van het klimaatakkoord en het faciliteren van de economische groei.

Essentieel is dat ook voor de uitbreidingen van de regionale netbeheerder tijdig ruimte wordt gevonden. Dit betreft zowel fysieke ruimte maar ook de planologische vastlegging in bestemmingsplannen en vergunningen. Het is van belang dat bij alle ruimtelijke ontwikkelingen de energievoorziening integraal wordt meegenomen in de plannen. Daarnaast is het noodzakelijk dat partijen die gebruik willen maken van netcapaciteit dit in een vroegtijdig stadium bekend maken bij de netbeheerder. Dat geldt ook voor hun transitieplannen. Naast de plannen voor de verduurzaming van de bestaande industrie zijn ook plannen van nieuwe duurzame industrie van belang (bijv. initiatieven voor productie van synthetische brandstoffen of biobrandstoffen uit reststromen). Dat maakt het mogelijk om op tijd verkenning naar benodigde infrastructuur te starten.

De structurele oplossing ligt in het uitbreiden van de capaciteit van het (regionale) elektriciteitsnet en het tijdig delen van plannen onder andere via de CES. In de doorrekening van Liander ten behoeve van de Regionale Energie Strategie (RES) is de status van de uitbreidingsplannen van Liander toegelicht. Dit betreft plannen die ook nodig zijn in samenhang met de RES.

Foto: PoA

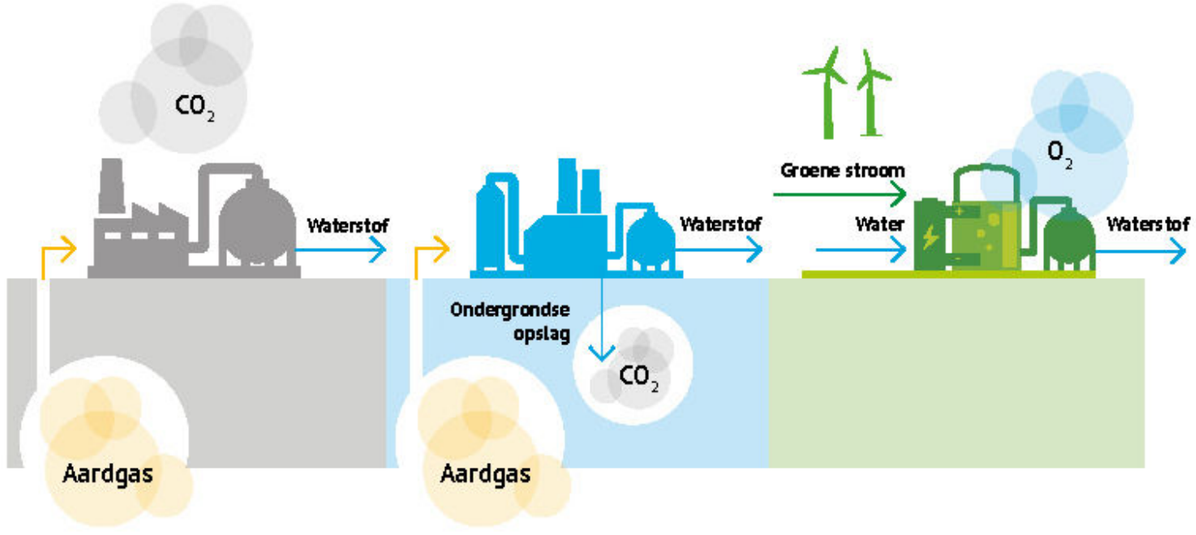

4.2 WATERSTOF

Om de 2030 en 2050 CO_2-reductiedoelstellingen voor de industrie in het NZKG te halen is de inzet van klimaatvriendelijke waterstof essentieel. Waterstof wordt door de EU, Nederland en ook door de partijen in het NZKG gezien als een belangrijk onderdeel van een geïntegreerd en toekomstbestendig energiesysteem en als bouwsteen om de decarbonisatie van industrie, transport, energieopwekking en gebouwde omgeving te ondersteunen. Waterstof heeft grote potentie om te worden ingezet als energiedrager voor de industrie.

Waterstof (met een lagere zuiverheid) kan ook worden ingezet als brandstof om (hoge temperatuur) warmte te genereren die de procesindustrie op grote schaal nodig heeft om producten te maken. Ook kan waterstof gebruikt worden als grondstof voor de chemie, in het productieproces van staal en om schonere brandstoffen te maken voor met name zwaar transport en vervoer. Verder is er een belangrijke rol in de vorm van regelbaar vermogen bij onder andere elektriciteitsproductie.

De realisatie van een nationale/internationale waterstofhub past in de langere termijn ontwikkeling van het gebied. Het aanbod van waterstof kan worden ontwikkeld door lokale productie of door aansluiting op de landelijke backbone en import. Het NZKG is een voor de hand liggende locatie voor waterstofproductie, vanwege het aanbod aan hernieuwbare elektriciteit (aanlanding wind op zee) en de omvangrijke (potentiële) vraag. Groene waterstof kan worden geproduceerd door middel van elektrolyse offshore of onshore nabij het aanlandingspunt van wind op zee. Eventuele waterstofproductie uit momentane overschotten van elektriciteit uit ‘zon en wind’ biedt een mogelijke oplossing voor knelpunten in het elektriciteitsnet in het gebied. Behalve de productie van groene waterstof, bestaat de mogelijkheid om op relatief korte termijn substantiële volumes blauwe waterstof te produceren uit de hoogovengassen van Tata Steel. Dit kan een enorme kick-start geven aan de waterstofeconomie in het NZKG.

Elektrolyse kan mogelijk in de toekomst ook plaatsvinden op offshore platforms of kunstmatige eilanden nabij windparken waarna de waterstof via een pijpleiding naar land wordt getransporteerd. Voor import per tanker, en opslag in bestaande brandstof-opslagterminals is het cluster ook goed uitgerust. Tenslotte is een koppeling met een landelijk waterstofnet de beste manier om continue aanvoer van waterstof te kunnen borgen.

Mogelijke grote projecten, waarbij voor alle projecten nog de Final Investment Decision (FID) moet worden genomen, zijn in het Noordzeekanaalgebied:

Project[11]	Omschrijving	Impact in 2030
H2-productie Everest (A)	Everest proces, H2 productie (blauw) uit restgassen staalproductie	3,3 TWh (100 kton)
Elektrolyse – o.a. H2ermes (A)	Groene waterstof productie	1,0 TWh (15-30 kton)
Synthetische brandstoffen (V)	Productie van bio-kerosine uit waterstof en CO_2 (Synkero)	4,2 TWh (128 kton)
Waterstof bijstook (V)	Pilots voor verduurzaming elektriciteit-productie	0,8 TWh (25 kton)
Volledige overschakeling van Tata Steel op waterstof (V)	Van cokes, via gas naar productie van ijzer met waterstof	13 TWh (400 kton) in 2050

Samen met de resultaten uit de interviews met de industrie leidt dit tot de volgende verwachte ontwikkeling voor het aanbod en vraag naar waterstof in het Noordzeekanaalgebied:

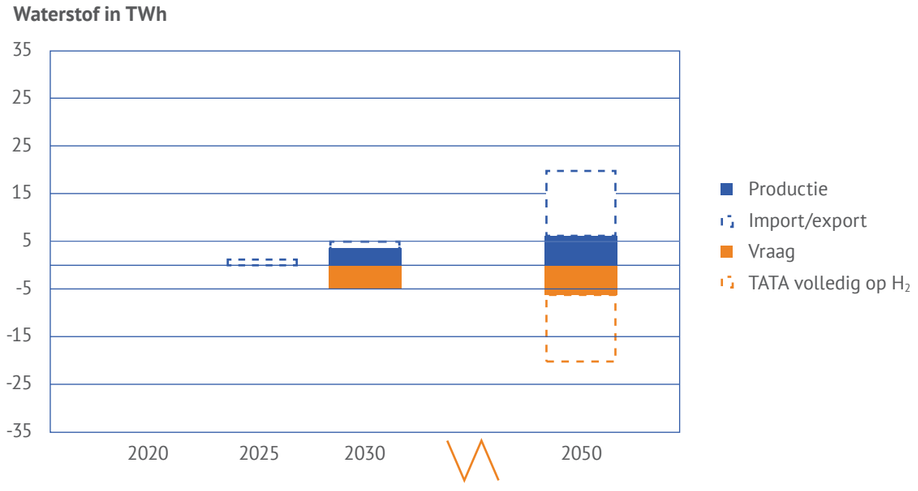

Figuur 17: ontwikkeling vraag en aanbod waterstof in NZKG

Het is de verwachting dat de vraag naar waterstof in het NZKG zich vanaf 2025-2030 sterk zal ontwikkelen. Waar in 2025 de vraag nog beperkt is tot 0,7 TWh, wordt voor 2030 een vertienvoudiging van deze vraag voorzien. Voor 2050 liggen de verduurzamingsplannen van de industrie nog niet vast, maar verwacht wordt dat de groei sterk doorzet tot ten minste 7 TWh of zelfs 20 TWh (waarvoor bijvoorbeeld 7 GW elektriciteit benodigd is van wind op zee om de waterstof te produceren), indien Tata Steel in 2050 volledig overschakelt op groene waterstof.

De beoogde nationale én regionale waterstofinfrastructuur faciliteert de gelijktijdige ontwikkeling van vraag en aanbod in het NZKG en daarbuiten.

[11] | (V) is vraag; (A) is aanbod

PROJECTBESCHRIJVING 'REGIONAL INTEGRATED BACKBONE NZKG'

Het project Regional Integrated Backbone Noordzeekanaalgebied (RIB NZKG) is een samenwerkingsverband van Gasunie en de Port of Amsterdam. Het project omvat de ontwikkeling van een 'open-access' hogedruk waterstofleiding die IJmuiden en het havengebied van Amsterdam aan elkaar én met de nationale waterstofbackbone van Gasunie verbindt. De RIB zal opereren op hetzelfde kwaliteits- (zuiverheid) en drukniveau als de landelijke backbone. De kleur (blauw/groen/grijs) van de waterstof zal worden gecertificeerd met GVO's (garanties van oorsprong). De RIB beoogt in de toekomst ook te worden verbonden met een te ontwikkelen lokaal lage druk waterstofnet (H2avennet) in het Amsterdamse havengebied en eventueel ook met Zaanstad.

Nut en noodzaak

De RIB (en de aansluiting op de landelijke backbone) is van nationaal belang:

1. Waterstof is nodig om hoge temperatuurprocessen (>200oC, +/- 45 % van huidige gasverbruik) in de chemische, voedingsmiddelen en overige industrie (naast Tata Steel - zie hieronder) in de IJmond, Amsterdamse haven en Zaanstad te verduurzamen. De hoge temperatuur die nodig is voor deze processen, is niet haalbaar met elektrificatie.
2. Duurzame waterstof is een grondstof voor de productie van synthetische brandstoffen voor de luchtvaart en scheepsvaart.
3. De waterstof productie projecten H2ermes (15 kton in 2030) en Everest (100 kton) worden hiermee gefaciliteerd.
4. De beschikbaarheid van grote hoeveelheden waterstof is een belangrijke voorwaarde voor Tata Steel om klimaatneutraal ijzer te kunnen maken in de periode richting 2050. Bij het ontwerp van de waterstofinfrastructuur is het belangrijk daar al rekening mee te houden.
5. Een aansluiting op de landelijke backbone betekent leveringszekerheid en een betere inzet (flexibiliteit en opslag). Dit faciliteert de verduurzaming van de industrie in het NZKG.

De waterstofproductie en -infrastructuur faciliteert de ontwikkeling van het NZKG als energiedraaischijf van de MRA.

Planning en investering

Gedurende de vervolgfase (concept select) moet een besluit worden genomen over het tracé en de dimensionering van de RIB.

Om de RIB NZKG per 2026 in gebruik te nemen is FID van de partners noodzakelijk uiterlijk eind 2022. Een onherroepelijke vergunning, financiering (incl. aanpassing SDE++) en commerciële structuur zijn daarvoor noodzakelijke voorwaarden. De technische levensduur van de RIB is groter dan 30 jaar.

De transportcapaciteit van de RIB is nog niet bekend omdat het project nog wacht op de resultaten van de Expression of Interest van potentiële afnemers. Dit beeld zal na de zomer van 2021 duidelijker zijn. Om tegemoet te kunnen komen aan een potentieel grote vraag naar transport- en opslagcapaciteit in de (nabije) toekomst, zal de waterstofleiding worden gedimensioneerd op een nader te bepalen technisch maximum.

De verwachte investering in transport voor de RIB NZKG en de verwachte CO_2-reductie door gebruik van de RIB moet in samenhang gezien worden met de investering in de landelijke backbone.

Door synergiën in de ontwikkeling van de waterstofinfrastructuur, opslag en lokale netten, kunnen de investeringskosten gedeeld worden door aanzienlijk grotere waterstof volumes. Hiermee vallen de transportkosten per kton een stuk lager uit.

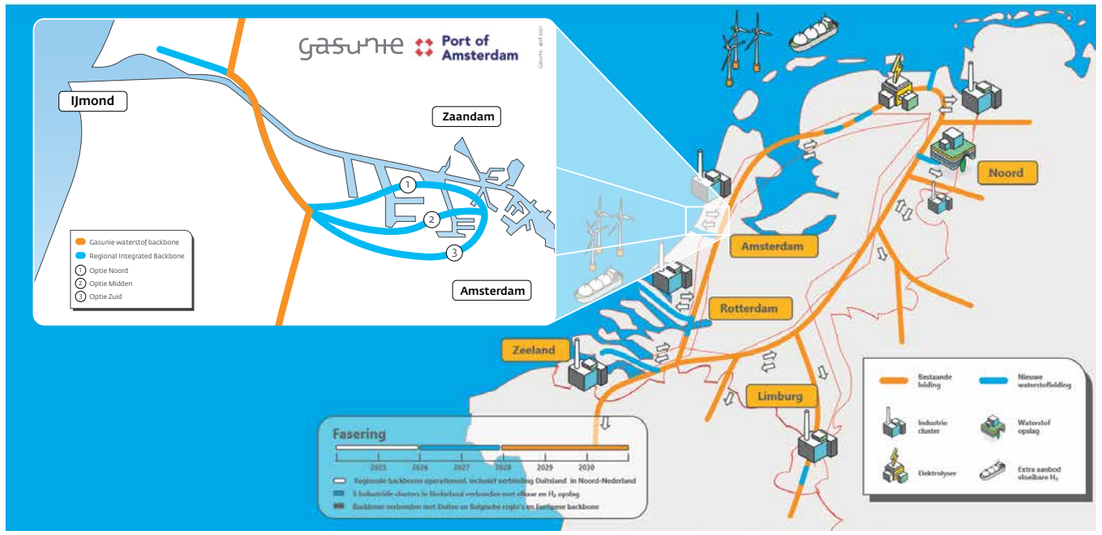

Figuur 18: toelichting scope kandidaat MIEK-project 'RIB' (in blauw)

Emissiereductie door waterstofproductie is lastig vast te stellen, omdat het een aanbodoptie betreft. De emissie-reductie hangt af van hoe de geproduceerde waterstof wordt ingezet. De emissiereductie is berekend conform de richtlijn van TNO/PBL/RVO bij de appreciatie van de eerste versie van de CES'en:

1. Aan blauwe waterstof productie en gebruik is geen CO_2-reductie toegerekend, (want dat zit al bij CCS/ Athos);
2. De 128 kton groene H2 die voor synthetische brandstof bestemd is, levert 600 kton CO_2 reductie op (er vanuit gaande dat het fossiele kerosine vervangt met 3 kg CO_2 / kg kerosine);
3. Op de Hemweg locatie gaat Vattenfall zowel waterstof zelf opwekken - met een elektrolyser - als waterstof bijmengen in de gascentrale. De ambitie is in 2030 ~40 kton CO_2 te reduceren door de bijmenging van waterstof (vervangt aardgas met 0,198 kg CO_2 / kWh aardgas);

Ruimtelijke inpassing

De RIB zal voornamelijk gebruik maken van bestaande gasleidingen.
Voor het stuk nieuwe tracé in het havengebied van Amsterdam loopt een verkenning.

HyWay 27

Onder de naam HyWay27 onderzoeken het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, TenneT en Gasunie de mogelijkheden om een landelijke infrastructuur voor waterstof te ontwikkelen. Het onderzoek gaat antwoord geven op de vraag óf en onder welke voorwaarden een deel van de bestaande gasinfrastructuur kan worden ingezet voor het transport en de opslag van waterstof. Het onder-zoek is een initiatief van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Het eindrapport is in het tweede kwartaal van 2021 gereed. Op de landelijke waterstof-backbone is ook een aftakking naar Den Helder voorzien.

Regionale programmering

Verder worden een aantal regionale projecten via haalbaar-heidsstudies opgewerkt naar een investeringsbesluit:

1. H2avennet: lokaal lagedruk waterstofnet in het haven-gebied Amsterdam met aansluiting op RIB De aanleg van een open access waterstofbackbone die lokale productie, importterminals en doorvoer richting achterland integreert.
2. ZaannetH2: Lage druk hybride H2-net in Zaanstad voor lokale industrie en gebouwde omgeving met een mogelijke aansluiting op de RIB.

Projectbeschrijvingen van bovenstaande twee projecten zijn bijgevoegd in de appendix.

4.3. CO_2

Om de 2030 CO_2-reductiedoelstellingen voor de industrie in het NZKG (in het bijzonder Tata Steel) te halen is de inzet van CCUS (Carbon Capture and Utalization/Storage) essentieel.

CCS is door de Europese Unie geïdentificeerd als noodzakelijke technologie om de klimaatdoelen van 2030 te behalen. Met deze bewezen techniek kan op relatief korte termijn een forse reductie worden behaald.

Afgevangen CO_2 kan worden gebruikt door de glastuinbouw of als grondstof voor de nieuwe circulaire chemie (plastics). De meeste CO_2 zal worden opgeslagen in lege olie- of aardgasvelden onder de Noordzee.

De volgende projecten zijn van belang voor de realisatie van een CO_2-infrastructuur in het Noordzeekanaalgebied:

Project[12]	Omschrijving	Impact in 2030
Everest (A)	Afvang CO_2 van Tata Steel en omzetten restgassen in chemicaliën en waterstof	'Most-likely': 5,5 Mton/yr
AEB (A)	Afvang biogene CO_2 van de energiecentrale	0,5 - 0,6 Mton/yr
OCAP (V)	CO_2 gebruik voor tuinbouw	0,1 - 0,2 Mton/yr: additionele vraag door aansluiting nieuwe tuinbouw gebieden
Synkero (V)	CO_2 gebruik voor productie bio-kerosine	0,25-1 Mton/yr

PROJECTBESCHRIJVING 'ATHOS'

Het project Athos is een publiek-privaat samenwerkingsverband van Gasunie, EBN, Tata Steel en Port of Amsterdam. Athos omvat de ontwikkeling van een openbaar 'Open-Access' en non-discriminatoir CO_2-infrastructuursysteem in het Noordzeekanaalgebied waarmee afgevangen CO_2 wordt getransporteerd ten behoeve van opslag in lege olie- en gasvelden. De Athos CO_2 infrastructuur bestaat uit een landzijdige transportleiding (tussen Amsterdams havengebied en IJmuiden), de centrale faciliteit en de onderzeese pijpleiding naar óf CO_2 hoofdinfrastructuur op zee of een of meerdere platforms in de Noordzee vanwaar de CO_2 in lege olie- en gasvelden wordt gepompt voor permanente opslag. Het is van belang om bij het onderdeel landzijdige transportleiding in het bijzonder, te benoemen dat dit onderdeel afhankelijk is van de behoeften van CO_2-emitters en afnemers in het Amsterdams haven-gebied. De ontwikkeling staat daarom nog niet vast. De olie- en gasvelden die voor Athos in aan-merking komen, bevinden zich minimaal 80 km uit de kust, en op een diepte van 3 tot 5 km onder de zeebodem.

Nut en noodzaak

De CO_2 wordt door emitters in de regio (zoals Tata Steel met project Everest) afgevangen en aan-geboden aan het netwerk. De afvang maakt geen onderdeel uit van het Athos project, maar is er onlosmakelijk mee verbonden. Beide projecten zijn voor hun succes van elkaar afhankelijk.

[12] | (V) is vraag; (A) is aanbod

Athos kan in geval van voldoende vraag en volume ook eventuele utilisatie van CO_2 door de glastuinbouw en door andere toekomstige gebruikers (bijv. synthetische brandstoffen en bouwmaterialen) faciliteren. Het volume dat voor utilisatie in aanmerking komt is naar verwachting substantieel lager dan het volume dat voor permanente opslag in aanmerking komt.

Planning en investering

Athos bevindt zich momenteel in de Concept Select Phase (studiefase). Om operationeel te kunnen zijn vanaf einde 2026 is een FID van de partners noodzakelijk uiterlijk eind 2023. Het tijdig kunnen doorlopen van het vergunningentraject is hierbij van belang.

Athos gaat er vanuit dat in ieder geval 15 jaar (vanaf 2027 tot 2042) CO_2 zal worden geïnjecteerd. Deze 15-jaar periode valt samen met de duur van de beschikkingen onder de SDE++. Ook na 2042 zal CO_2-opslag mogelijk zijn, aangezien de technische levensduur van de infrastructuur groter is dan 15 jaar. Hierbij dient opgemerkt te worden dat als Tata Steel volledig overschakelt op staalproductie met waterstof er veel minder tot geen CO_2-afvang meer nodig zal zijn voor Tata Steel in 2050.

Als uit de haalbaarheidsstudie van Tata Steel en FNV blijkt dat het DRI-scenario de voorkeur heeft, is er minder CO2-afvang nodig dan (de 5,5 Mton/jaar) waarvan nu wordt uitgegaan. Bij het DRI-scenario zou de afvang 1 Mton/jaar zijn. Tevens is meer aardgas (25-30 PJ/jaar), meer elektriciteit (160 MW inkoop en 120 MW minder productie) en meer waterstof nodig.

Athos, door de Europese Unie erkend als een Project of Common Interest, voorziet in een CCUS-netwerk dat vanaf 2027 4-8 Mton CO_2 per jaar zal opslaan. Een volume van 6 Mton per jaar komt overeen met 42% van de Nederlandse industriële CO_2-reductiedoelstelling van 14,3 Mton uit het Klimaatakkoord. Om tegemoet te kunnen komen aan een potentieel grotere vraag naar transport- en opslagcapaciteit in de (nabije) toekomst wordt de CO_2-infrastructuur van Athos gedimensioneerd op een technisch maximum van 11 Mton CO_2 per jaar (gebaseerd op: Tata Steel max. 8 Mton/jaar en CO_2 emitters in het Amsterdam gebied max. 3 Mton/jaar).

De verwachte investering in compressie, transport & opslag als een volledig 'stand-alone' project ligt tussen € 800-1200 M. Een belangrijk deel hiervan komt voor rekening van het transport per pijpleiding op de zeebodem en de kosten voor modificaties aan platformen en putten om deze geschikt te maken voor opslag van CO_2. Door synergiën met andere offshore CCS initiatieven (Porthos Rotterdam, Aramis) in de ontwikkeling van de offshore infrastructuur en opslag, kunnen de genoemde investeringskosten van een gemeenschappelijke offshore hoofdinfrastructuur gedeeld worden door aanzienlijk grotere CO_2 volumes waarmee kosten per Mton CO_2 een stuk lager zullen uitvallen.

PROJECTBESCHRIJVING 'AFVANG VAN CO_2 BIJ AEB'

Het Afval Energie Bedrijf (AEB) Amsterdam verwerkt restafval en verbrand wat na scheiding overblijft. Het AEB levert vervolgens warmte en elektriciteit aan de omgeving en speelt zo een belangrijke rol in de duurzaamheidsambities van Amsterdam en omliggende gemeenten. AEB verkent ook opties om stoom te leveren aan bedrijven in de haven waarmee ca. 150 kt CO_2 vermeden kan worden. Daarnaast heeft het AEB de ambitie om vanaf 2027 jaarlijks 0,5 - 0,6 Mton CCS toe te passen. Hiervoor zijn drie opties:

1. Aansluiting op Athos: mogelijk (deels) hergebruik van leiding tussen IJmuiden en haven van Amsterdam. Er moet dan nog 15 km overbrugd worden om aan te sluiten op het AEB. Bij het AEB zal een compressorstation komen te staan. Voordeel van deze optie is dat het de kortste route naar de Noordzee ten behoeve van CO_2-opslag op zee biedt en dat de kosten relatief laag worden geschat.
2. Via Rotterdam: voor een groot deel van dit traject is de infrastructuur al gerealiseerd. Vanuit de haven van Amsterdam is 2 km nieuwe pijpleiding nodig om het AEB hierop aan te sluiten. Bij het AEB zal een compressorstation komen te staan. Voordeel is dat de kosten van deze optie laag worden geschat en het mogelijkheden biedt CO_2 te leveren aan het OCAP netwerk. Nadeel is dat niet één partij dit traject kan verzorgen.
3. Via schip: bij het AEB zal de CO_2 vervloeid worden, zodat deze per schip naar een platform op de Noordzee gebracht kan worden. Deze optie lijkt op korte termijn het meest haalbaar omdat er één partij is die het hele traject verzorgt. Het nadeel is dat deze optie hoge kosten met zich meebrengt.

Nut en noodzaak

Voor AEB is CCS – naast het minder verbranden van afval - de (enige) voordehand liggende technologie om CO_2 uitstoot te reduceren. Ter vergelijking, 450 kt is 9% van de gehele uitstoot van de stad en staat gelijk aan het aardgasverbruik van 68% van alle Amsterdamse huishoudens.

Planning en investering

Op dit moment werkt AEB aan de subsidieaanvraag voor de SDE++ ronde van 2021. De subsidie is essentieel voor de realisatie van CCS. Het Rijk heeft een subsidieplafond ingesteld en kent subsidie toe aan de partijen die tegen de laagste kosten CO_2 emissies kunnen reduceren door inzet duurzame energie of het afvangen van CO_2. Voor een succesvolle aanvraag zijn ook (intentie)afspraken nodig met partijen die voor het transport en opslag van de CO_2 verzorgen en moet de businesscase rond zijn. AEB is een openbare aanbesteding gestart. Wanneer de subsidie in 2021 niet wordt toegekend, is het onduidelijk wat de kans is om een nieuwe aanvraag in te dienen in 2022.

De optie via Athos (optie 1) kent in de keten verschillende partijen. Athos betreft de CO_2-transport infrastructuur maar niet de opslag op zee. Athos zal daarmee niet een 'one-stop-shop' kunnen bieden. Bij aansluiting op Athos kan AEB pas een subsidieaanvraag indienen wanneer Tata Steel een besluit heeft genomen. De kosten voor optie 1 kunnen hoger uitvallen vanwege infrastructurele obstakels, zoals het opknappen en gereed maken van de infrastructuur.

Foto: PoA

De optie via Rotterdam (optie 2) kent in de keten verschillende partijen. Omdat het AEB heeft gekozen voor een 'one-stop-shop' aanbesteding, kan AEB niet individueel met deze partijen afspraken maken. Deze partijen moeten daarom gezamenlijk met een aanbod komen waarop het AEB de business case kan ontwikkelen die ingediend moet worden voor de SDE++. Het is onduidelijk of dit mogelijk is.

Optie 3, verschepen van vloeibaar CO_2, is duur waardoor het verkrijgen van een SDE++ weinig kans heeft.

Ruimtelijke inpassing

De ruimtelijke inpassing bestaat uit twee onderdelen: compressorstation bij AEB en aansluiting van AEB op het CO_2-netwerk van Athos of OCAP netwerk.

4.4. WARMTE

STOOM

Voor sommige NZKG-bedrijven kan het gasverbruik (gedeeltelijk) vervangen worden door de levering van stoom. In het westelijk havengebied van Amsterdam bestaat een kans om een stoominfrastructuur aan te leggen. Leverancier van de stoom is AEB en het netbeheer wordt gedaan door PoA. Dit stoomnet stelt bestaande industrie in staat haar gasverbruik van huidige processen te verlagen en faciliteert tegelijkertijd toekomstige projecten die een stoombehoefte hebben. Een stoomnet in combinatie met een H2- en CO_2-net versterkt de positie van het NZKG als regionale energiehub.

PLANNING EN INVESTERINGEN VOOR STOOMNET

Het aanleggen van een lokaal stoomnet voor Amsterdam West is een concrete kans die is opgenomen bij de regionale infrastructuurprojecten in deze CES. Het stoomnet project wordt via een haalbaarheidsstudies opgewerkt naar een investeringsbesluit.

Stoomnet	Belang	Knelpunten
Stoominfrastructuur in westelijk havengebied met levering door AEB en transport door Port of Amsterdam Investeringsbesluit: Q3 2021 **Operationeel:** eind 2023 **Investering:** 15-27 M€ **CO_2-reductie:** maximaal 140 kton CO_2/jaar	Stoomnet (in combinatie met H2 en CO_2-leiding) faciliteert verduurzaming industrie Verbetert vestigingsklimaat, bijvoorbeeld voor producenten van duurzame biobrandstoffen Verlaagt vraag naar alternatieve energiedragers	Ruimtelijke inpassing en vergunningen: er zijn plekken in het tracé waar knelpunten zitten

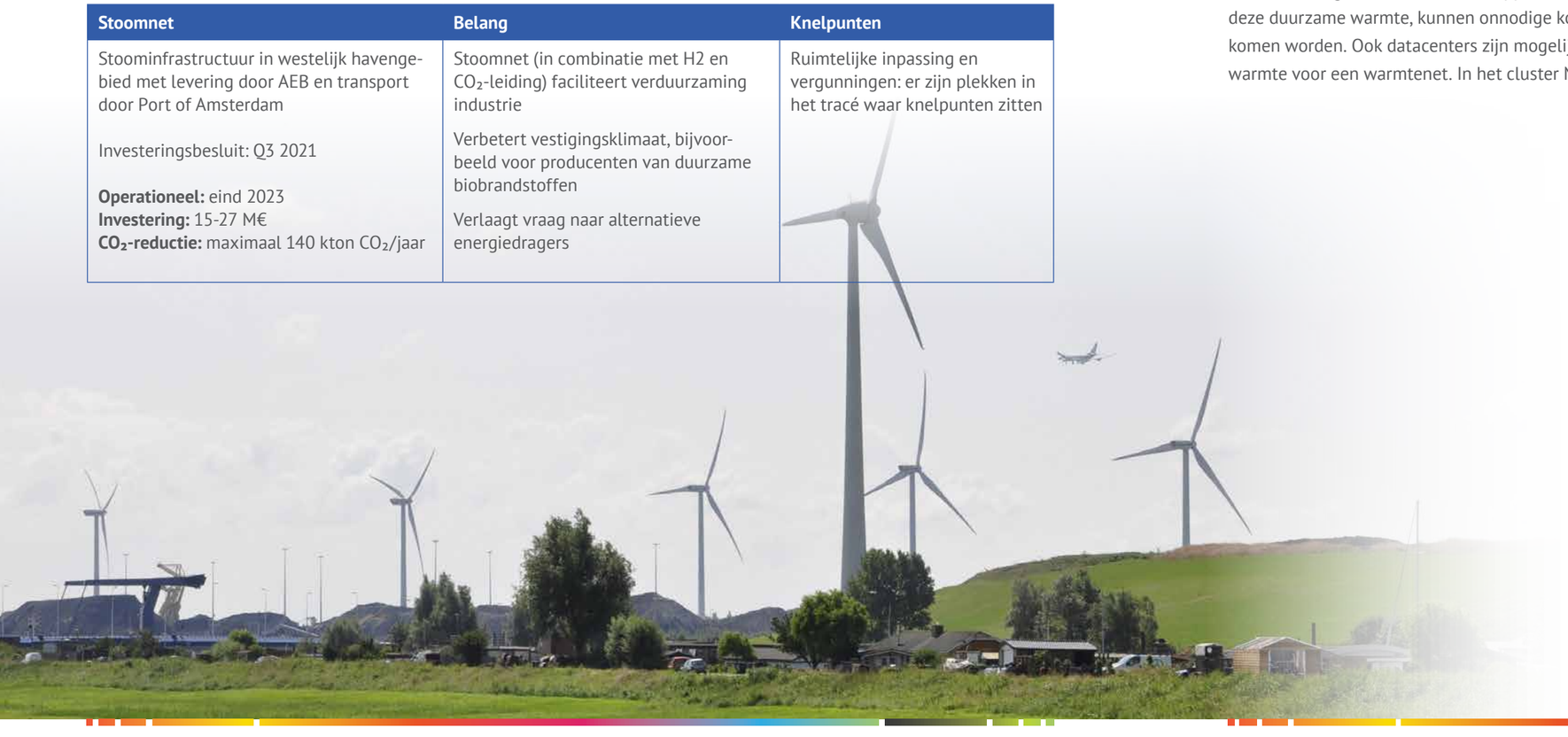

WARMTE

Bij de industriële processen in het Noordzeekanaalgebied komen grote hoeveelheden restwarmte vrij van uiteenlopende temperatuur-niveaus. De industrie stuurt op interne energiebesparing en efficiëntie en gebruikt waar mogelijk de eigen restwarmte. De warmte die hierna nog over is, kan mogelijk via warmtenetten worden geleverd aan de naburige industrie en/of de gebouwde omgeving. Het NZKG en de MRA is een voor de hand liggende regio voor de uitbreiding van het warmtenet, omdat industrie en stedelijke bebouwing dicht bij elkaar liggen. Het aansluiten van meerdere en diverse bronnen op een warmtenet, zorgt voor een stabiele levering en een concurrerende prijsstelling voor de huishoudens. Deze restwarmte kan een positieve bijdrage leveren aan het verduurzamen van warmtenetten in de regio.

Er zijn verschillende studies gedaan naar de potentiële warmte die vrijkomt in de industrie. In deze studies is bron-per-bron gekeken naar het totale energieverbruik (gasverbruik) van bedrijven en zijn aannames gedaan over de verliezen die in de vorm van warmte vrijkomen. Deze -gegevens zijn publiek beschikbaar, bijvoorbeeld via 'Warmte is Cool', een studie uitgevoerd in opdracht van de Metropool regio Amsterdam (https://warmteiscool.nl/roadmap/)

Door de huidige procesindustrie, afvalverbranding en chemie worden mogelijkheden gezien meer warmte te leveren. Het warmteaanbod van de huidige industrie zal de komende jaren verduurzamen onder meer door elektrificatie, energiebesparing en de inzet van waterstof. Sommige aanbieders van warmte zullen uitgefaseerd worden. De haalbaarheid van de uitkoppeling van restwarmte en een doorlevering aan derden hangt af van de business-case per aanbieder. De leverzekerheid is belangrijk en verder speelt de afstand tot de eindgebruiker of een al bestaand warmtenet een belangrijke rol.

Daarnaast zijn er ontwikkelingen van nieuwe industrie waarbij restwarmte vrij zal komen. Zowel bij de elektrolysefabrieken voor waterstof als bij de productie van synthetische brandstoffen zal restwarmte ontstaan. Door bij de bouw rekening te houden met uitkoppelen en levering van deze duurzame warmte, kunnen onnodige kosten voorkomen worden. Ook datacenters zijn mogelijk bronnen van warmte voor een warmtenet. In het cluster NZKG is één datacenter (in het westelijk havengebied) meegenomen. De overige datacenters vallen onder cluster 6.

Duurzame warmte van de huidige industrie zorgen samen met de potentiële nieuwe bronnen voor een route naar een fossielvrij warmte-aanbod.

Energieleveranciers - die de huidige warmtenetten in de regio beheren - zoeken ook zelf naar meer warmtebronnen waarmee het warmtenet kan worden uitgebreid en verduurzaamd. Eén van de ontwikkelingen zijn e-boilers, waarbij groene elektriciteit wordt gebruikt om water te verwarmen. De boiler wordt ingezet op momenten dat er een teveel is aan zon- en windenergie, zodat windturbines en zonneparken niet afgeschakeld hoeven worden als de stroomprijzen laag zijn.

Er zijn de volgende projecten in het Noordzeekanaalgebied voorzien die warmte aanbieden:

Project	Omschrijving	Effect voor 2030
E-boilers (A)	E-boilers voor opslag van duurzame warmte	150 MW boiler in Diemen, oplevering 2024. Vattenfall heeft ook plannen voor een E-boiler op de Hemweg
Elektrolysers (A)	Bij het elektrolyse proces komt warmte vrij dit	100 MW Elektrolyse-plant IJmuiden en waterstofproductie Hemweg Totale verwachte warmtelevering in 2030 380 GWh

Samen met de inventarisatie van warmtevraag uit interviews leidt dit tot de volgende vraag en aanbod naar en van warmte in de industrie:

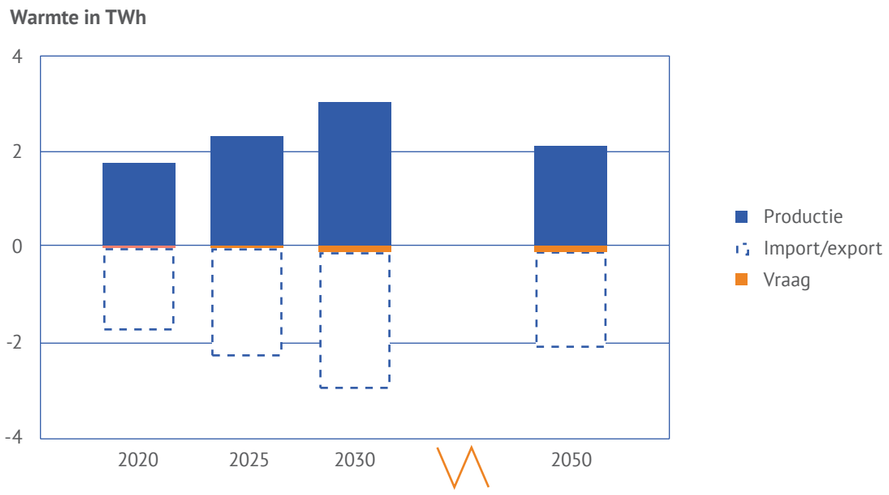

Figuur 19: ontwikkeling vraag en aanbod warmte voor en van de industrie in het NZKG

De temperatuur van de warmtenetten is meestal te laag om bruikbaar te zijn in de industrie. Hierdoor is vanuit de industrie, uitgezonderd een paar kleine partijen, de vraag naar proceswarmte en aansluiting op het warmtenet beperkt.

Duidelijk is dat het overschot aan warmte een kans is om extra aanbieders op het warmtenet aan te sluiten en daarmee de ambitie van de RES Noord-Holland Zuid te faciliteren. Investeringen om de aansluiting te maken zijn nodig.

PLANNING EN INVESTERINGEN WARMTE

Een uitbreiding van de warmtehoofdinfrastructuur, waarbij verschillende warmtenetten gekoppeld worden is in onderzoek. Potentieel kunnen ook toekomstige geothermiebronnen worden aangesloten. Dit staat beschreven in paragraaf 4.7. Voor na 2030 kan worden onderzocht of een open “backbone” warmtehoofdinfrastructuur tussen IJmuiden en Amsterdam of Amsterdam en Zaandam gerealiseerd kan worden. Zo’n regionale warmtehoofdinfrastructuur fungeert als een katalysator voor de ontkoppeling van restwarmte en de ontwikkeling van lokale duurzame bronnen. De ontwikkeling van zo’n warmtehoofdinfrastructuur en de (lokale) warmtenetten vereist een publiek-private samenwerking waarbij de (lokale) overheid de regie op zich moet nemen.

Tenslotte wordt financiering gezocht voor het warmtenet IJmond. Zie addendum voor de projectbeschrijving.

4.5 METHAAN

Om minder afhankelijk te zijn van Gronings gas en door over te schakelen te naar fossielvrije brandstoffen wordt een grote daling van het gasverbruik verwacht.

Project	Omschrijving	Impact voor 2030
CO_2-reductie industrie en minder afhankelijkheid van Gronings gas	• Uitbedrijfname WKK • Verduurzamen gasgestookte elektriciteitscentrales • Industrie naar waterstof • Elektrificatie	~ 50% reductie gasverbruik ten opzichte van 2020

Er wordt door de geïnterviewde bedrijven een grote afname van de vraag naar gas verwacht (van 20 TWh in 2020 naar ~11 TWh in 2030). Het tempo van de afname van het gasverbruik is sterk afhankelijk van de alternatieven die er komen. Voor een groot deel van de bovenstaande installaties kan de gebruiksduur verlengd worden.

Nut, noodzaak en planning van investeringen in aardgasinfrastructuur
Er worden geen knelpunten in het methaan-net verwacht door de afnemende vraag naar methaan.

Tussen 2020 en 2050 worden in het aardgasnet ontwikkelingen verwacht op het gebied van hergebruik van bestaande infrastructuur. De afname van vraag naar aardgas zorgt ervoor dat leidingcapaciteit beschikbaar komt en geschikt gemaakt kan worden voor waterstoftransport. Hoe minder (aard) gastransport nodig is, hoe meer leidingen beschikbaar gesteld kunnen worden voor het waterstofsysteem.

Hierbij dient rekening gehouden te worden met het feit dat de volume-afname in gastransport, afhankelijk van het vraagprofiel, niet parallel hoeft te lopen aan de capaciteitsafname. Een leiding uit het methaannetwerk kan pas worden ingezet voor waterstoftransport wanneer de capaciteitsafname dit toelaat.

Afhankelijk van de daadwerkelijke ontwikkeling van vraag en aanbod van waterstof en (aard- of groen) gas, kan gekozen worden welke leidingen het meest geschikt zijn om bij te schakelen in het waterstofnetwerk. Dit is maatwerk.

Het kost naar verwachting minimaal 3 jaren voordat bestaande aardgasinfrastructuur geschikt gemaakt is voor het transport van waterstof.

4.6 CO_2-REDUCTIE DOOR DE GEPLANDE ENERGIE-INFRASTRUCTUUR PROJECTEN

De huidige CO_2-uitstoot van de industrie en energieproductie in het NZKG is 18,3 Mton. De uitstoot van de industrie is 6,9 Mton, waarvan 6,3 Mton van Tata Steel. De CO_2-uitstoot van de energiecentrales wordt veroorzaakt door de Vattenfall-centrales en het AEB. Als de uitstoot van de Velsencentrale meegerekend wordt bij Tata Steel, dan bedragen de emissies van Tata Steel ongeveer 12 Mton.
In interviews zijn de CO_2-reductie ambities van de bedrijven geïnventariseerd. Opgeteld is het de ambitie de CO_2-emissies met 45% (scenario hoog) tot 55% (scenario laag) te reduceren in 2030. Voorwaarde om deze ambities te kunnen realiseren is de aanwezigheid van de juiste energie-infrastructuur, die de emissiereductieprojecten bij de bedrijven mogelijk maakt.

De energie-infrastructuurprojecten, zoals beschreven in dit rapport, faciliteren de volgende CO_2-reducties:

Energie-infrastructuur project	CO_2 reductie in 2030	Opmerking
Verzwaring elektriciteit (MIEK en NZKG)	Faciliteert 7,8 Mton CO_2-reductie	Mits de toegenomen elektriciteits-vraag door groene stroom wordt ingevuld
Regional Integrated Back-bone (MIEK)	Afhankelijk van de toepassing van de waterstof	CO_2-reductie van grijze waterstof is meegenomen bij CO_2 afvang
CCS afvang en distributie (MIEK)	4-8 Mton CO_2	Het 'basis' scenario is 5,5 Mton CO_2-afvang en opslag
Stoomnet (NZKG)	140 kton	
H2avennet (NZKG)	p.m.	
ZaannetH2 (NZKG)	100 kton	

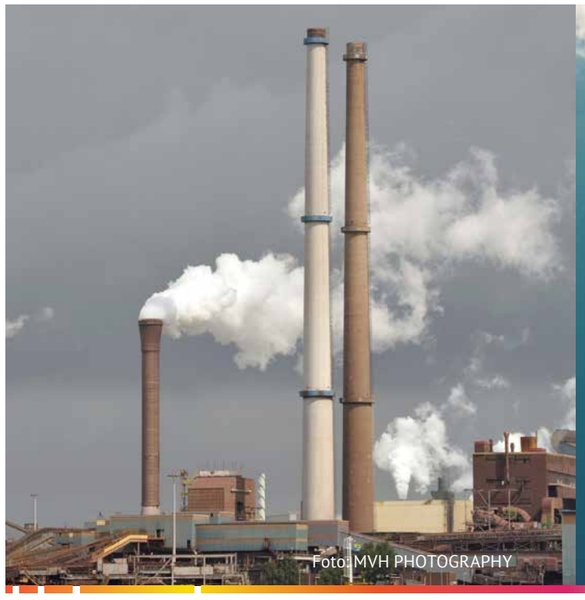

Foto: MVH PHOTOGRAPHY

Foto: PoA

4.7 SYNERGIE MET ANDERE TRAJECTEN

TIKI

Taskforce Infrastructuur Klimaatakkoord Industrie (TIKI) is opgezet om te onderzoeken waar de industrie infrastructurele belemmeringen ondervindt bij het nakomen van de afspraken in het Klimaatakkoord, en welke oplossingen daarvoor zijn. De taskforce heeft 4 oplossingsrichtingen gedefinieerd, waaronder de totstandkoming van een integrale energiehoofdinfrastructuur via afspraken tussen industrie, netwerkbedrijven en overheden in het Meerjaren-programma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). Inzichten uit de CES van alle clusters vormt de basis voor de nationale besluitvorming over de energiehoofdinfrastructuur.

RES

Voor de onderbouwing van nut en noodzaak van benodigde infrastructuur voor het cluster NZKG, is het van belang verbreding te zoeken. In de RES wordt regionaal de infrastructuurbehoefte voor elektriciteit, gassen en warmte voor de gebouwde omgeving in beeld gebracht, alsmede de locatie van hernieuwbare energie-opwek in de regio en de daaraan gekoppelde infrastructuur. Het cluster NZKG valt geheel binnen de regio Noord-Holland Zuid. In de RES'en is in kaart gebracht waar en hoeveel restwarmte van de industrie kan worden afgenomen.

De infrastructuur-behoefte vanuit de CES'en moeten worden afgestemd met andere trajecten en de mee-koppelkansen die in de RES Noord-Holland Zuid zijn geïnventariseerd.

Elektriciteit

RES geeft groeiende elektriciteitsvraag aan, door groei van de regio en door verduurzaming. Aan de aanbodkant zal de duurzame lokale opwek ook groeien. Beide zorgen voor een druk op het elektriciteitsysteem. Ruimtelijke inpassing van de energie-opwek is ook een aandachtspunt: er zijn mogelijkheden in het industriegebied, hoewel deze beperkt zijn. De vraagkant is een uitdaging en wordt behandeld in de net-impactanalyse in bijlage 4 van de RES. De verzwaring van het elektriciteitsnetwerk is een kandidaat MIEK-project en eerder in deze CES NZKG wordt de nut en noodzaak van dit project verder onderbouwd.

Waterstof

RES geeft aan dat waterstof in de gebouwde omgeving vanaf 2030 alleen een reële optie is, in die gevallen waarbij er geen alternatief is of waar huizen alleen tegen zeer hoge kosten van het aardgas af kunnen. Voorbeelden zijn historische binnensteden (Haarlem en Amsterdam) zonder warmtenetten, of slecht bereikbare buitengebieden.

RES geeft aan dat waterstof een belangrijk instrument kan worden op het gebied van bufferen van energie. Op momenten van veel aanbod van lokale energie-opwek, kan deze elektriciteit worden omgezet in waterstof. Op momenten van schaarste kan de centrale dan elektriciteit produceren vanuit deze waterstof. Aansluiting op een waterstofnet is hiervoor een voorwaarde.

CO_2

De RES gaat niet over CO_2, wel is mogelijk is toekomstige vraag naar door tuinders gekoppeld een vraag naar CO_2. Er zijn 2 nieuwe tuinbouwgebieden geïdentificeerd die via OCAP CO_2 kunnen afnemen als er een open CO_2-infra-structuur aangelegd is.

Restwarmte industrie

Het aanbod van restwarmte van de industrie staat beschreven in hoofdstuk 4.4. Er is een overschot is aan duurzame warmte en dus een kans om extra aanbieders op het warmtenet aan te sluiten en daarmee de ambitie van de RES Noord-Holland Zuid te faciliteren. Investeringen om de aansluiting te maken zijn nodig.

Geothermie

De industrie is geïnteresseerd als afnemer van deze warmte om (gedeeltelijk) haar energievoorziening te verduurzamen. Additionele vraag van industrie kan mogelijk de business case van geothermiebronnen op een warmtenet versterken. Deze projecten zijn zeer lokaal en vereisen maatwerk.
De relatie tussen industrie en gebouwde omgeving is hier erg van belang.
Werkelijke potentie van aardwarmte hangt af van resultaten proefboringen. Het is nog onzeker of deze warmte daad-werkelijk beschikbaar zal zijn, een geologisch programma is in uitvoering. Uit de RES blijkt dat er verschillende opsporingsvergunningen zijn verleend.

Restwarmte uit datacenters
De restwarmte die hier vrijkomt heeft veelal een lagere temperatuur en is daardoor geschikt voor lokaal gebruik. Potentie is in theorie groter dan in de praktijk. Het datacenter dat binnen het NZKG gebouwd wordt, zal warmte leveren aan het warmtenet van Westpoort warmte (WPW) en is meegenomen in deze CES. Overige datacenters in de regio worden meegenomen in de CES van cluster 6..

4.8. VRAAG AAN HET RIJK

De CESsen en het MIEK zijn in het leven geroepen om meer zicht te verschaffen op wat aan Rijkszijde nodig is om tijdige beschikbaarheid van voldoende energie-infrastructuur te realiseren. In het NZKG identificeren we de volgende expliciete vragen aan het Rijk.

REGULERING VAN NETBEHEER VAN NIEUWE ENERGIE-INFRASTRUCTUREN

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft Gasunie recent aangewezen als ontwikkelaar van waterstofinfrastructuur. Dit is een logisch besluit, gezien de ervaring die Gasunie heeft op het gebied van gastransport en het feit dat bestaande gasleidingen kunnen worden hergebruikt voor transport van waterstof. Voor de ontwikkeling van CO_2-infra is nog geen netbeheerder aangewezen en ligt de keuze voor een partij misschien ook minder voor de hand. CCUS wordt door het Rijk beschouwt als business-to-business dus wordt er tot nu toe voor gekozen om de ontwikkeling van dit systeem over te laten aan de markt. Vanuit de markt is echter behoefte aan meer regie door het Rijk.

Foto: Johannes Abeling

FINANCIERING

Van waterstof wordt verwacht dat het een belangrijke rol gaat spelen in de verduurzaming van de industrie (en andere sectoren). Ook het Rijk zet daar op in. Echter is de productie van (groene) waterstof op dit moment nog kostbaar, wat zorgt voor een hoge prijs. Dit maakt dat bedrijven de business case van het overstappen op waterstof nu en op korte termijn niet sluitend kunnen maken. Ook is de productie capaciteit van (groene) waterstof nog te laag om alle industrie (en andere sectoren) te kunnen bedienen en zijn de aansluitkosten van elektrolysers op het net hoog. Er is ondersteunende financiering nodig vanuit het Rijk om de waterstofmarkt op gang te helpen. Dit betreft zowel onrendabele toppen bij productie als vollooprisico's bij infrastructuur. Hetzelfde geld voor extra financiering om aanleg van CO_2- en warmtenetten aan te leggen.

MILIEUCONTOUREN VASTLEGGEN IN WETGEVING

De milieucontouren van CO_2 en waterstof zijn nog niet wettelijk vastgelegd. Dit maakt ruimtelijke inpassing moeilijk. Het schept onzekerheid bij zowel projectontwikkelaars als bevoegde gezagen en de omgeving.

PROCESINNOVATIE IN VERGUNNINGSTRAJECTEN

De infrastructurele projecten kennen lange doorlooptijden mede door de uitgebreide vergunningstrajecten. Wij vragen het Rijk te kijken naar versnellingsmogelijkheden binnen deze vergunningsprocedures om tijdswinst te boeken, terwijl zorgvuldigheid behouden blijft.

Daarnaast vragen wij aandacht voor:

- meer mogelijkheden voor netbeheerders voor het uitvoeren van hun wettelijke taak. Denk hierbij aan wet- en regelgeving die de lokale afstemming van vraag en aanbod van energie stimuleert. Alsook voldoende financieringsruimte om te investeren in een toekomstbestendig energiesysteem.
- meer middelen/instrumenten om grootverbruikers te bewegen om zelf maatregelen te treffen om hun piekverbruik omlaag te brengen. Bijvoorbeeld door slim energiemanagement, tijdelijke opslag of het omlaag brengen van het energieverbruik tijdens piekuren (bijvoorbeeld door 's nachts te laden).

5 RUIMTELIJKE INPASSING, MILIEU EN GEZONDHEID, ECONOMIE EN WELVAART

5.1 RUIMTELIJKE INPASSING (PROCEDURE)

Het MIRT wordt als uitgangspunt genomen voor het MIEK. De MIEK-procedure en MIRT-systematiek volgen dezelfde stappen. Hierin wordt van breed naar specifiek getrechterd. Het overkoepelende doel waar het MIEK aan bijdraagt is het Klimaatakkoord. Het MIEK gaat over tijdige beschikbaarheid van energie-infrastructuur om de klimaatdoelen te kunnen behalen. Specifiek voor verduurzaming van de industrie, voeden de CESsen het MIEK. Opname in het MIEK betekent dat nut en noodzaak van het project niet meer ter discussie staat. Met verkenningen, plan- en FEED-studies, pilots, knelpuntanalyses en het aanreiken van oplossingen versnelt PIDI de MIEK-projecten, van tekentafel tot uitvoering. Binnen het MIEK leidt dit stapsgewijs tot helderheid en besluitvorming over nut en noodzaak, eigenaarschap, juridische vastlegging, financiering en de ruimtelijke inpassing.
De CES'en zijn de eerste stap in dit proces. Het is het aanbod van de industrie; de industrie kan deze bijdrage leveren aan de klimaatdoelen en daar is deze energie-infrastructuur voor nodig. De clusters dragen met de voorgestelde infrastructuurprojecten oplossingsrichtingen aan.

Figuur 20: MIEK-procedure

De eerste stap in de MIEK-procedure is verkenning. In deze fase worden de oplossingsrichtingen in kaart gebracht en stellen cluster-partijen de voorkeursoplossing vast. Het is voor te stellen dat, net als bij het MIRT, er onderzoek verricht wordt op een hoger abstractieniveau (zoals een plan-MER) wanneer er zicht is op alternatieven/oplossingsrichtingen. Het MIEK kijkt naar nut en noodzaak, urgentie en nationaal belang. Welke projecten dragen het meest bij aan het overkoepelende doel?

Onderdeel van de verkenning is de ruimtelijke inpassing. Hierbij wordt aangegeven of de voorgestelde infrastructuur projecten aansluiten bij bestaande ruimtelijke trajecten op het gebied van ruimtelijke effecten en inpassing, inpassing RCR procedure en milieueffecten en inpassing m.e.r.-procedure. In deze fase zal voor de MIEK projecten de m.e.r.-procedure gestart worden. De MER wordt opgesteld volgens de m.e.r.-systematiek en inspraak omgeving op doel, milieu-, klimaat- en gezondheidseffecten en alternatieven. Ook het effect op natuur en landschap moet onderzocht worden.
Er bestaat dus een trapsgewijze besluitvorming via plan-m.e.r. (strategische afwegingen op een hoger abstractieniveau) naar project-m.e.r. (concrete en gedetailleerdere invulling). Naar verwachting zal voor alle MIEK-projecten een MER(beoordeling) moeten worden opgesteld. Welk type hangt o.a. af van tracé lengte, spanningswaarde (kV) etc.

De besluitvorming over ruimtelijke inpassing vindt vervolgens conform bestaande planologische procedures in de regio plaats. Uitgangspunt is dat de MIEK-procedure trajecten versnelt, zonder afbreuk te doen aan draagvlak en belangen. Daarom worden de procedures voor ruimtelijke inpassing en het vergunningentraject integraal overgenomen binnen bestaande procedures. Voor de projecten Athos, RIB en 380 kV tracés is Rijk/provincie bevoegd gezag, voor de lokale infrastructuur en onderstations is provincie/gemeente bevoegd gezag.

RELATIE CES MET ANDERE RUIMTELIJKE TRAJECTEN

In de MRA wordt een **Verstedelijkingsstrategie** opgesteld. Als onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie heeft Generation Energy in het rapport Ruimte voor het energiesysteem (augustus 2021) geïnventariseerd hoeveel ruimte (waar en wanneer) in de Metropoolregio Amsterdam gereserveerd moet worden voor het toekomstige energiesysteem en wat daarvan de effecten zijn. Hierin komen een aantal projecten naar voren die overeen komen met de CES NZKG:

- transport van CO_2 (Athos)
- versterken van het elektriciteitsnet,
- inzetten waterstof om energiesysteem te ontlasten en balanceren (zowel elektrolysers die elektriciteit omzetten in waterstof als elektriciteitscentrales die waterstof omzetten in elektriciteit),
- ruimte reserveren in NZKG voor aanlanding, import opslag en conversie van energie,
- uitbreiden van warmtenet.

Daarnaast zijn er binnen de Verstedelijkingsstrategie een aantal ruimtelijke perspectieven opgesteld voor het NZKG. Hiervoor is de CES als input meegenomen. Deze zullen verder uitgewerkt worden tot een advies met welke onderdelen in het Verstedelijkingsconcept MRA kunnen worden opgenomen en welke onderwerpen nadere uitwerking krijgen in het NOVI-gebied NZKG. Ook tussen dit traject en de CES NZKG vindt nauwe afstemming plaats.

Foto: TenneT

5.2. MILIEU EN GEZONDHEID

Met betrekking tot milieu- en gezondheidsaspecten is een eerste inventarisatie gedaan naar impact van de energie-transitieprojecten op NOx-emissies, fijnstofemissies en op geluid. Voor omgevingsveiligheid is het van belang nader onderzoek te doen om de effecten in beeld te brengen. De gegevens zijn nu nog beperkt beschikbaar.

NOX EN FIJNSTOF

In 2017 stootte Nederland ongeveer 242 miljoen kg NOx uit. NOx wordt met name uitgestoten bij verbrandingsprocessen. De grootste bronnen zijn gerelateerd aan wegverkeer (31%), industrie (20%), landbouw (21%) en binnenvaart (11%). De NOx uitstoot van de industrie in het NZKG gebied is ongeveer 9 miljoen kg. Door de energie-transitie, met name door het uit bedrijf nemen van centrales, zullen de NOx emissies in het NZKG naar verwachting met ongeveer met 35% afnemen in 2030 tot 6 miljoen kg NOx. De fijnstof emissies van de industrie in het NZKG zijn ongeveer 900 duizend kilo en zullen naar verwachting ook met ongeveer 35% afnemen.

Impact op gezondheid van schone lucht

Voor geluid en omgevingsveiligheid is het van belang om nader onderzoek te doen om de benodigde milieuruimte en fysieke ruimte in beeld te brengen en om een uitspraak te doen over gezondheid.

Impact op natuur

Stikstofdepositie is een groot probleem voor natuurbeheer aangezien deze bodemverzuring en vermesting tot gevolg heeft[13]. Stikstofoxiden en ammoniak hebben een negatief effect op luchtkwaliteit, zowel direct als doordat ze bijdragen aan de vorming van fijnstof en ozon (smog). Luchtverontreiniging levert een belangrijke bijdrage aan ziekte en sterfte. Alleen al blootstelling aan fijnstof is verantwoordelijk voor zo'n 4% van de ziektelast in Nederland. Na roken (13%) behoort luchtverontreiniging daarmee tot één van de belangrijkste risicofactoren, in dezelfde orde van grootte als overgewicht (5%) en weinig lichamelijke activiteit (3-4%). NO2 zorgt vooral in steden en nabij wegen voor een vermindering van luchtkwaliteit, terwijl fijnstof op landelijk niveau voor een verslechtering van de luchtkwaliteit zorgt. Naast de invloed op lucht-kwaliteit spelen stikstofverbindingen een belangrijke rol in thema's als waterkwaliteit, drinkwaterkwaliteit (nitraten) en broeikasgasemissies (lachgas).

Foto: Bas Beentjes

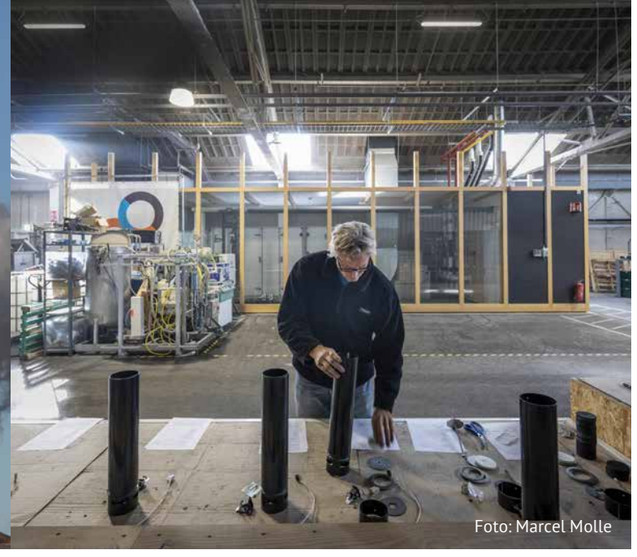

Foto: Marcel Molle

De gehanteerde milieuprijs voor stikstof en fijnstof respectievelijk is 34700 €/ton en 44600 €/ton gehanteerd[14], waarbij de gezondheidseffecten in de maatschappelijke kosten zijn meegenomen. Dat betekent dat de maatschappelijke baten van de gereduceerde stikstof en fijnstof emissies in 2030 van de industrie in het NZKG in de ordegrootte van 100 miljoen euro per jaar voor stikstof en 10 miljoen euro per jaar voor fijnstof kunnen worden gewaardeerd. Daarnaast kan de vrijgekomen stikstofruimte mogelijk gebruikt worden voor de woningbouwopgave in de Randstad of ten bate van de leefomgeving.

GELUID

De geluidscontouren van de elektriciteitsinfrastructuur projecten zijn 300 dan wel 500 meter.
Alle projecten bevinden zich in een gebied met relatief veel reeds aanwezig geluid (meer dan 60 dB).
Voor geluid geldt dat extra geluid relatief minder impact heeft op het totaal wanneer reeds ander omgevingsgeluid aanwezig is. Wel kan een toename van geluid een knelpunt zijn in een gebied waar de geluidsruimte aan zijn grenzen zit. Om te bepalen of er voldoende geluidsruimte aanwezig is binnen de geluidszones is nader onderzoek nodig.
Mogelijk zijn er extra kosten gemoeid met mitigerende maatregelen, of zijn ruimtelijke aanpassingen nodig dan wel andere maatregelen. Ook kan een toename van geluid door de omgeving als problematisch worden ervaren

[13] | *TNO factsheet-2019-emissies*

[14] | *https://www.rwseconomie.nl/kengetallen/documenten/publicaties/2017/december/18/handboek-mileuprijzen-2017*

5.3 ECONOMIE EN WELVAART

De in deze Cluster Energie Strategie voorgestelde maatregelen zijn nodig voor de industrie om de energietransitie te kunnen maken en daarmee hun 'license-to-operate' te behouden.
In het kader van de Just Transition Fund (JTF) - fonds t.b.v. Green Deal - bedoeld om regio's te helpen, is een analyse gemaakt van het economische belang van de industrie in specifiek de IJmond. Daaruit komen de volgende kengetallen:

- Directe werkgelegenheid van de industrie in de IJmond:
  - Totale industrie en andere energie-intensieve sectoren ca. 11.500 banen.
  - Hiervan ca. 9.000 banen Tata Steel

- Indirecte werkgelegenheid Tata Steel:
  - Schattingen lopen uiteen, ca. 30.000 à 35.000 banen (multiplier 3 à 4)
  - Denk aan toeleveranciers (grondstoffen, producten), diensten (catering, transport, engineering, onderhoud, advies, etc.)

Daarnaast is de (staal)industrie van groot belang voor verdienvermogen (aandeel in BRP is ca. 15%) en strategische positionering van de IJmondiale economie.

Op de bedrijventerreinen in het totale Noordzeekanaal-gebied werken ruim 78.000 mensen, waarvan 25.000 in de maakindustrie. Voor behoud van deze werkgelegenheid is de energietransitie een vereiste.
Naast het behoud van banen bieden de in deze CES voorgestelde energie-infrastructuur projecten een nieuw perspectief voor zowel de bestaande energiesector als voor andere sectoren in de maakindustrie, die relevante (toe) leveranciers zijn voor specifieke systemen, componenten en onderdelen nodig voor de energie-infrastructuur.
In Noord-Holland is met de uitvoering van de investerings-agenda voor de energietransitie jaarlijks tot maximaal nieuwe netto 4 duizend fte gemoeid[13].

De invloed van de investeringen in energietransitie en duurzaamheid leveren daarmee een bijdrage aan het behoud of creatie van nieuwe van werkgelegenheid.
In Noord-Holland is met de uitvoering van deze investeringsagenda jaarlijks tot maximaal 16 duizend fte gemoeid. Dit betreft het arbeidsvolume dat nodig is om alle plannen uit te voeren (bruto werkgelegenheid). Dit werk wordt deels uitgevoerd door (1) werknemers in bestaande banen in de energietransitie, (2) werknemers die elders werkten maar nu werk gaan uitvoeren dat voortvloeit uit de investeringen en (3) personen die tot dusver inactief waren. Banen die worden ingevuld door werklozen vormen de netto bijdrage aan de werkgelegenheid. De bijdrage aan de netto werkgelegenheid kan op jaarbasis zo'n 4 duizend fte betreffen, maar dit effect is sterk afhankelijk van de omvang van de werkloosheid. Bij een hoog werkloosheids-percentage ontstaan meer nieuwe banen dan in een krappe arbeidsmarkt (bron: studie SEO arbeidsmarkteffecten energietransitie)

Tenslotte is het NZKG een dynamische omgeving met een internationale oriëntatie. Het gebied kan een versnellings-kamer voor een duurzame toekomst zijn, gezien de aan-wezige energie-intensieve industrie, het hoogwaardige energie- en brandstoffenknooppunt in de Amsterdamse haven en het internationale luchtvaartknooppunt bij Schiphol.

[13] | *SEO Amsterdam Economics (2020): Duurzaamheid en energietransitie in Noord-Holland en Flevoland: Gevolgen voor de arbeidsmarkt*

6 INVESTERINGSAGENDA

De investeringen, fasering en tijdslijn[15] van de infrastructuurprojecten zijn schematisch weergeven in onderstaande tabel en figuur op de volgende pagina (nader uit te werken per deelproject).

Project	Investeringsbesluit	Operationeel	Investering €M
1. Elektriciteit verzwaring (MIEK)	Eind 2021	In stappen, continu proces	500-750
2. RIB (en H2 backbone)	Eind 2022	2026	Nog niet bekend, moet samen gezien worden met landelijke H2 backbone
3. Athos CCS	Eind 2023	2027	800-1200
4. Stoomnet	Q3 2021	Eind 2023	15-27
5. ZaannetH2	Onbekend, o.a. afhankelijk van regulatie.	Na realisatie RIB NZKG	Onbekend
6. H2avennet	Nog niet bekend	Eind 2025	~5 (eerste fase)
6. Verzwaring Liander	Instappen	In stappen; zie appendix	Onbekend
7. IJmond warmte	2022/2023	eind 2025	200

De elektriciteit verzwaring is geen volgtijdelijk project met discrete mijlpalen maar een continue investeringsproces. De beschreven verzwaringen vergen een investering van 500-750 €M en de ambitie is om deze uiterlijk 2029-2030 te voltooien (met uitzondering van project 5).

Het investeringsbesluit voor de RIB (en H2 backbone) moet eind 2022 worden genomen om de benodigde waterstof infrastructuur vanaf 2026 operationeel te hebben. De vereiste investering voor de RIB moet samen worden gezien met de landelijke waterstof backbone en is nog niet bekend.

Het investeringsbesluit voor Athos CCS moet eind 2023 worden genomen om de CO_2 infrastructuur vanaf 2027 operationeel te hebben. De benodigde investering voor CCS in het NZKG bedraagt tussen de 800-1200 €M.

Zolang er geen besluit is over de Everest route of DRI-route bij Tata Steel is, kan Tata Steel geen afname-/leveringsgaranties voor Athos en de RIB geven. Dat vertraagt mogelijk de investeringsbesluiten, omdat de investeringen in Athos en de RIB moeilijker rond zijn te krijgen zonder Tata Steel. Bij de DRI-route zal er minder CO2 worden opgeslagen, waardoor de onrendabele top (in €/ton CO_2) groter zal zijn. Daarnaast zal voor de DRI-route in eerste instantie (in 2030) gas gebruikt worden in plaats van waterstof, waardoor het volloop-risico voor de RIB groter is.

Het investeringsbesluit voor het stoomnet moet in Q3 2021 worden genomen om de stoomnet infrastructuur vanaf 2024 operationeel te hebben. De benodigde investering hiervoor bedraagt tussen de 15-27 €M.

Voor het ZaannetH2 is er nog geen zicht op wanneer een investeringsbesluit wordt genomen. In de huidige situatie zonder gereguleerde tarieven wordt dit een reguliere lokale investering, versus wanneer we in een situatie van gereguleerde (deels gesocialiseerde) tarieven zouden komen. In de tijd volgt het ZaannetH2 de RIB NZKG op.

Voor het H2avennet is ook nog geen zicht op een investeringsbesluit, al hebben die partijen wel de ambitie uitgesproken om eind 2025 operationeel te zijn. De investeringen voor de eerste fase van de aanleg worden geschat op circa €5 miljoen.

Het investeringsbesluit voor het warmtenet IJmond is gepland in het najaar van 2022, realisatie eind 2023. De investeringskosten worden geschat op 200 miljoen euro.

Als onderdeel van de programmering zullen ook de verduurzamingsplannen van de industrie verder beschreven worden: hoe ver ze zijn in de voorbereiding en waarvan ze afhankelijk zijn.

[15] | *Zie definitie projectstappen Appendix A*

Project	Facilitering andere projecten	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Elektriciteit verzwaring	• Aanlanding WOZ • Verbinding Den Helder • Verbinding datacenters NH • Inpassing decentrale elektriciteitsproductie (RES) • Verstedelingopgave MRA	DE ELEKTRICITEIT VERZWARING IS GEEN VOLGTIJDELIJK PROJECT MET DISCRETE MIJLPALEN MAAR EEN CONTINUE INVESTERINGSPROCES								BEDRIJFSVOERING	
Waterstof RIB NZKG	• Project H2ermes – groene waterstof • Aanlanding WOZ – groene waterstof • Project Everest – blauwe waterstof • Aansluiting landelijke backbone Hyway27 • H2havennet – lage druk waterstofnet A'dam • ZaannetH2 – lage druk waterstofnet Zaanstad			FID eind 2023 PLANNING & FEED		DETAIL ONTWERP	CONSTRUCTIE		BEDRIJFSVOERING		
Athos CCS	• Lokale CO_2 afvang & transport • Project Everest – blauwe waterstof • Aansluiting landelijk CCS netwerk			FID eind 2023 PLANNING & FEED		DETAIL ONTWERP	CONSTRUCTIE		BEDRIJFSVOERING		
Stoomnet	• Verduurzaming bestaande industrie • Vestiging nieuwe circulaire industrie e.g. Biobrandstof		FID eind 2023 PLANNING & FEED	DETAIL ONTWERP	CONSTRUCTIE		BEDRIJFSVOERING				
H2avennet	• Verduurzaming bestaande industrie • Vestiging nieuwe circulaire industrie e.g. Biobrandstof			FID onbekend PLANNING & FEED		DETAIL ONTWERP	CONSTRUCTIE		BEDRIJFSVOERING		
ZaanetH2	• Verduurzaming bestaande industrie • Verduurzaming gebouwde omgeving			PLANNING							
Warmtenet IJmond	•Verduurzaming bestaande industrie •Verduurzaming gebouwde omgeving		PLANNING (SUBSIDIE)								

Figuur 22: Investeringsagenda

7 UITVOERINGSPROGRAMMA ENERGIETRANSITIE EN VERVOLGSTAPPEN

In het NZKG is besloten om de CES op te stellen en in te dienen vanuit het Bestuursplatform Energietransitie. Dit Bestuursplatform bestaat uit de industrie (Port of Amsterdam, Tata Steel, Vattenfall, ORAM, Zaanstad Maakstad), netbeheerders (TenneT, Alliander, Gasunie) en overheden (Gemeenten Amsterdam, Haarlemmermeer, Velsen, Beverwijk, Heemskerk, Zaanstad, provincie Noord Holland, ministeries EZK en BZK). Ook het uitvoeringsprogramma energietransitie NZKG zal onder aansturing van het Bestuursplatform Energietransitie functioneren.

In het Bestuursplatform Energietransitie van 9 september wordt akkoord gevraagd voor het indienen van de CES 1.0 met een drietal kandidaat MIEK-projecten (verzwaring elektriciteitsnet, regionale waterstofnet en Athos). Het PIDI heeft projecten van nationaal belang die urgent zijn en daarom in aanmerking komen voor versnelde uitvoering via het MIEK, voorlopig geselecteerd op basis van de addenda die 1 juli zijn ingediend. Hoe krachtiger de onderbouwing in de CES'en en hoe beter de ketenpartijen vooraf hun inbreng leveren, hoe sneller de stappen van de MIEK-procedure kunnen worden doorlopen. In de eerste fase komen de volgende projecten elektriciteitsverzwaring, de regionale waterstof backbone (RIB) en Athos voorlopig in aanmerking voor ondersteuning vanuit het MIEK. Deze worden in samenwerking met het PIDI verder uitgewerkt in startnotities. Deze startnotities worden op 15 september ingediend bij het MIEK voor definitieve selectie in het BO MIEK van 15 november.

Figuur 23: proces van CES tot MIEK en MIEK-procedure

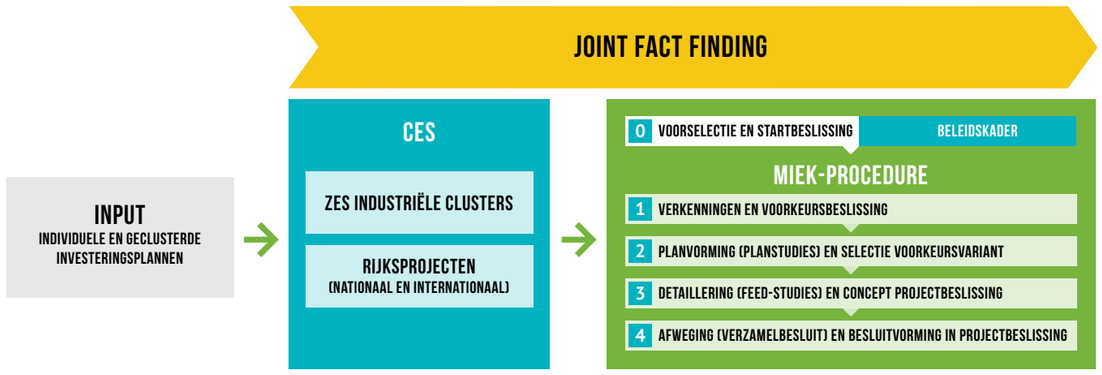

De besluitvorming over ruimtelijke inpassing vindt vervolgens conform bestaande planologische procedures in de regio plaats (zie hoofdstuk 5) en voor de definitieve inpassing van de projecten zal het daarvoor bevoegde gezag een reguliere planologische procedure doorlopen.

Ook zullen nog de gebruikelijke afwegingen gemaakt worden voor het afwegen van belangen, het in kaart brengen van alternatieven en het creëren van draagvlak. Het is van belang dat de CES'en in goede verbinding staan met de ambities en plannen van de deelnemers van het BPF NZKG als ook de andere regionale processen rond de klimaatopgave, in het bijzonder de RES, en met andere regionale ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, in het bijzonder verstedelijkingsstrategie MRA en het NOVI gebied NZKG om een goede synergie te borgen.

Om afstemming en draagvlak te creëren voor de CES is besloten om de CES aan te bieden aan de colleges, Staten en raden en de omgeving te informeren.

Na het informeren over de CES 1.0 en wat dat mogelijk betekent voor concrete energie infrastructuurprojecten in de regio zal o.l.v. het bevoegd gezag met de afzonderlijke projecten een besluitvormings- en participatieproces volgen.

Vergeleken met de andere clusters is het Noordzeekanaalgebied een 'vol' gebied, waarbij het belangrijk is in een vroeg stadium de opgave integraal te benaderen en draagvlak te creëren. Een gedragen CES draagt bij in de tijdige uitvoering van de noodzakelijke investeringen in infrastructuur voor energie en grondgrondstoffen en duurzame industrie.

Foto: TenneT

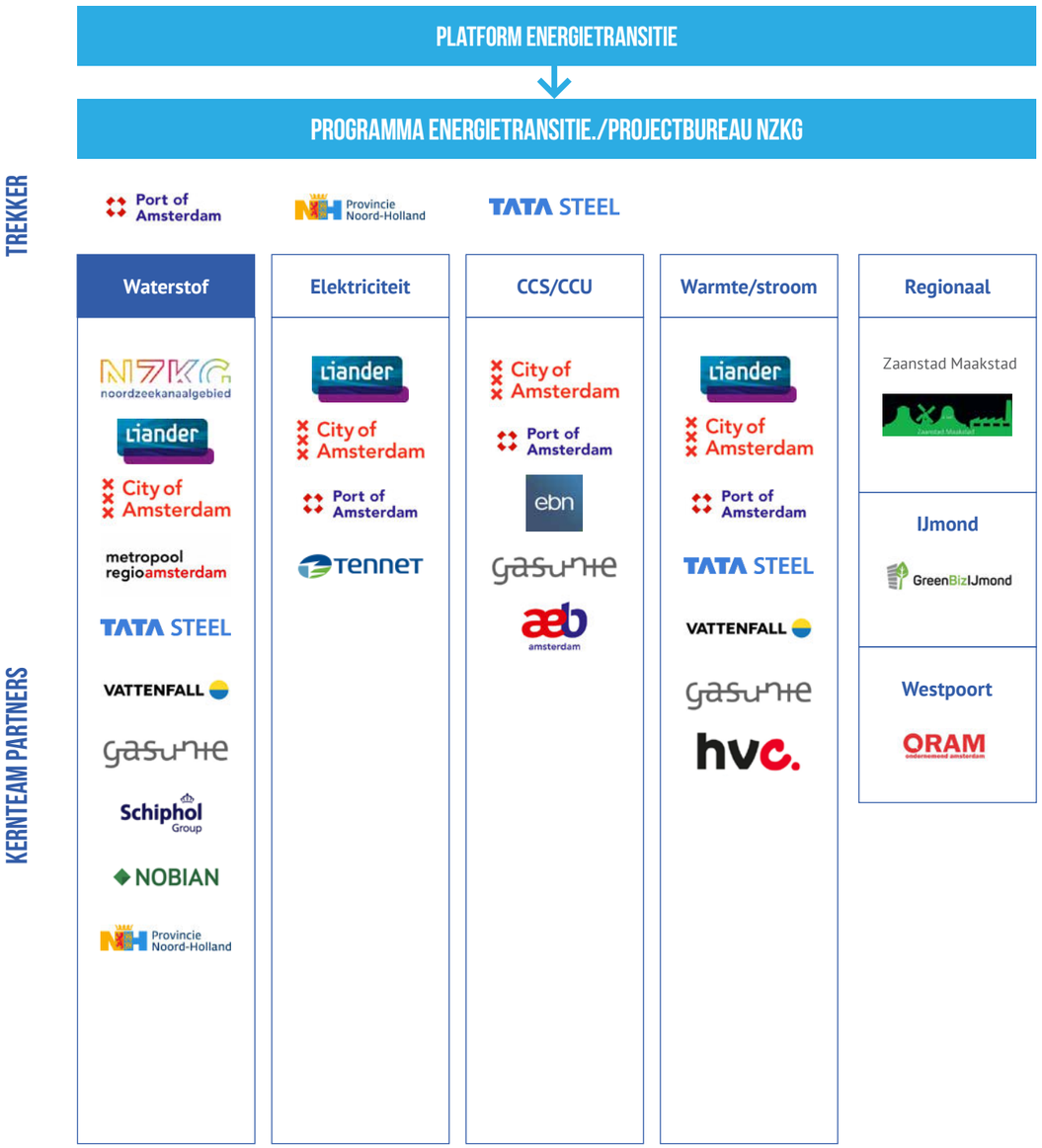

Figuur 24: Governance programma energietransitie NZKG

VERVOLGSTAPPEN

De realisatie van de regionale ambities die de basis vormen voor de Cluster Energie Strategie, zal uitgevoerd worden in het uitvoeringsprogramma energietransitie NZKG.

De investeringsagenda's en programmering van de verschillende modaliteiten worden op de versnellingstafels van het uitvoeringsprogramma verder uitgewerkt (zie figuur 24). Hierbij zal oog zijn voor de meest actuele ontwikkelingen. De haalbaarheidsstudie van Tata Steel en FNV kan invloed hebben op de omvang van de projecten. Afhankelijk van de resultaten zullen die meegenomen worden in het uitvoeringsprogramma. Onderdelen van de aanpak van het uitvoeringsprogramma zijn daarnaast ontwikkelen van een data safehouse, het opstellen van een gezamenlijke propositie, branding en communicatie, lobbystrategie, kennisontwikkeling en monitoring.

Deze resultaten zullen periodiek aan het Bestuursplatform Energietransitie NZKG worden voorgelegd.

APPENDIX A: TOELICHTING PROJECT TIMELINE EN FASERING - GENERIEK

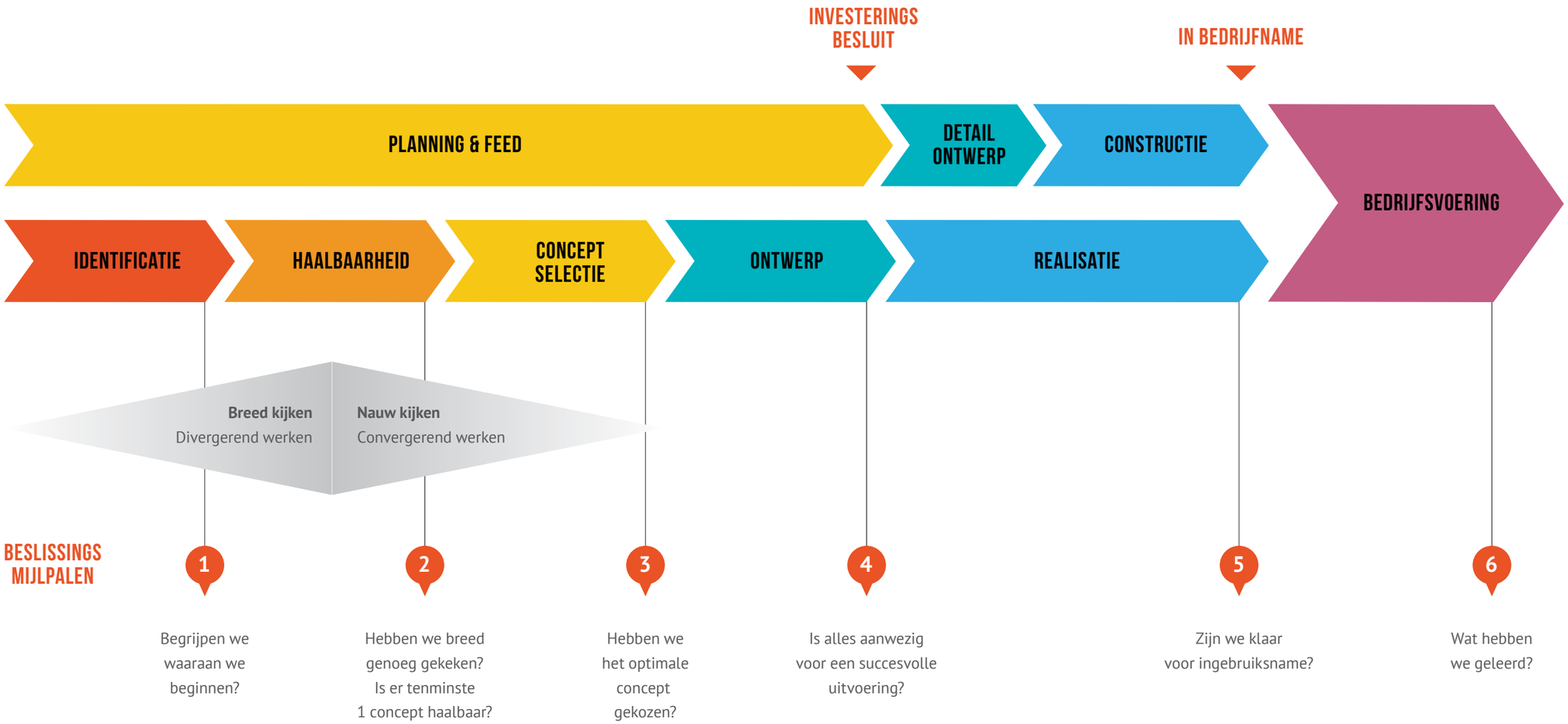

Foto: PoA

Foto: Chris Pennarts

ADDENDA

VERZWARING ELEKTRICITEIT (MIEK)

REGIONAL INTEGRATED BACKBONE (MIEK)

CCS AFVANG EN DISTRIBUTIE (MIEK)

VERZWARING NET LIANDER (NZKG)

STOOMNET (NZKG)

H2AVENNET (NZKG)

ZAANNETH2 (NZKG)

WARMTENET IJMOND (NZKG)

ADDENDUM ELEKTRICITEIT

<table>
<tr><th>Categorie</th><th>Vraag</th><th>Omschrijving</th></tr>
<tr><td>Wat</td><td>Project-omschrijving</td><td>De uitvoering van de investeringsplannen van de netbeheerders met daarin de volgende verzwaringen van het elektriciteitsnetwerk
<table>
<tr><th>Deelproject</th><th>Bijzonderheden</th></tr>
<tr><td>1. Nieuw 380/150kV-station (Beverwijk-Vijfhuizen)</td><td>zoekgebied tussen Beverwijk (ten zuiden van het Noordzeekanaal) en Vijfhuizen</td></tr>
<tr><td>2. Nieuwe 150kV stations (twee stuks) in het Westelijk havengebied (incl. 150kV-verbindingen)</td><td>Zoekgebied omgeving Ruigoord en omgeving Basisweg</td></tr>
<tr><td>3. Vervanging en uitbreiding huidig 150kV-station Hemweg</td><td>Locatie Hemweg, gesprekken over de locatie zijn gaande.</td></tr>
<tr><td>4. Uitbreiden 380kV-station Oostzaan met een vierde 380/150kV-transformator (incl. verzwaren 150kV-verbinding Hemweg – Oostzaan)</td><td>TenneT heeft grond beschikbaar, nog geen vergunning.</td></tr>
<tr><td>5. Nieuw 150 kV landstation voor aansluiting Wind op Zee in Velsen</td><td>VAWOZ 2030 - 2040.
Zoekgebied huidige Velsercentrale</td></tr>
<tr><td>6. Netuitbreiding (380kV) kop van Noord-Holland</td><td>Nieuw 380kV-station op een nader te bepalen locatie tussen Beverwijk en Diemen, nieuw 380/150kV-station nabij Middenmeer en een nieuwe 380kV-verbinding (dubbelcircuit)</td></tr>
<tr><td>7. Nieuw 150kV-station Oostzaan</td><td>Op een locatie direct naast het bestaande 380kV-station Oostzaan. TenneT kan de benodigde grond aankopen van Liander, er is nog geen vergunning.</td></tr>
<tr><td>8. Nieuw 150kV-station Beverwijk (incl. nieuwe 150kV-kabelverbinding Beverwijk – Oterleek en nieuwe 380/150kV-transformator in Beverwijk.</td><td>Op een locatie nabij het bestaande 380kV-station Beverwijk.</td></tr>
</table>
De aanlanding 1 x 0,7 GW extra hernieuwbare elektriciteit in het kader van VAWOZ vanaf windparken op de Noordzee na 2030 wordt onderzocht. Voor bovenstaande verzwaring is het uitgangspunt 1 x 0,7GW extra offshore wind in NZKG na 2030. Bovenstaande deelprojecten geven een goed eerste inzicht in de benodigde verzwaringen, maar moeten nogmaals vanuit systeemperspectief doorgerekend worden. Vanwege het verwachtte systeembelang is opname in het MIEK en als ‘no-regret maatregelen’ voor de Taskforce Elektriciteit wenselijk om eventuele belemmeringen en knelpunten bij de realisatie tijdig weg te nemen</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Categorie</th><th>Vraag</th><th>Omschrijving</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>Bij het definiëren van bovenstaande projecten voor elektriciteit is niet alleen rekening gehouden met de vraag van bedrijven in het NZKG maar is ook met de RES NHZ. De opgave voor elektriciteit kan ook niet geheel los worden gezien van verstedelijkingsopgaven zoals genoemd in de Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam. Dit heeft ermee te maken dat het NZKG nu maar ook richting 2030 een meer dienende functie heeft richting de gebouwde omgeving. Waar nu nog elektriciteit wordt opgewekt in het gebied zal dat steeds meer van buitenaf moeten worden aangevoerd, omdat de Metropoolregio Amsterdam niet in haar eigen energiebehoefte kan voorzien. De projecten zijn gebaseerd op de huidige inzichten waar bij er ook nog veel in beweging is. Extra opgave van wind op zee, ontwikkelingen bij Tata en vanuit de verstedelijkingsopgave (wat, waar en wanneer) kunnen op korte termijn nog voor de nodige wijzigingen zorgen. Dit heeft ook te maken met het huidige systeem en de druk om noodzakelijke ruimte te vinden.

Een aantal van de bovenstaande deelprojecten (projecten 3, 4, 6 en 7) zijn al opgenomen in bestaande Investeringsplannen (IPs) of goedgekeurd en zijn dus niet nieuw. Deze deel-projecten hebben dus niet noodzakelijk MIEK-ondersteuning nodig. Voor het overzicht en om de samenhang van de deelprojecten in de regio te verduidelijken zijn ze wel opgenomen in bovenstaande lijst. Projecten 1 en 2 zijn nieuw en worden opgenomen in het IP van 2022.

Bovenstaande projecten staan niet ter discussie; het kan alleen nog maar meer worden.</td></tr>
<tr><td>Waar</td><td>Locatie</td><td>Zie kaartje</td></tr>
<tr><td>Wie</td><td>Projectpart-ners en cluster</td><td>Tennet en Liander zijn verantwoordelijk voor elektriciteit infrastructuur.
De Overheid (o.a. provincie) ondersteunt de verzwaring van het elektriciteitsnet door middel van de Taskforce Elektriciteit.
Om daadwerkelijk tot uitvoering te komen is gebleken dat het belangrijk is om belemmeringen in het planproces weg te nemen en zo te voorkomen dat projecten vertragen. Belemmeringen ontstaan vaak doordat meerdere trajecten en/of opgaven bij elkaar komen en nadere afstemming nodig is. De Taskforce is een gezamenlijk initiatief van Tennet, Liander en PNH. Opdrachtgever zijn de bestuurders van betreffende organisaties, zij komen 1-2 keer per jaar bij elkaar. De Taskforce werkt aan een integrale programmering. Omdat de energie-infrastructuur zich niet houdt aan bestuurlijke en geografische grenzen, voert PNH op verzoek van de netbeheerders de regie en coördinatie.

De toegevoegde waarde van de overheid (o.a. provincie) wordt gezien in:
• Ruimtelijke reserveringen; meer duidelijkheid over waar wel/niet energie-infrastructuur kan komen, zowel bovengronds als ondergronds. En het inbedden van voldoende ruimte voor nutsinfrastructuur in ruimtelijke plannen.
• Overzicht van beleidsprojecten die impact hebben op de netinfrastructuur: beleid op natuur/landschap/cultuurhistorie en dergelijke kan energie-infrastructuur beïnvloeden.
• Waar lokale overheden er niet uitkomen, door bemiddeling en/of het inzetten van juridisch planologische instrumenten.
• Het ontwerpen van een hybride energiesysteem: er is regie en coördinatie nodig op het verkrijgen van juiste energiemix, het koppelen van energiedragers en het maken van een integrale afweging van opgaven.
• Meer eenduidigheid creëren in het aankoopbeleid voor grond ten behoeve van energie-infrastructuur tussen publieke organisaties.
• Onderzoek naar verbetering regelgeving kabels & leidingen.
• Innovatieve oplossingen die nu niet binnen bereik van net beheerders liggen zijn nodig om urgente knelpunten op te lossen. Dit ten gunste van het internationaal vestigings-klimaat (anders gaan bedrijven naar elders).
• Via Taskforce worden de krachten van partijen gebundeld, kunnen kennislacunes eerder in beeld worden gebracht en eerder gericht actie worden ondernomen.</td></tr>
</table>

Categorie	Vraag	Omschrijving
Urgentie	Investerings-besluit	De projecten 1,2 en 6 bevinden zich momenteel in de studiefase (nog geen goedgekeurd investeringsvoorstel/voorkeursalternatief). De projecten 3, 4 en 7 bevinden zich momenteel in de basisontwerpfase (het investeringsvoorstel/voorkeursalternatief is goedgekeurd en voor het voorkeursalternatief wordt nu een basisontwerp opgesteld. De betreffende (deel) projecten worden opgenomen in de investeringsplannen van de netbeheerders. Infrastructuur loopt nu al vast door toenemende vraag uit de industrie en er komt vanaf 2023 tot 2026 ook 2,1 GW WoZ bij. Tenslotte wordt de Velsen centrale (1 GW) naar verwachting rond 2030 uit bedrijf genomen, waardoor er meer stroom het gebied in geïmporteerd moet worden.
	Operatio-neel/ beschrijving van urgentie	Het is de bedoeling dat de projecten in 2030 in gebruik genomen worden (met uitzondering van project 5). Dit is een belangrijke voorwaarde om de klimaatdoelen te halen omdat enkele belangrijke decarbonisatieprojecten (Tata Steel, elektrolysers, uitfasering WKKs,..) afhankelijk zijn van verzwaring elektriciteitsnet.
Duiding Nationaal belang	Knelpunten	Gezien de beperkte fysieke ruimte (boven- en ondergronds) als ook milieuruimte wordt het steeds complexer om tijdig over de benodigde ruimte in het fysieke domein te vinden om elektriciteitsnetwerken aan te leggen (of uit te breiden). Ook andere factoren zoals draag-vlak, financiering, de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden tussen betrokken partijen gaan een steeds grotere rol spelen. Dit zorgt ervoor dat een meer samenhangende strategie nodig is waar alle partijen, ook buiten het NZKG, zich in kunnen vinden. Immers is de energie-infrastructuur niet gebonden aan geografische en bestuurlijke grenzen. Lange doorlooptijden (noodzakelijke) planologische procedures. Beperkte uitvoeringscapaciteit bij de netbeheerders en de gemeenten.
	Risico's en afhankelijk-heden	Een belangrijke afhankelijkheid is de uitbedrijfname van enkele productie-eenheden van Vattenfall op de productielocatie in Velsen, en of de vrijgekomen capaciteit gebruikt kan worden van WoZ aanlanding opties. Dit heeft ook te maken met het moment waarop investeringsbesluiten worden genomen door Tata en Vattenfall. Deze lopen niet parallel met besluiten over VAWOZ. Risico bestaat dat er uiteindelijk wel een grote vraag is maar geen aanbod.
	Mogelijke alternatieven	De te realiseren infrastructuur wordt als noodzakelijk gezien. Onder verschillende scenario's zijn er eigenlijk geen goede alternatieven voor de verzwaring van het net op de knelpunten. Technisch gezien zou het mogelijk zijn de WoZ aanlanding te doen middels waterstof (i.p.v. elektriciteit) of in Den Helder/Rotterdam. Dit zou echter niet alle knelpunten oplossen, omdat voor een aantal knelpunten (Tata Steel, inpassing decentrale opwekking, data-centers,..) sowieso een verzwaring van het elektriciteitsnetwerk nodig is.
Hoeveel	Capaciteit	Project 1 t/m 4 en 7: 2 GW Project 5: 0,7 GW Project 6: 2,6 GW (n-1) Project 8: 0,7 GW Optioneel extra WoZ via VAWOZ
	Verwachte Investering	€ 500 - 750 M€

Categorie	Vraag	Omschrijving
Nut en Noodzaak	Technische: Welke projecten worden hiermee gefaciliteerd	Faciliteert WoZ aanlanding (2,1 GW in uitvoering + VAWOZ) en productie van groene waterstof (15kton in 2030) uit elektriciteit Faciliteert zwaardere verbinding met Den Helder en datacenters NH Balancering duurzame/CO_2-arme energieproductie en energievraag (Gedeeltelijke) elektrificatie is een belangrijke emissiereductieoptie. Het aandeel van elektriciteit in het energieverbruik verbruik groeit naar verwachting van ~20% naar ~45% voor de industrie in Amsterdam, Zaandam en de IJmond (excl. Tata Steel) Tata Steel gaat hoogoven gas aanwenden voor blauwe waterstofproductie (EVEREST-project). Dit betekent dat Tata Steel 4 tot 6 TWh elektriciteit moet gaan inkopen (die nu nog wordt geproduceerd in de Velsen centrale). Faciliteert productie van groene waterstof (15 kton in 2030) uit duurzame elektriciteit die aangewend kan worden als fossielvrije brandstof.
	Brede Welvaart: Welke strategische voordelen worden hiermee gefaciliteerd	De investering in de elektriciteitsinfrastructuur draagt bij aan de verduurzaming en versterking van het bedrijfsleven in de regio. Versteviging van positie NZKG en Schiphol als brandstofhub (met brandstof overslag). Elektriciteitinfrastructuur is ook belangrijk voor het versterken van het vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijven (bijvoorbeeld datacenters).
	Verwachte systeem-effecten	Systeemwaarde • Balancering duurzame/CO_2-arme energieproductie en energievraag • Met elektriciteit kan waterstof geproduceerd worden, dat opgeslagen kan worden en relatief goedkoop over lange afstanden getransporteerd kan worden • Integratie offshore wind • Ontsluiting van flexibiliteit: energiesysteembalancering, opheffen van eventuele congestie • Verzwaring van het elektriciteitsnet maakt decentraal opgewekte duurzame energie (vanuit de RES'en) beter inpasbaar.
	Emissie-reductie	Faciliteert 7,8 MT CO_2-reductie in 2030 (4 TWh x 0,189 gr/kWh) mits de toegenomen elektriciteitsvraag door groene stroom wordt ingevuld.

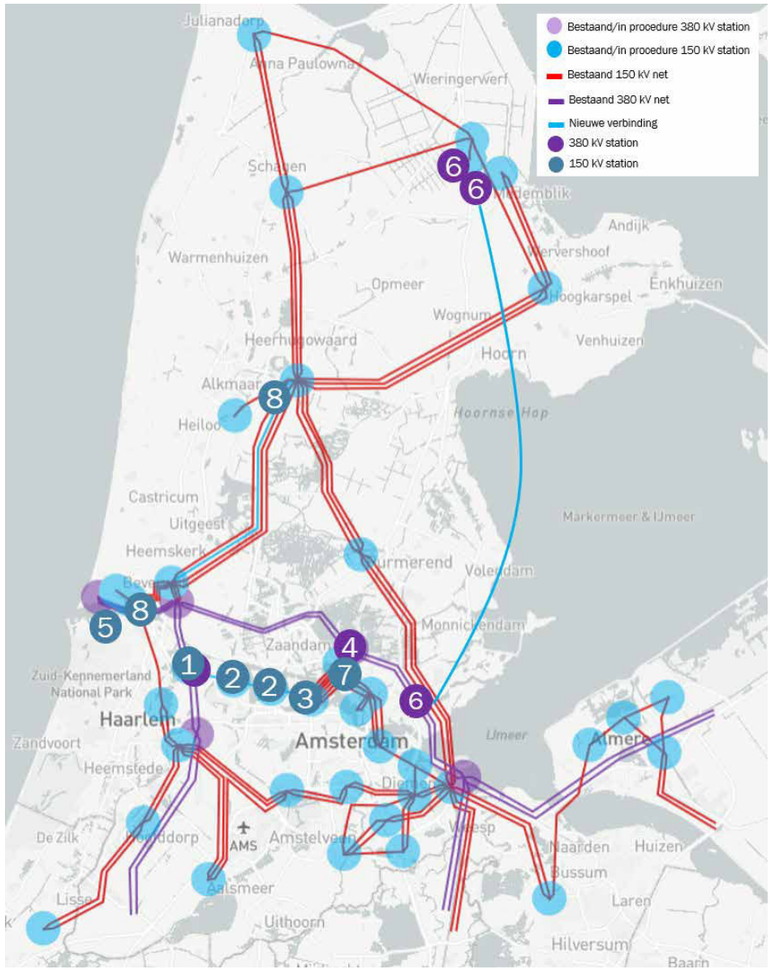

Figuur 1: toelichting scope kandidaat MIEK-project 'elektriciteitsverzwaring'
De locatie van projecten 1, 2, 5 en 6 is indicatief weergegeven in de kaart. Deze projecten hebben nog geen definitieve locatie.

De genummerde projecten zijn hierboven beschreven.
De nummering komt overeen met de tabel bij projectomschrijving.

Ten behoeve van de RES NHZ heeft Liander een overzicht gemaakt van de geplande stations uitbreidingen van bestaande stations en gewenste nieuwbouw stations (augustus 2020). Hierin worden ook zoekgebieden en voorkeurslocaties weergegeven. Zie hiervoor aparte presentatie van Liander.

ADDENDUM REGIONAL INTEGRATED BACKBONE (RIB) WATERSTOF

Categorie	Vraag	Omschrijving
Wat	Project-omschrijving	In het Noordzeekanaalgebied zijn Gasunie en Port of Amsterdam (PoA) voornemens een hoge druk waterstofleiding aan te leggen die IJmuiden en het havengebied van Amsterdam aan elkaar én met de landelijke waterstofbackbone (LBB) van Gasunie verbindt: de Regional Integrated Backbone (RIB NZKG). De RIB omvat een regionale aftakking van de landelijke backbone die het NZKG doorkruist en verbonden is met Tata Steel in IJmuiden. De aftakking betreft een 'open-access' waterstofleiding die de LBB verbindt met het havengebied van Amsterdam. De RIB zal opereren op hetzelfde kwaliteits- en (hoge) druk niveau als de LBB. De RIB beoogt in de toekomst ook te worden verbonden met een nog te ontwikkelen lokaal lage druk waterstofnet in het Amsterdamse havengebied en eventueel ook met Zaanstad. Voor de tracés wordt deels gebruik gemaakt van bestaande aardgasinfrastructuur die geschikt wordt gemaakt voor waterstof, en deels worden er, in overleg met de gemeenten, nieuwe leidingen aangelegd. Met Tata Steel kent het NZKG een grote industriële partij die wil verduurzamen. Bij Tata Steel is zowel een vraag- als aanbodpotentieel van waterstof aanwezig. Een concreet voorbeeld hiervan is het H2ermes project van Tata Steel, Nobian en PoA. De door deze elektrolyser geproduceerde groene waterstof zal deels worden afgezet bij Tata Steel, en deels worden getransporteerd naar andere afnemers in het havengebied via de RIB NZKG. De potentie bestaat om H2ermes op te schalen naar 500+ MW in 2030 en 2-3 GW in 2050. E.e.a. hangt sterk af van de (naar verwachting aanzienlijke) vraagontwikkeling van groene brandstoffen en de ontwikkeling van de landelijke waterstofbackbone. Mogelijke eind-gebruikers van groene waterstof zijn nieuwe (circulaire) chemiebedrijven e.g. bedrijven die SAF (Sustainable Aviation Fuels) en Methanol (MeOH of CH3OH) produceren. Ook toe-passingen in wegtransport zijn goed denkbaar. De blauwe waterstof van Tata Steel (geproduceerd van hoogovengas, project Everest) wordt in principe direct ingevoed op de landelijke backbone. Als het praktischer is de blauwe waterstof in te voeden via de RIB, dan is het de verwachting van Tata Steel dat dit niet tot extra transportkosten leidt. Gedurende de vervolgfase (concept select) moet een besluit genomen worden over het tracé en de dimensionering van de RIB. Tenslotte is het ook de optie dat Tata Steel in 2050 volledig overgeschakeld is op de productie van ijzer met waterstof. Hiervoor zou 400 kton waterstof benodigd zijn per jaar. Er is ongeveer 29 TWh (groene) elektriciteit nodig om deze hoeveelheid waterstof te produceren. Daarnaast is ook Vattenfall een belangrijke speler, die zelf plannen heeft om H2 te produceren op de Hemweg middels elektrolyse (10 MW) en voornemens is om de Hemweg- en Diemen-gascentrales om te bouwen naar waterstof. Daarnaast kijken zij ook met partners naar de productie van synthetische brandstoffen. De capaciteit van de geplande Synkero demofabriek in Amsterdam bedraagt ca 50 kton synthetische kerosine/jaar en de intentie is om deze capaciteit te verviervoudigen richting 2030 (indicatief). Naast de ontwikkeling van de RIB NZKG is Port of Amsterdam ook voornemens een lokaal lage druk net te realiseren (H2avennet) in het havengebied. Inmiddels is de voorlopig ontwerpfase afgerond en wordt gewerkt aan voorbereiding voor de volgende fase.

Categorie	Vraag	Omschrijving
		Mogelijk dat er ook een aftakking komt van de RIB NZKG richting Zaanstad. De bedrijvenvereniging Zaanstad Maakstadverwacht dat zij een toekomstige waterstofbehoefte hebben (+/- 15 kton waterstof/jr). Deze hoeveelheid waterstof is nodig om processen te verduurzamen die niet geëlektrificeerd kunnen worden of waarvoor geen duurzame hogetemperatuur warmte beschikbaar is. Afhankelijk van de prijs/kwaliteit verhouding, heeft Zaanstad Maakstad aangegeven graag een lokaal waterstofnet te willen onderzoeken en aanleggen dat aansluit op de RIB, LBB of eventueel andere aansluitopties. De nationale en regionale backbone waterstof spelen een belangrijk rol in de balancering van het energiesysteem in het zuidelijk deel van de provincie. Aanlanding en/of import van waterstof kan hierbij nog een rol spelen.
Waar	Locatie	IJmuiden – Amsterdam, met een aansluiting op de landelijke waterstofbackbone tussen Beverwijk en Spaarndam en een aansluiting op lokale netten (het Havennet in de haven van Amsterdam en mogelijk een lage druk net in Zaanstad).
Wie	Project-partners en cluster	De RIB NZKG wordt een open-access waterstofleiding. Dit betekent dat het een leiding is die toegankelijk is voor derden. De leidingen worden aangelegd door Gasunie en Port of Amsterdam, die als partners samenwerken en in overleg met de gemeenten en de provincie Noord-Holland deze nieuwe infrastructuur gaan realiseren. Liander is eigenaar van het lage druk gasnet dat voor een belangrijk deel zal worden ingezet in het toekomstige lage druk H2-net in het havengebied en Zaanstad. Liander zal daarom als netwerkbedrijf de logische distributiepartner zijn voor het ontwikkelen de lokale H2-netten in het NZKG. In het NZKG is een versnellingstafel H2 opgezet die tot doel heeft de transitie naar waterstof in verschillende waardeketens te versnellen. Hierbij wordt ingezet op NZKG specifieke waardeketens. Bij deze tafel zijn de Gemeente Amsterdam, Provincie Noord-Holland, Port of Amsterdam, Schiphol, Gasunie, Alliander, Nobian, Vattenfall, Tata en het Projectbureau NZKG betrokken. Ook zullen de gemeente in het NZKG en de Omgevingsdiensten betrokken worden bij de realisatie van de RIB.
Urgentie	Investeringsbesluit	Om de RIB NZKG per 2026 in gebruik te nemen is een FID (Final Investment Decision) van de partners uiterlijk eind 2022 noodzakelijk. Een onherroepelijke vergunning, financiering (incl. aanpassing SDE++) en commerciële structuur zijn daarvoor noodzakelijke voorwaarden. De technische levensduur van de RIB is groter is dan 30 jaar.
	Operationeel/ beschrijving van urgentie	Veel waterstofprojecten zijn nog in de opstartfase. Het is belangrijk het ontwerp en de investeringsbeslissing over de RIB snel af te ronden (eind 2022). De beslissing over de RIB is noodzakelijk om de waardeketen te kunnen ontwikkelen. Zonder de zekerheid dat infrastructuur beschikbaar komt, kunnen de individuele waterstofprojecten niet verder en is er het risico dat de verduurzamingsdoelen in 2030 (en 2050) niet gehaald worden. Daarom wordt er naar toe gewerkt dat de leiding per 2026 in gebruik kan worden genomen.

Categorie	Vraag	Omschrijving
Duiding Nationaal belang	Knelpunten	Technisch: Het risico bestaat dat de timing van de ontwikkeling van de LBB en RIB niet op elkaar aansluiten. Aansluiting op de landelijke backbone is van belang om toegang te krijgen tot voldoende flexibiliteit (opslag). Commercieel: De timing tussen aanbod en vraagprojecten zullen niet altijd synchroon lopen waardoor er een vollooprisico ontstaat. Hier zal rekening mee gehouden worden in de financiering en dus de uiteindelijke FID. Vergunningen: Er kan vertraging optreden bij de aanvraag van benodigde vergunningen. Hierbij speelt de (rijks)coördinatieregeling een belangrijke rol. Politiek: Er moet tijdig financiële ondersteuning voor het vollooprisico beschikbaar komen, anders kan de leiding niet vooruit op de marktontwikkelingen worden aangelegd en is deze dus niet op tijd gereed. Omgeving: De RIB NZKG wordt aangelegd in een complexe omgeving. Er is sprake van wantrouwen jegens de industrie vanwege de overlast waardoor energietransitieprojecten mogelijk onder grote(re) druk komen te staan. Eventuele overlast, bijv. geluid of geur bij de aanleg van de leiding, kan daardoor leiden tot extra spanningen in de omgeving. Ook bestaan er mogelijk meer zorgen over veiligheid in deze regio dan in andere regio's. Het is van belang dat dit risico tijdig gemitigeerd wordt door transparante en goed gecoördineerde communicatie (samenwerking door verschillende projecten). Dit wordt deels opgepakt in samenhang met andere energieprojecten in de Omgevingsmanagementpilot in het NZKG (ondersteund vanuit RVO). Ruimte: De inpassing vraagt om een zorgvuldig proces. Door concurrentie om de ruimte zullen meerdere tracés moeten worden onderzocht.
	Risico's en afhankelijkheden	Tijdige financiering van de landelijke backbone (inclusief RIB NZKG), ruimtelijke inpassing en een spoedige vergunningverlening met een positief coördinerende rol van de (Rijks) overheid.
	Mogelijke alternatieven	Als de waterstofinfrastructuur niet wordt aangelegd en de waterstofeconomie niet van de grond komt, dan zou deze vraag moeten worden ingevuld met andere duurzame moleculen, zoals bijv. groen gas. Groen gas is echter geen realistisch alternatief voor waterstof, onder meer vanwege de beperkte hoeveelheid biomassa die duurzaam ingezet kan worden (zie hierboven).
Hoeveel	Capaciteit	Op dit moment is nog niet bekend wat de capaciteit van de leiding zal zijn, omdat het project nog wacht op de resultaten van de EoI. Dit beeld zal na de zomer duidelijker zijn.
	Verwachte Investering	Moet samen gezien worden met de landelijke H2 backbone.

Categorie	Vraag	Omschrijving
Nut en Noodzaak	Technische: Welke projecten worden hiermee gefaciliteerd	• Waterstof nodig is om hoge temperatuur-processen (>200oC, +/- 45 % van huidige gasverbruik) in de industrie te verduurzamen. • Duurzame waterstof een grondstof is voor de productie van synthetische brandstoffen voor met name de luchtvaart en scheepsvaart omdat elektriciteit hier geen optie is. • De waterstof-productieprojecten H2ermes (15 kton in 2030) en Everest (100 kton) hiermee worden gefaciliteerd. • De beschikbaarheid van grote hoeveelheden waterstof een belangrijke voorwaarde is voor Tata Steel om klimaatneutraal ijzer te kunnen maken in de periode richting 2050. Bij het ontwerp van de waterstofinfrastructuur is het belangrijk daar al rekening mee te houden. • Een aansluiting op de landelijke backbone betekent een betere inzet flexibiliteit (opslag) en leveringszekerheid en verbinding met andere clusters. Dit faciliteert de verduurzaming van de industrie in het NZKG. • Waterstofinfrastructuur legt de basis voor duurzame energieproductie en opslag en voor de regio Amsterdam om zich te positioneren als een regionale energie-hub. • Potentiële aansluiting import terminal voor waterstof in de haven. • Productie van offshore waterstof kan worden ingevoed via een eventuele aanlanding in IJmuiden.
	Brede Welvaart: Welke strategische voordelen worden hiermee gefaciliteerd	De RIB NZKG draagt bij aan: • De vervanging van fossiele energiedragers in industriële processen door duurzame moleculen • Nieuwe duurzame chemische industrie die waterstof als grondstof gebruikt • De inzet van waterstof in het zwaar transport (wegvervoer en scheep- en luchtvaart) • Innovatie en kennisontwikkeling • Meer werkgelegenheid • De verduurzaming van de gebouwde omgeving • De balancering van vraag en aanbod van duurzame energie door conversie van elektriciteit naar waterstof en het opslaan daarvan • De levering van waterstof aan het achterland
	Verwachte systeem-effecten	Waterstof is onmisbaar in een geïntegreerd hybride energiesysteem. Bovendien kan waterstof in tegenstelling tot elektriciteit voor langere perioden worden opgeslagen. Op deze manier gaat de duurzame energieproductie in tijden van overschot niet verloren en is er in tijden van onvoldoende zon en wind wel voldoende aanbod van duurzame energie om leveringszekerheid te garanderen. In de toekomst kan offshore elektrolyse bijdragen aan minder druk op de elektriciteit aansluiting van offshore windparken op het land.
	Emissie-reductie	Emissiereductie door waterstofproductie is lastig vast te stellen, omdat het een aanbod-optie betreft. De emissiereductie hangt af van hoe de geproduceerde waterstof wordt ingezet. De emissiereductie is berekend conform de richtlijn van TNO/PBL/RVO bij de appreciatie van de eerste versie CES'en: 1. Aan de blauwe waterstof productie en gebruik hebben we geen CO_2-reductie toe-gerekend, (want dat zit al bij CCS/Athos); 2. De 128 kton groene H2 die voor synthetische brandstof bestemd is levert 600 kton CO_2 reductie op (er vanuit gaande dat het fossiele kerosine vervangt met 3 kg CO_2 / kg kerosine); 3. Op de Hemweg locatie gaat Vattenfall zowel waterstof zelf opwekken - met een-elektrolyser - als waterstof bijmengen in de gascentrale. De ambitie is in 2030 ~40 kton CO_2 te reduceren door de bijmenging van waterstof(vervangt aardgas met 0,198 kg CO_2 / kWh aardgas);

ADDENDUM AFVANG, DISTRIBUTIE EN OPSLAG CO_2

Categorie	Vraag	Omschrijving
Wat	Project-omschrijving	In het Klimaatakkoord en de CO_2-reductiedoelstellingen van 2030, alsook in het Nederlandse Klimaat- en Energiebeleid en het Regioplan NZKG, is CCS als een belangrijk instrument aangemerkt. Om de reductiedoelstellingen voor de industrie in het NZKG (in het bijzonder Tata Steel) te halen is het Project Athos opgestart. Het project Athos omvat de ontwikkeling van een openbaar 'open-access' en non-discriminatoir CO_2-infrastructuursysteem in het Noordzeekanaalgebied. Het project voorziet in een transportsysteem dat is gericht op de permanente opslag van CO_2 in aquifers, lege olie- of gasvelden onder de Noordzee. Het kan worden gebruikt ter benutting van CO_2 (Utilization), afhankelijk van de vraag. De CO_2 wordt door emitters in de regio (zoals Tata Steel met project Everest) afgevangen en aangeboden aan het netwerk. Met operators van opslagvelden wordt samengewerkt voor de permanente opslag van CO_2. Dit maakt geen onderdeel uit van het Athos project, maar is er onlosmakelijk mee verbonden. Beide projecten zijn voor hun succes van elkaar afhankelijk. Het vergunningenproces voor het Athos-project zal onder regie van de Rijksoverheid plaatsvinden via de Rijkscoördinatieregeling (RCR).
Waar	Locatie	De in het NZKG Amsterdam-IJmuiden afgevangen CO_2 zal via een landleiding naar een centrale faciliteit (compressor of ander druk verhogende installatie) worden getran-sporteerd. Vervolgens zal de CO_2 per pijpleiding naar de Noordzee worden vervoerd (via een duinkruising en een offshore tracé). De olie- en gasvelden die voor Athos in aanmerking komen, bevinden zich minimaal 80km uit de kust, en op een diepte van 3 tot 5 km onder de zeebodem. De centrale faciliteit zal op het terrein of in de directe nabijheid van Tata Steel worden gebouwd, met aanwezigheid van voldoende koelwater, en binnen de vastgestelde risico-contouren. Voor de ruimtelijke inpassing van het onshore tracé, duinkruising en offshore tracé wordt de impact voor milieu, natuur en omgeving onderzocht. Athos voorziet geen terminal voor de aanlanding van vloeibare CO_2 van buiten de regio en vanuit het buitenland. De Maasvlakte / Haven van R'dam is daarvoor beter geëquipeerd. Voor het onderdeel landzijdige transportleiding wordt bekeken in hoeverre bestaande leidingen kunnen worden hergebruikt. Het is van belang om bij het onderdeel landzijdige transportleiding in het bijzonder, te benoemen dat dit onderdeel afhankelijk is van de behoeften van CO_2-emitters en afnemers in het Amsterdams havengebied. De ontwikkeling staat daarom nog niet vast.
Wie	Project-partners en cluster	Athos is een publiek-privaat samenwerkingsverband van Gasunie, EBN, Tata Steel en Port of Amsterdam Tata Steel gaat CO_2 afvangen, Gasunie heeft ervaring met infrastructuur en transport van gassen, EBN heeft als mede investeerder in (offshore) gaswinning kennis en ervaring van de Nederlandse Noordzee en haar ondergrond en is ook betrokken bij andere CO_2-opslag-projecten (als Porthos); Port of Amsterdam faciliteert bedrijven in het havengebied en is actief op het gebied van verduurzaming van haar assets. De constellatie lijkt op die van het Porthos-project in de Rotterdamse haven, waarbij EBN, Gasunie en Port of Rotterdam aandeelhouders zijn. Dat project zal vanaf 2024 CO_2 offshore opslaan.

Categorie	Vraag	Omschrijving
Urgentie	Investerings-besluit	Athos bevindt zich momenteel in de Concept Select Phase (studiefase). Om operationeel te kunnen zijn vanaf einde 2026 is een FID van de partners noodzakelijk uiterlijk eind 2023. Het tijdig kunnen doorlopen van het vergunningentraject is hierbij van belang. Daarnaast is zekerheid voor emitters c.q. Tata Steel nodig dat hun afvangproject in aanmerking komt voor subsidiering via de SDE++. Voldoende en tijdig beschikbare publieke middelen zijn een noodzakelijke voorwaarde. Vanaf toekenning van de SDE++ middelen is een oplevering van het project binnen 5 jaar een vereiste onder de SDE++. De projectplanning en de FID eind-2023 staan onder druk, mede door een CCS ruimtelijke verkenning' die in mei 2021 gestart is door EZK en eerst doorlopen wordt.
	Operationeel/ beschrijving van urgentie	De operationele start is gepland voor eind 2026, waarbij het systeem zal worden getest en volumes zullen worden opgevoerd. Vanaf 2027 bereikt het Athos-project de geplande volumes. Athos gaat er vanuit dat in ieder geval 15 jaar (vanaf 2027 tot 2042) CO_2 zal worden geïnjecteerd. Deze 15-jaar periode valt samen met de duur van de beschikkingen onder de SDE++. Ook na 2042 zal CO_2-opslag mogelijk zijn, aangezien de technische levensduur van de infrastructuur groter is dan 15 jaar. Hierbij dient opgemerkt te worden dat als Tata Steel volledig overschakelt op staalproductie met waterstof er veel minder tot geen CO_2-afvang meer nodig zal zijn voor Tata Steel in 2050. De CO_2-opslag in de olie- en gasvelden is permanent; daartoe zullen putten volgens geldende wettelijke vereisten worden afgesloten.
Duiding Nationaal belang	Knelpunten	Duidelijkheid nodig t.a.v.: • De ruimtelijke inpassing van de onshore onderdelen is een uitdaging, een keuze voor de te onderzoeken locatie en tracé varianten is in voorbereiding. • De ruimtelijke inpassing en vergunning verlening zijn een separaat traject tussen Athos en EZK (middels de RCR-procedure): inzet van Athos is te komen tot een zo spoedig mogelijke start van dit traject. • Publieke en private financiering voor de investeringen door de initiatiefnemers en voor emitters (inclusief SDE++). • Publiek draagvlak, steun van regionale, lokale en landelijke overheden is cruciaal om dergelijke complexe langjarige projecten te realiseren. Hetzelfde geldt voor publiek draagvlak voor CCS in het algemeen en CCS bij Tata Steel in het bijzonder.
	Risico's en afhankelijkheden	Belangrijke afhankelijkheid betreft tussen Athos en het Everest project van Tata Steel. Positie EZK over rol van deelnemingen in CCS. Uitkomst Ruimtelijke Verkenning van EZK rond CCS op andere locaties in Nederland. Potentiele (offshore) samenwerking tussen Athos en andere CCS initiatieven. Vollooprisico: Voor die onderdelen infra die niet 2x moeten / kunnen worden aangelegd van belang om bij ontwerp en uitvoering rekening te houden met technische en ruimtelijke mogelijkheid tot opschaling. Het vollooprisico wordt daarom klein geacht.

Categorie	Vraag	Omschrijving
		Lock in effect: de toekomst verduurzamingopgave voor emitters is hoger dan de CO_2-reductie die Athos zal kunnen realiseren. Een lock-in effect, waarbij toepassing van CCS verduurzaming tegenhoudt, is daarom niet reëel. De recent aangekondigde haalbaarheidsstudie van Tata en FNV kan invloed hebben op de omvang van deze projecten. Afhankelijk van de resultaten zullen die verwerkt worden in de eerst volgende versie van de CES.
	Mogelijke alternatieven	Reële alternatieven voor de aanleg van de infrastructuur zijn niet aanwezig. Technisch gezien zou het mogelijk zijn om met schepen het transport te doen. De ruimtelijke inpassing van de daarvoor benodigde infrastructuur wordt als onmogelijk beschouwd. De milieu impact van een significante hoeveelheid scheepsbewegingen zal enorm zijn en de specifieke kosten per verwerkte ton CO_2 zullen aanzienlijk hoger liggen. Als uit de haalbaarheidsstudie van Tata Steel en FNV blijkt dat het DRI-scenario van de werkgroep Zeester de voorkeur heeft, is er minder CO_2-afvang nodig dan (de 5,5 Mton/jaar) waarvan nu wordt uitgegaan. Tevens is meer aardgas, meer elektriciteit en meer waterstof nodig.
Hoeveel	Capaciteit	Athos voorziet in een CCS-netwerk dat vanaf 2027 4-8 Mton CO_2 per jaar zal injecteren. De 'base case' daarbij is een volume van 5,5 Mton per jaar. Om tegemoet te kunnen komen aan een potentieel grotere vraag naar transport- en opslagcapaciteit in de (nabije) toekomst wordt de CO_2-infrastructuur van Athos gedimensioneerd op een technisch maximum van 11 Mton CO_2 per jaar (gebaseerd op: Tata Steel max 8 Mton/jaar en CO_2-emitters in het Amsterdam gebied max 3 Mton/jaar). Een groter aanbod dan de 'base case' van 6Mton zou mogelijk zijn van een aanbieder als Tata Steel, maar ook door aanbod van CO_2 vanuit bestaande en wellicht nieuw te vestigen emitters in het Westelijk Havengebied.
	Verwachte Investering	De verwachte investering in compressie, transport & opslag vanuit het NZKG ligt tussen 800-1200 M€ als een volledig stand-alone project. Een belangrijk deel hiervan komt voor rekening van het transport per pijpleiding op de zeebodem en de kosten voor modificaties aan platformen en putten om deze geschikt te maken voor opslag van CO_2. Zodra meerdere CCS-initiatieven uit andere regio's in staat zijn om succesvol gezamenlijk op te trekken in deze offshore infrastructuur en opslag, zal de genoemde CAPEX gedeeld worden met een aanzienlijk groter CO_2 volume en dus ook in kosten per MT CO_2 een stuk lager uitvallen. De aanleg van CO_2 transport infrastructuur (ATHOS) en de voorbereidingen voor opslag van CO_2 zijn aparte projecten, met hun eigen initiatiefnemers. Daarmee zal de aan infrastructuur gekoppelde investeringen voor Athos, lager uitvallen dan de hierboven genoemde range.
Nut en Noodzaak	Technische: Welke projecten worden hiermee gefaciliteerd	In het Klimaatakkoord en de CO_2-reductiedoelstellingen van 2030, in het Nederlandse Klimaat- en Energiebeleid en het Regioplan NZKG is CCS als een belangrijk instrument aangemerkt. Om de reductiedoelstellingen voor de industrie in het NZKG (in het bijzonder Tata Steel) te halen is CCS cruciaal. Athos is een noodzakelijke voorwaarde om de klimaatdoelstelling van Tata Steel te halen (5,5 Mton CO_2/jr), en daarmee sterk bij te dragen aan de verduurzaming van de industrie en werkgelegenheid in de regio. Naast Tata Steel is het Afvalenergiebedrijf (AEB) de tweede grote partij in het NZKG met concrete plannen om 0,5 - 0,6 Mton CO_2 af te vangen uit de hoog-rendement centrale. Om deze opgave voor elkaar te krijgen is het transport naar een opslagfaciliteit cruciaal. Het AEB verkent verschillende opties om CO_2 te transporteren.

Categorie	Vraag	Omschrijving
	Brede Welvaart: Welke strategische voordelen worden hiermee gefaciliteerd	Een CO_2-opslagsysteem kan voor het NZKG en de Port of Amsterdam een belangrijke asset zijn om verduurzamingsprojecten van bestaande (en mogelijk toekomstige) bedrijven te faciliteren. De benodigde infrastructuur dient tijdig gereed te zijn om de afgevangen CO_2 te kunnen comprimeren, transporteren en opslaan. Het belangrijkste voorbeeld is het Everest-project. Dit project van Tata Steel zal kool-monoxide en waterstofbijproducten van de staalproductie gebruiken voor omzetting in chemicaliën, productie van blauwe waterstof en ook CO_2 afvang. Deze CO_2 zal worden getransporteerd middels het Athos project ten behoeve van permanente opslag in lege olie- en gasvelden op zee. Athos is noodzakelijk om Everest te laten slagen en vice versa. De aanwezigheid van een CO_2-transportsysteem kan ook relevant zijn voor de ontwikkeling van (blauwe) waterstof. Waterstof wordt door partijen in NZKG gezien als een belangrijk instrument voor de verduurzaming van de industrie. Zo onderzoeken Nobian, Tata Steel en Port of Amsterdam de vestiging van een 100 MW (groene) waterstoffabriek in IJmuiden op het terrein van Tata Steel. Hiermee kan met duurzame elektriciteit tot 15.000 ton groene waterstof per jaar worden gemaakt. Tot er op voldoende grote schaal groene waterstof beschikbaar is, kan blauwe waterstof een rol spelen. Daarbij wordt aardgas gesplitst in waterstof en CO_2. De waterstof kan als emissie-loze energiedrager worden gebruikt in de industrie, waarbij de CO_2 via een transport-systeem als Athos naar olie- of gasvelden op zee kan worden getransporteerd.
	Verwachte systeem-effecten	Met Athos is er een voldoende groot transportsysteem aanwezig om de afgevangen CO_2 te transporteren . Athos kan de koppeling en het gebruik van CO_2 door de glastuinbouw (OCAP) en door andere toekomstige gebruikers, bijvoorbeeld synthetische brandstoffen (Synkero) en bouwmaterialen faciliteren.
	Emissie-reductie	Athos voorziet in een CCS-netwerk dat vanaf 2027 4-8 Mton CO_2 per jaar zal transporteren ten behoeve van permanente opslag in lege olie en gasvelden onder de Noordzee. De 'base case' daarbij is een volume van 6 Mton per jaar (exclusief CO_2-emissies van compressie en afvang). Een volume van 6 Mton per jaar zou zo'n 42% van de industriële CO_2-reductiedoelstelling van 14,3 Mton uit het Klimaatakkoord kunnen betekenen.

ADDENDUM STOOMNET

Categorie	Vraag	Omschrijving
Wat	Projectomschrijving	Er is een opportunity tot verduurzaming en versterking van het Westelijk havengebied Amsterdam door de ontwikkeling van stoom-infrastructuur. Leverancier van de (duurzame) warmte wordt AEB, netbeheer gebeurd door PoA.
Waar	Locatie	Westelijk Havengebied Amsterdam 3 tracés. Op terrein AEB komt een stoom exportstation. Er zijn 3 tracés gedefinieerd Noord: meest concreet Oost, Oost fase2 West (nog nader uit te werken)
Wie	Projectpartners en cluster	Port of Amsterdam AEB Verschillende afnemers
Urgentie	Investeringsbesluit	1 september 2021
	Operationeel	Gefaseerd, eerste leiding operationeel eind 2023.
Duiding belang	Knelpunten	Ruimtelijke inpassing en vergunningen: er zijn plekken in het tracé waar knelpunten zitten.
	Risico's en afhankelijkheden	• Ontwikkeling circulaire economie, en toekomst van afvalverbranding is onzeker • Stoomafnemers worden afhankelijk van 1 leverancier
	Mogelijke alternatieven	Verbrandingsinstallaties o.b.v. Biomassa Elektrificatie (tot bepaalde temperaturen)
Hoeveel	Capaciteit	Levering max 4x85 t/h Totaal vraag max 182 t/h Druk 400oC en 40bara en 280oC, 28bara
	Verwachte Investering	Stoomexportstation: voorfinanciering 7,5 M€ Leidingen: Noord; 8,35 M€ Oost: 7,95 M€ Oost fase2: 4,1 M€
Nut en Noodzaak	Technische: Welke projecten worden hiermee gefaciliteerd	Bestaande industrie kan gasverbruik van huidige processen verlagen en toekomstige projecten worden gefaciliteerd door de aanwezigheid van een stoomnet (in combi-natie met H2 en CO_2-leiding).
	Brede Welvaart: Welke strategische voordelen worden hiermee gefaciliteerd	Met de aanleg van een stoomnetwerk wordt het vestigingsklimaat voor producenten van duurzame biobrandstoffen aantrekkelijk.
	Verwachte systeemeffecten	Aanwezigheid van stoom, zal de vraag naar alternatieve energiedragers verlagen en zo bijvoorbeeld de druk op elektriciteitsnet beperken.
	Emissiereductie	Maximaal 140 kton CO_2/jaar

ADDENDUM ZAANNETH2

Categorie	Vraag	Omschrijving
Wat	Projectomschrijving	In Zaanstad is de industrie van oudsher op een unieke wijze verbonden met de gebouwde omgeving; de fabrieken staan letterlijk in de woonwijken. Zowel voor de industrie als de gebouwde omgeving heeft Zaanstad interesse in waterstof. Om hierin mogelijk gelijk op te trekken en de vraag naar waterstof te bundelen en vergroten (om kosten te besparen) is de wens van Zaanstad in deze (unieke) situatie de gebouwde omgeving mee te nemen in de uitwerking van een waterstofnet voor Zaanstad.
Waar	Locatie	Nog niet bekend
Wanneer	Investeringsbesluit	Er is nog geen zicht op wanneer een investeringsbesluit in beeld komt. In de huidige situatie zonder gereguleerde tarieven wordt dit een reguliere lokale investering, versus wanneer we in een situatie van gereguleerde (deels gesocialiseerde) tarieven zouden komen.
	Operationeel	Na de aanleg van de RIB NZKG, omdat deze als aanvoerroute van waterstof zal functioneren, of eerder, wanneer waterstof lokaal wordt geproduceerd.
	In welk stadium van ontwikkeling is de infrastructuur nu	In een verkennend stadium. Zaanstad heeft i.s.m. de industrie de potentiele vraag naar waterstof in kaart gebracht. Vervolgstap is een lokale analyse uit te voeren naar een optimale mix van elektriciteit, waterstof en warmte. Alliander werkt in Q3 aan een eerste ontwerp van scenario's voor het waterstofnet.
Hoeveel	Capaciteit	Wordt verkend (inclusief de mate waarin bestaande gasnet kan worden ingezet)
	Verwachte Investering (Capex)	Nog niet bekend
	Verwachte Opex	Nog niet bekend
	Verwachte CO_2 reductie	100 kton
Waarom	Waarom is de infrastructuur onmisbaar voor de CO_2-reductie-opgave in het cluster	Niet alle energievraag (door uitbreiding en verduurzaming) in industrie en gebouwde omgeving kan worden geëlektrificeerd. Dit zou tevens kunnen leiden tot potentiele capaciteitstekorten in het elektriciteitsnet.
	Waarom is (de versnelling van) deze infrastructuur urgtent?	Industrie en gebouwde omgeving willen en dienen te verduurzamen. Naast duurzame elektriciteit en potentieel warmte is ook waterstof benodigd. Gezien de doorlooptijden van infrastructuurontwikkeling is het nodig hier nu voortvarend mee aan de slag te gaan, onder andere om het risico te voorkomen dat schaarste in capaciteit op het elektriciteitsnet uitbreiding van economisch activiteit gaat vertragen.
	Welke strategische voordelen (incl eventueel andere projecten) worden hiermee gefaciliteerd?	Uitbreiding en verduurzaming economische activiteit en groei bewonersaantallen. Gebruikers aansluiten op backbone en RIB om de vraag naar waterstof te vergroten en de prijs te verlagen (hoewel beperkte invloed).
	Indicatie maatschappelijke kosten & baten van infrastructuur project	Verduurzaming energie middels een economisch optimale energiemix. Nog niet gekwantificeerd.

Categorie	Vraag	Omschrijving
	Wat zijn de verwachte systeem-effecten? Draagt de infrastructuur bij aan het mogelijk maken van flexibiliteit en mitigeren van bestaande / toekomstige congestieproblematiek	Ja. Nog niet in kaart gebracht, wordt meegenomen in lokaal energie systeem ontwerp.
	Wat is de waarde van de infrastructuur voor de energievoorziening als geheel op regionaal niveau? Wat is de rol van de infrastructuurprojecten in de elektriciteits- en H2 balans op regionaal niveau? Hoe sluit de infrastructuur aan op behoefte en het aanbod van energie/ grondstoffen vanuit de clusters om ons heen?	Beschreven in waterstof versnellingstafel Noordzeekanaalgebied.
	Wat zijn de alternatieven voor de te realiseren infrastructuur?	Dit wordt nog geanalyseerd middels een voorgenomen haalbaarheids / lokaal energie systeem analyse tweede helft 2021.
	Wat is de samenhang met de bestaande infrastructuur, bestaande plannen voor netverzwaring (IP), aanlanding offshore wind (VANOZ, VAWOZ) en toekomstscenario's, II2050	Beschreven in waterstof versnellingstafel Noordzeekanaalgebied. Aansluiting II3050 wordt uitgewerkt door Alliander en Gasunie. Samenhang bestaande infrastructuur wordt meegenomen in de Analyse van Alliander in Q3.
Wie	Projectpartners	Momenteel werken de gemeente Zaanstad, de industrie van Zaanstad en Alliander samen in een werkstroom binnen Zaanstad Maakstad, gericht op energietransitie. Ook zijn Warmtebedrijf Zaandam en Firian betrokken. Tevens is er de samenwerking binnen het programma Noordzeekanaalgebied. Op een later moment mogelijk ook bewonersvertegenwoordigingen en woningcorporaties betrekken.
	Wat is de betrokkenheid van derden	Enkele onderzoeksbureaus zijn betrokken bij de analyses.
Randvoorwaarden & KPI's	Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden en kritische succesfactoren?	Beschreven in de waterstof versnellingstafel Noordzeekanaalgebied. Deze worden in meer detail geidentificeerd in de netwerk analyse van Alliander en de mogelijke nadere lokaal energie systeem analyse door Zaanstad.Maakstad in Q3/Q4.
	Wat zijn de belangrijkste KPIs	Financiële KPIs CO_2 reductie Adoptie
Knelpunten	Knelpunten	Nog niet onderzocht
	Risico's en afhankelijkheden	Alliander bekijkt op basis van de huidige en mogelijk aangepaste gasdistributiearchitectuur van Zaanstad samen met Gasunie waarvandaan welke volumes op hoge druk naar Zaanstad kunnen worden getransporteerd (vanuit de RIB en / of andere aansluitingen op de backbone).
	Mogelijke alternatieven	De gemeente Zaanstad, de Zaanse industrie en Alliander bereiden een nadere analyse voor van het lokale energie systeem (elektriciteit, waterstof, warmte, groen gas) om te komen tot een optimale technisch-economische mix / balans, inclusief waterstof.

ADDENDUM H2AVENNET

Categorie	Vraag	Omschrijving
Wat	Projectomschrijving	Realisatie van een lage druk (8 bar) waterstofdistributienetwerk in he havengebied van Amsterdam.
Waar	Locatie	Amsterdams havengebied
Wanneer	Investeringsbesluit	Klimaatfonds van de gemeente Amsterdam en mogelijk het PDENH (transitiefond provincie Noord Holland)
	Operationeel	Huidige planning gaat uit van eind 2025
	In welk stadium van ontwikkeling is de infrastructuur nu	Het voorlopig ontwerp is afgerond: een haalbaar tracé; een voorlopig ontwerp van de leiding; inventarisatie van vergunningen; samenwerking gestart met een aantal potentiële gebruikers van het net.
Hoeveel	Capaciteit	
	Verwachte Investering (Capex)	Ca. EUR 5 mln. (scope eerste fase aanleg hoofdnet)
	Verwachte Opex	Nog niet bekend
	Verwachte CO_2 reductie	Nog niet bekend
Waarom	Waarom is de infrastructuur onmisbaar voor de CO_2-reductieopgave in het cluster	De aanwezigheid van een H2 distributienetwerk stelt het havenbedrijf in staat om partijen aan te trekken die groene waterstof nodig hebben als grondstof voor duurzame raffinage en/of chemie én om bestaande partijen de mogelijkheid te bieden om aardgas te vervangen door waterstof tbv de productie van stoom.
	Waarom is (de versnelling van) deze infrastructuur urgent?	Gezien de lopende en aangekondigde projecten in de haven zou het ontbreken van infrastructuur voor de distributie van groene waterstof leiden tot diskwalificatie van het havengebied als vestigingsplaats en andere partijen laten terugvallen op het grijze alternatief (SMR).
	Welke strategische voordelen (incl eventueel andere projecten) worden hiermee gefaciliteerd?	• Aantrekken van bedrijven die duurzame en of synthetische brandstoffen of circulaire chemische producten maken • Hiermee inzet van bestaand opslagcluster voor die alternatieve brandstoffen • Bijdragen aan de reductie van de CO_2 footpint van de haven • Verbeteren vestigingsklimaat in context van de energietransitie
	Indicatie maatschappelijke kosten & baten van infrastructuur project	
	Wat zijn de verwachte systeemeffecten? Draagt de infrastructuur bij aan het mogelijk maken van flexibiliteit en mitigeren van bestaande / toekomstige congestieproblematiek	• Mogelijk maken verduurzaming luchtvaart en scheepvaart • Mogelijk productie van groene waterstof als buffer voor congestie in elektriciteitsnet • Vermindering uitstoot regio Amsterdam

Categorie	Vraag	Omschrijving
	Wat is de waarde van de infrastructuur voor de energievoorziening als geheel op regionaal niveau? Wat is de rol van de infrastructuurprojecten in de elektriciteits- en H2 balans op regionaal niveau? Hoe sluit de infrastructuur aan op behoefte en het aanbod van energie/ grondstoffen vanuit de clusters om ons heen?	Deze waarde is in eerste instantie groot voor de haven om nieuwe duurzame en circulaire bedrijven aan te trekken. Daarnaast biedt dit op langere termijn ook opties voor verduurzaming van andere sectoren zoals de gebouwde omgeving en elektriciteitsproductie. Tot slot kan dit project een vliegwiel zijn voor de start van andere projecten in de regio, waaronder in Zaanstad Maakstad.
	Wat zijn de alternatieven voor de te realiseren infrastructuur?	Geen.
	Wat is de samenhang met de bestaande infrastructuur, bestaande plannen voor netverzwaring (IP), aanlanding offshore wind (VANOZ, VAWOZ) en toekomstscenario's, II2050	Er zal een nieuw infrastructuursysteem gerealiseerd moeten worden, mogelijk met upside voor ontlasting van het elektriciteitsnet. Samenhang met offshore wind is met name relevant voor het hoge druk deel (de H2 backbone). Hoge en lage druk systeem hangen uiteraard ook met elkaar samen.
Wie	Projectpartners	TBD
	Wat is de betrokkenheid van derden	Alle relevante stakeholders zijn betrokken, zoals: bevoegde gezagen, beoogde klanten, netbeheerders en omgevingsdienst
Randvoorwaarden & KPI's	Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden en kritische succesfactoren?	• Inpasbaarheid qua externe veiligheid – kader vanuit overheid gewenst • Commitment aantal launching customers • Financiering derden (overheid) • Draagvlak bevoegde gezagen en vergunningverleners
	Wat zijn de belangrijkste KPI's	• Vergunningen verleend • X M3/hr (capaciteit) gecommitteerd • X EUR gesubsidieerd • NPV/IRR
Knelpunten	Knelpunten	Aantal ruimtelijke knelpunten nog verder uit te zoeken. Eerste analyse wijst uit dat passende mitigerende maatregelen aanwezig zijn
	Risico's en afhankelijkheden	Vraag uit PIDI evaluatie: Hoe wordt verder invulling gegeven aan onzekerheden over aansluiting Zaanstad en Amsterdam? Is deze infrastructuur ook nog nuttig als waterstof (gedeeltelijk) wordt geïmporteerd? Antwoord: de infrastructuur van belang om ook geïmporteerde volumes verder te distribueren naar gebruikers. Bij een beetje substantiële volumes gaat dit niet via de weg (analogie LNG)
	Mogelijke alternatieven	

ADDENDUM WARMTENET IJMOND

Categorie	Vraag	Omschrijving
Wat	Projectomschrijving	Warmtenetten in de IJmond (trekker: HVC). Restwarmtebron: Floricultura, Tata Steel, Nobian, Crown van Gelder, RWZI Velsen/Beverwijk, Visverwerkende bedrijven Afnemers: IJmuiden: Zeewijk en Duinwijk; Beverwijk: Kueneplein/ Pilotenbuurt;
Waar	Locatie	IJmond gemeenten
Wanneer	Investeringsbesluit	Contractvorming: Q3 2022 Start aanleg: Q4 2023
	Operationeel	Uitkoppeling: Q4 2025
	In welk stadium van ontwikkeling is de infrastructuur nu	Technisch haalbaar (haalbaarheidsstudie 2019), maar nog niet financieel.
Hoeveel	Capaciteit	18.000 coöperatie-woningen, (in totaal 30.000 woningequivalenten)
	Verwachte Investering (Capex)	200 miljoen euro
	Verwachte Opex	Nog niet bekend
	Verwachte CO_2 reductie	Nog niet bekend
Waarom	Waarom is de infrastructuur onmisbaar voor de CO_2-reductieopgave in het cluster	Het ontwikkelen van een duurzaam en rendabel warmtenet dat bijdraagt aan de nationale doelstelling voor een gasloze gebouwde omgeving in 2050, daarmee past binnen de gemeentelijke beleidsdoelen, voldoet aan vigerende wet- en regelgeving en zowel corporatiewoningen als gemeentelijk vastgoed van duurzame warmte kan voorzien alsmede op termijn utiliteit en particuliere woningen.
	Waarom is (de versnelling van) deze infrastructuur urgent?	Pas bij voldoende warmtevraag kan een duurzame (rest)warmtebron worden ontwikkeld/gekoppeld. In eerste instantie is het warmtenet niet rendabel en is er een ‘onrendabele top’. Subsidie is nodig om investeringsbeslissing te kunnen versnellen/nemen.
	Welke strategische voordelen (incl eventueel andere projecten) worden hiermee gefaciliteerd?	Restwarmtebenutting draagt ook bij aan de klimaatopgave van de industrie.
	Indicatie maatschappelijke kosten & baten van infrastructuur project	Uit de Transitie Visies Warmte blijkt dat Warmtenetten in de IJmond maatschappelijk gewenst zijn en beleidsmatig een goed alternatief voor warmtevoorziening aan de gebouwde omgeving. Gemeente Heemskerk heeft nog voorbehoud gemaakt om in een Wijkuitvoeringsplan de behoefte aan een Warmtenet nader te bepalen.
	Wat zijn de verwachte systeemeffecten? Draagt de infrastructuur bij aan het mogelijk maken van flexibiliteit en mitigeren van bestaande / toekomstige congestieproblematiek	De planning gaat uit van een toekomstbestendige (overdimensionering) van de infrastructuur. Dit verlaagt de initiële (vóór subsidie) onrendabele top en verlaagt zo de aansluitbijdrage voor de gebouweigenaar, stimuleert daarmee de groei van de warmtevraag en voorziet tegelijkertijd (overdimensionering) in capaciteit voor die groei.
	Wat is de waarde van de infrastructuur voor de energievoorziening als geheel op regionaal niveau? Wat is de rol van de infrastructuurprojecten in de elektriciteits- en H2 balans op regionaal niveau? Hoe sluit de infrastructuur aan op behoefte en het aanbod van energie/ grondstoffen vanuit de clusters om ons heen?	Niet van toepassing
	Wat zijn de alternatieven voor de te realiseren infrastructuur?	Verder uit te werken in uitkoppelplan.
	Wat is de samenhang met de bestaande infrastructuur, bestaande plannen voor netverzwaring (IP), aanlanding offshore wind (VANOZ, VAWOZ) en toekomstscenario’s, II2050	De samenhang wordt vooral beschreven in de Transitievisie Warmte en de RES.
Wie	Projectpartners	Projecttrekker: HVC Gemeenten: Velsen, Beverwijk, Heemskerk (nog onder voorbehoud van uitwerking Wijkuitvoeringsplan Aardgasvrij), Woningcorporaties: Woningbedrijf Velsen, Velison Wonen, Pré Wonen, Woon op Maat Netwerkbeheerder: Liander (Rest)Warmtebron: Floricultura, Tata Steel, Nobian, Crown van Gelder, RWZI Velsen/Beverwijk, Visverwerkende bedrijven
	Wat is de betrokkenheid van derden	Energiecoöperaties: Energiek Velsen, EcoHeemskerk, EcoBeverwijk
Randvoorwaarden & KPI’s	Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden en kritische succesfactoren?	Dekking / garantstelling voor onrendabele top
	Wat zijn de belangrijkste KPI’s	Aantal warmte-eenheden CO_2-reductie
Knelpunten	Knelpunten	Het warmtebedrijf draagt nagenoeg alle risico’s (zoals volloop-risico), die slechts voor een klein deel binnen de eigen invloedsfeer liggen.
	Risico’s en afhankelijkheden	Zie hierboven Uitkoppeling van restwarmte uit de rookgassen van Tata Steel zorgt voor hogere stikstofdepositie in nabij natuurgebied. Hiervoor is een denoxinstallatie nodig. Bij uitkoppeling van de restwarmte uit koelwater is dit niet het geval.
	Mogelijke alternatieven	Nog te onderzoeken

PROJECTBUREAU NOORDZEEKANAALGEBIED
Plein 1945 – nr 96
1971 GC IJmuiden

0255 560 500

www.noordzeekanaalgebied.nl
info@noordzeekanaalgebied.nl